

**K.K.T.C.
MERKEZ BANKASI**

ÜÇ AYLIK BÜLTEN

Sayı: 2009 - I

Ö N S Ö Z

KKTC Merkez Bankası ülke ekonomisi, finans sektörü ve kamu maliyesinde meydana gelen değişimler ile dünya ekonomisinde meydana gelen gelişmeleri 2009 yılı birinci çeyreği sonu itibarıyla değerlendiren ve bunlara ek olarak KKTC’de alınan önlemlerle ilgili yasal düzenlemeler ve hazırlanan yasa gücünde kararnamele de içeren “**Üç Aylık Bülten**”i yayımlamaktadır. 2009 yılı birinci çeyreği içinde küresel ekonomik aktivitedeki yavaşlama ve finans sektöründe yaşanan likidite sorunlarını çözmek üzere ilgili ülke hükümet ve Merkez Bankaları likidite destek ve önlemler paketlerini artırarak açıklamaya devam etmişlerdir. Bu dönem içinde hükümet tarafından KKTC ekonomisinde de düşen talebi artırmak için bir takım önlemler uygulamaya konulmaya başlanmıştır.

Ülkemizde doğru ve güvenilir bilgiye ulaşmak için kamuoyu tarafından dikkatle takip edildiğini bildiğimiz ve bu sorumlulukla hazırlamış olduğumuz bültenin birinci bölümünde, küresel ve seçilmiş ülke ekonomilerine yönelik gelişmeler verilmektedir. Sonraki bölümlerde ise KKTC ekonomisi, KKTC kamu maliyesi ve KKTC bankacılık sektörü ile finansal istikrara yönelik gelişmeler yer almaktadır. Finansal istikrar çerçevesinde bankacılık sektörümüzün sermaye yeterliliği ve tahsili gecikmiş alacaklarının yanı sıra bankacılık sektörü dışındaki (Sigortacılık, uluslararası bankacılık birimleri kooperatifler ve döviz büroları) diğer sektörlerle ait bazı bilgiler özetlenmiştir. Bankacılık sektörünün sağlamlığına yönelik göstergelerden biri niteliği taşıyan Finansal Sağlamlık Endeksi ile ilgili gelişmelere de bu bölümde yer verilmektedir. Her bültende farklı bir konunun ele alındığı son bölümde ise KKTC’de ilk kez hazırlanmış olan ve ülkede faaliyet gösteren firmaların üretim, finansman, istihdam ve genel makroekonomik beklentileri ile ilgili eğilimlerini ortaya koyabilmeyi amaçlayan İktisadi Yönelim ve Beklenti Anketi ile ilgili rapor sunulmaktadır.

Bültenin sürekli geliştirilerek çıkarılmasına katkıda bulunan çalışma arkadaşlarıma teşekkür eder, kullanıcılarına yararlı olmasını dilerim.

Ahmet TUGAY
Başkan

(Sayfa düzeni gereği boş bırakılmıştır)

© KKTC Merkez Bankası, 2009 / I

Adres

Bedreddin Demirel Caddesi,
Lefkoşa - KKTC

Yazışma Adresi

P.K. 857, Lefkoşa-KKTC

Telefon

0392 - 228 3216 (10 Hat)

Fax

+0392 - 228 5240

+0392 - 228 2131

Websitesi

<http://www.kkctcmerkezbankasi.org>

E-mail

ileti@kkctcmerkezbankasi.org

Bu Bülten, KKTC Merkez Bankası
Yönetim Kurulu'nun onayı ile
hazırlanmış ve yayımlanmıştır.

Üç aylık bültende yayımlanan veriler geçici verilerden derlenmiştir. Önceki bültenler ve/veya internet sitemizdeki verilerle karşılaştırıldığında farklılıklar görmek mümkün olup, kamuoyunu bilgilendirmek amacıyla hazırlanan bu bültendeki veriler kanıt gösterilmek suretiyle KKTC Merkez Bankası'ndan herhangi bir hak veya değişiklik talebinde bulunulamaz.

*Bu yayının tüm hakları saklıdır.
Sadece, ticari amaçlı olmayan eğitim,
araştırma vb. çalışmalarda kaynak
gösterilerek kullanılabilir.*

Ön Kapak Resmi: Sinan Paşa Camii-Gazimağusa

A. KISALTMALAR

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AB/AB-13	Avrupa Bölgesi
AMB/ECB	Avrupa Merkez Bankası
BoE	İngiltere Merkez Bankası
DPÖ	Devlet Planlama Örgütü
FED	Amerika Merkez Bankası
GSMH	Gayri Safi Milli Hasıla
GSYİH	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
ILO	Uluslararası Çalışma Örgütü
IMF	Uluslararası Para Fonu
İAB	İstanbul Altın Borsası
KKTCMB/Banka	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası
KOBİ	Küçük ve Orta Boy İşletme
MB	Merkez Bankası
MDC	Menkul Değerler Cüzdanı
MMK	Mevduat Munzam Karşılıkları
OECD	Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
SYSR/SYR/SYSO	Sermaye Yeterliliği Standart Rasyosu
TL/TP	Türk Lirası
TGA	Tahsili Gecikmiş Alacaklar
TCMB	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
YP	Yabancı Para
£	Sterling, GBP
\$/Dolar	Amerikan Doları, ABD Doları
€	Euro, Avro

B. TANIMLAR

Brüt Krediler: Kredi ve Avanslar + Tahsili Geçikmiş Alacaklar

Likit Aktifler: Nakit Değerler + Merkez Bank. Alacaklar + Bankalardan Alacaklar

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
Önsöz	i
1 Uluslararası Gelişmeler	1-8
2 İstihdam ve Fiyatlar	9-12
3 Dış Ekonomik İlişkiler	13-21
4 Bütçe Gelişmeleri	23-27
5 Parasal ve Finansal Gelişmeler	29-39
6 Finansal İstikrar Analizi	41-49
7 Araştırma, Anket ve Çalışma Raporları	51-56
Ekonomik Kararlar	57-60
İstatistik Tabloları	61-92
Notlar	93-94

(Sayfa düzeni gereği boş bırakılmıştır)

1. ULUSLARARASI GELİŞMELER

2009 Yılı Birinci Çeyrek Küresel Görünümü

2008 yılı içerisinde dünya ekonomisi ikinci dünya savaşından sonra yaşanan en hızlı ve büyük çöküşünü yaşamıştır. Birçok gelişmiş ülke ekonomisi gayri safi yurt içi hasıllarında sert düşüşler yaşayarak ekonomilerinde daralmalar gerçekleşmiş ve bu daralmalar 2009'un ilk çeyreğinde de devam etmiştir. 2009 yılı içinde Çin ve Hindistan gibi ülkeler dışında kalan büyük ülke ekonomilerinde üretimin düşeceği tahmin edilmektedir. Küresel ölçekte yaşanan ekonomik aktivitedeki düşüşe bağlı olarak 2009 yılı sonu itibarıyla dünya GSYİH'nın IMF, BM vb, kuruluşların ortaya koydukları ana senaryoya göre yapılan tahminlerde ortalama yüzde 1,30 daralması beklenmektedir.

Etkisi çok hızlı gelişen ve derinleşen küresel ekonomik krize karşı Ülkeler ve Merkez Bankaları dünya ekonomisine çok büyük miktarda likidite imkanları sağlayarak kredi sıkışıklığından kaynaklanacak deflasyonist baskıyı azaltmaya uğraş vermişlerdir. Birçok ülke ve merkez bankaları bu dönemde açıkladıkları vergi teşvik paketleri ve düşük politika faiz oranları ile toplam talebi artırmayı hedeflerken yaratılan çeşitli imkanlarla da finansal sektörün bilançolarını düzeltmelerini hedeflemiştir. 2009 yılı Nisan ayı itibarıyla 32 ülke vergi teşvik paketlerini açıklamışlardır. Açıklanan bu paketlerle yüzde 90'ı G-20 ülkelerinden olmak üzere 2 trilyon Amerikan Doları'nın küresel ekonomiye aktarılacağı açıklanmıştır.

Açıklanan bu önlem paketlerine rağmen içinde bulunulan ekonomik krizin derinliğinin, süresinin ve etki alanı ile ilgili var olan büyük belirsizlik ekonomik büyüme ile ilgili yapılan tahminlerinde de sürekli değişikliğe gidilmesine neden olmaktadır. Bunun en büyük örneği IMF'nin dünya ekonomik görünümü ile ilgili normal şartlarda yılda iki kez yayınladığı rapor kapsamında yapılan tahminlerin 2008 yılı

içinde bir ve 2009 yılı başında bir kez güncellenerek yayınlanması olarak verilebilir.

Küresel İşsizlik

Küresel finansal krizin reel sektörü etkilemesi ve her geçen gün derinliğini biraz daha artırması ile birlikte küresel anlamda işsizlik üzerindeki baskılar her geçen gün artmaktadır. 2008 yılı sonunda hızlı bir yükseliş yaşayan işsizlik oranlarının özellikle 2009 ve 2010 yıllarında daha da artması beklenmektedir. Birleşmiş Milletler Dünya Ekonomik Durum ve Görünümü raporuna göre önümüzdeki iki yıl içerisinde işsiz sayısındaki artışın elli milyonu bulabileceği değerlendirilirken krizden çıkışın yavaş ve uzun sürmesi ile bu rakamın iki katına çıkabileceği öngörülmektedir. Geçmiş krizlerde gözlenen, ekonomik aktivitenin normal seviyesine gelmesinin ardından işsizliğin kriz öncesi seviyesine gelmesinin dört ya da beş yıl gibi uzun bir süre alması, önümüzdeki dönemde işsizliğin dünya ekonomisi için büyük bir sorun olacağı değerlendirilmesi yapılmaktadır.

Enflasyon

2009 yılı birinci çeyreği içinde düşük emtia fiyatları, zayıflayan istihdam piyasası koşulları, ve ekonomik aktivitedeki durgunluğun etkileri ile küresel enflasyon seviyesi hızlı bir gerileme göstermiştir. Buna göre OECD ülkelerinde 2009 yılı birinci çeyreği sonu itibarıyla tüketici fiyatları endeksi yüzde 0,90'a gerilemiştir. Aşağıda verilen JP-Morgan global PMI girdi fiyatları endeksi için vurgulandığı gibi özellikle Mart ayında enflasyonda yaşanan gerileme ile girdi fiyatlarında da bir düşüş gözlenmiştir.

2008 yılı içinde IMF'in yayınladığı Dünya Ekonomik Görünümü raporunda, yavaşlayan ekonomik aktivite ile birlikte emtia fiyatlarında yaşanan gerileme beraberinde gelişmiş ülke ekonomilerinde Şubat 2009 itibarıyla enflasyon seviyesinin yüzde 1,00'in altına gelmesini getirmiştir. Aynı raporun tahminlerine göre 2009 yılı sonu için gelişmiş ülke ekonomileri

enflasyon seviyesi için yüzde 0,20 olarak verilirken gelişmekte olan ülke ekonomileri için ise yüzde 5,70 olarak belirtilmiştir.

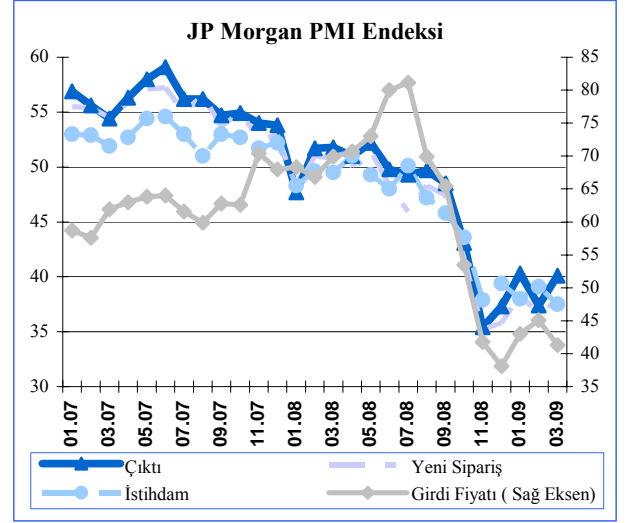
2009 yılı birinci çeyreği sonu itibarıyla açıklanan verilerle birlikte global krizin dibinin görülüp görülemediği ile ilgili tartışmaların sürdüğü bir ortamda JP-Morgan PMI endeksi verilerine bakıldığı zaman 2009 yılı birinci çeyreği başından itibaren görece bir toparlanma olduğu değerlendirilmektedir. 2008 sonu itibarıyla 37,3 seviyesine gerileyen JP-Morgan “Küresel Çıktı Endeksi” de 2009 yılı birinci çeyreği sonu itibarıyla son beş ayın en yüksek seviyesi olan 40,10 seviyesine ulaşmıştır. Küresel ekonomide en kötünün geride kaldığının konuşulmaya devam edildiği Mayıs ayı sonu itibarıyla küresel çıktı endeksi 44 seviyesine ulaşmıştır.

2008 yılsonu itibarıyla 35,80 seviyesine gerileyen JP-Morgan Küresel Yeni Sipariş endeksin de 2009 yılı birinci çeyreği içinde bir yükseliş yaşanmış ve Mart ayı itibarıyla 37,80 seviyesine ulaşmıştır.

Son on bir aydır sürekli olarak gerileyen JP-Morgan küresel istihdam endeksi 2009 yılının birinci çeyreğinde de gerilemeye devam etmiş ve 37,50 ile endeksin oluşturulmaya başlandığı günden itibaren gerçekleşen en düşük seviyeye ulaşmıştır.

Küresel ekonomik faaliyetteki yavaşlama ile küresel talepteki düşüşün enflasyonist baskıyı 2009 yılının birinci çeyreğinde de azaltmasına bağlı olarak 2008 yılsonu itibarıyla 39,40 seviyelerine gerileyen JP-Morgan küresel girdi fiyatları endeksi 2009 yılı Şubat ayında 45,10 seviyesine yükselmiştir. Bu yükselmeye rağmen Mart ayı itibarıyla hizmet ve özellikle üretim sektörlerindeki girdi fiyatlarının düşmesiyle 41,30 seviyesine gerilemiştir.

Grafik 1.1

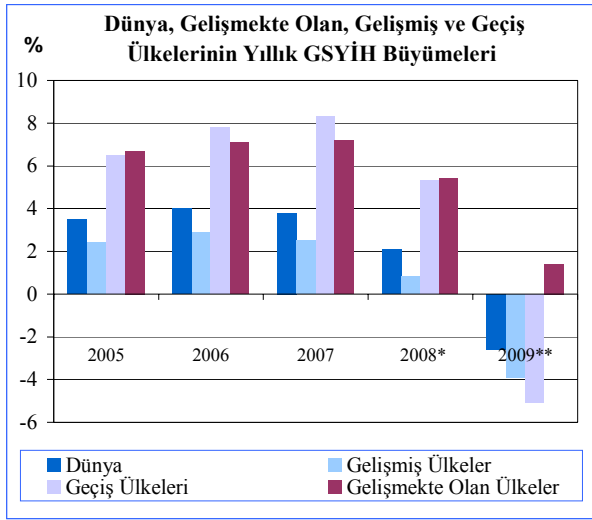
Kaynak: ISM

Küresel Büyüme

IMF'nin 2009 yılı Nisan ayında yayımladığı Dünya Ekonomik Görünüm Raporu'nda küresel ölçekte yaşanan durgunluktan çıkış ve iyileşmenin çok uzun zamanda gerçekleşeceği belirtilirken özellikle para politikasının bu gibi durgunlukların süresinin kısaltılmasında yardımcı olabileceğine vurgu yapılmıştır. Yine aynı raporda 2007 yılında yüzde 5,20 olan küresel büyüme oranının 2008 yılında 3,20 olarak gerçekleştiği ve 2009 yılında küresel ekonomide yüzde 1,30 daralma beklendiği belirtilmektedir. Gelişmiş ülke ekonomileri için 2009 yılı öngörülürü yüzde 3,80 daralma olarak ortaya konurken gelişmekte olan ülke ekonomilerinin 2009 yılında yüzde 1,60 büyüme göstereceği öngörülmektedir.

2009 yılı ortalarında yayınlanan WESP raporuna göre artan işsizlik oranlarına vurgu yapılarak 2009 yılı için küresel ekonominin yüzde 2,60 daralacağı öngörülmüştür. Yine aynı rapora göre gelişmiş ülke ekonomilerindeki daralmanın yüzde 3,90 olacağı öngörülürken gelişmekte olan ülke ekonomilerinde yüzde 1,40 büyüme olacağı beklenmektedir.

Grafik 1.2

Not: * Kısmi tahmin rakamlarıdır.

** Kestirim rakamlarıdır.

Kaynak: 2009 ortasında WESP tarafından güncellenmiştir.

Gelişmiş Ülkeler ve Türkiye'deki Ekonomik ve Finansal Gelişmeler

Büyüme

IMF 2009 Nisan itibarıyla açıkladığı son tahminlerde, 2009 yılı için büyüme tahminlerini ABD için yüzde -2,80, Avrupa Birliği için yüzde -4,00 ve Japonya için yüzde -6,20 olarak açıklarken küresel büyümeyi ise -1,30 olarak revize etmiştir.

ABD ekonomisi 2008 yılı ikinci çeyreği itibarıyla yaşama başladığı ekonomik aktivitedeki gerileme trendini sürdürerek 2009 yılı birinci çeyreği sonu itibarıyla yüzde 1,4 oranında daralma göstermiştir. Bununla birlikte ABD ekonomisinde 2009 yılı birinci çeyreği sonu itibarıyla yıllık bazda yüzde 5,5 daralma gözlenmiştir.

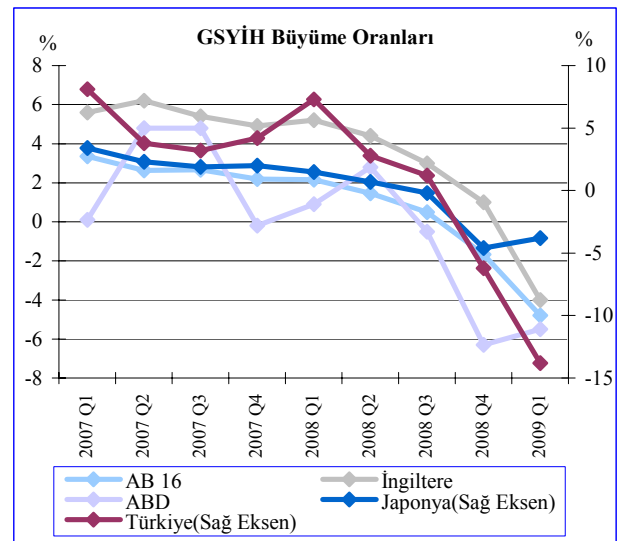
Avrupa Bölgesi GSYİH'sı 2008 yılı son çeyreğinde gösterdiği gerilemenin ardından, 2009 yılı birinci çeyreğinde de bir önceki çeyreğe göre yüzde 2,50 daralma göstermiştir. Bu çeyrek içinde Avrupa Bölgesinde yatırımlar yüzde 4,20 düşerken, ihracatta yüzde 8,10 gerileme yaşanmıştır. Buna göre Avrupa Bölgesi GSYİH'sı yıllık bazda yüzde 4,8 oranında daralmıştır.

1992 yılından sonra ilk kez 2008 yılı üçüncü çeyreği itibarıyla daralma trendine giren İngiltere ekonomisi üst üste üçüncü çeyrekte de daralmayı sürdürmüştü ve 2009 yılı birinci çeyrek sonu itibarıyla bir önceki çeyreğe göre yüzde 2,40 oranında daralmıştır. 2009 yılı birinci çeyreğinde İngiltere ekonomisinde endüstri üretimindeki toplam çıktı miktarı yüzde 5,10 oranında azalırken inşaat sektörü de yüzde 6,90 oranında gerileme göstermiştir. Buna göre İngiltere ekonomisi yıllık bazda yüzde 4,90 oranında gerileme göstermiştir.

Japonya ekonomisi 2009 yılı birinci çeyreği içinde ihracat, özel yatırım, konut yatırımı ve tüketimdeki gerilemelere bağlı olarak bir önceki çeyreğe göre yüzde 3,8 daralma yaşamıştır. Bu çeyrek içinde özellikle ihracatta yaşanan yüzde 26,00'lık gerileme Japonya ekonomisindeki daralmanda en büyük pay sahibidir.

Türkiye ekonomisi 2008 yılı son çeyreği itibarıyla yüzde 6,20 oranında gerçekleşen daralmanın ardından Mart 2009 sonunda da bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 13,80 oranında daralma göstermiştir. Ekonomide yaşanan bu daralmaya en büyük katkıyı yüzde 18,50 küçülen imalat sanayi ve yüzde 25,40 oranında gerileme gösteren toptan ve perakende ticaret kalemi yapmıştır.

Grafik 1.3

Not: Önceki yılın aynı dönemine göre sabit fiyatlarla yıllık değişim.

Kaynak: OECD ve Ülke İstatistik Kurumları

Enflasyon

2009 yılı birinci çeyreğinde küresel anlamda ekonomilerde yaşanan daralmalara ve emtia fiyatlarındaki birikimli düşümlere bağlı olarak enflasyon seviyeleri düşüş trendini sürdürmeye devam etmiştir.

ABD’de, Temmuz 2008’de yüzde 5,50 seviyesine yükselerek tepe noktasına ulaşan enflasyon 2009 yılı birinci çeyreği sonu itibarıyla yüzde -0,4 seviyesine gerilemiştir.

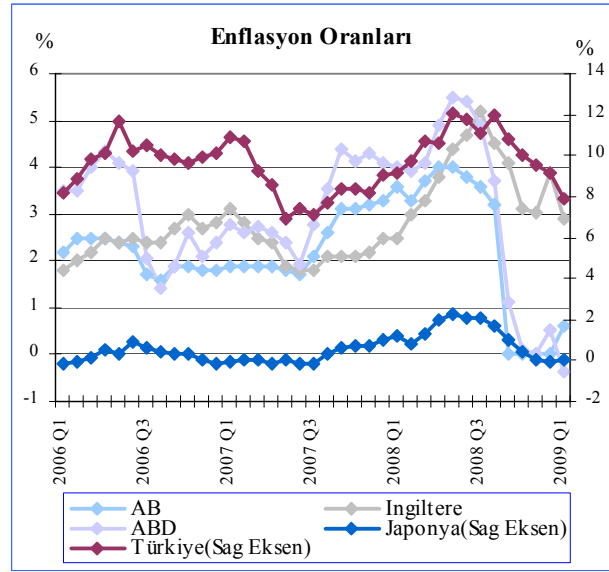
Avrupa Bölgesi’nde 2008 yılı sonu itibarıyla yüzde 1,6 olarak gerçekleşen enflasyon seviyesi 2009 yılı birinci çeyreğinde düşüşe devam etmiş ve Mart ayı itibarıyla yüzde 0,6 seviyesine gerilemiştir.

İngiltere’de Eylül 2008 itibarıyla yüzde 5,20 seviyesi ile tepe noktasına ulaştıktan sonra düşüş trendine giren enflasyon seviyesi 2009 yılı birinci çeyreği sonu itibarıyla yüzde 2,90 seviyesine gerilemiştir.

Japonya’daki enflasyon seviyesi de İngiltere ve Avrupa Bölgesine benzer bir seyir izlemiş ve Temmuz ayı itibarıyla yüzde 2,30 ile tepe noktasına ulaşan enflasyon 2009 yılı Mart sonu itibarıyla yüzde -0,3 seviyesine gerilemiştir.

Türkiye’de 2009 yılı birinci çeyreği içerisinde ekonomik faaliyetteki yavaşlamanın, uluslararası kredi piyasalarındaki sorunların devam etmesine bağlı olarak iç ve dış talepte yaşanan gerilemenin devam etmesine bağlı olarak enflasyon üzerinde aşağı yönlü baskılar devam etmiş olup Mart ayı sonu itibarıyla tüketici fiyatları endeksi yüzde 7,9 seviyesine gerilemiştir. Bu dönem içerisinde gerçekleşen vergi indirimlerini ve stok eritmeye yönelik fiyatlama hareketlerini bir kenara koyarsak petrol fiyatlarındaki ılımlı seyir ve ekonomideki sert daralma enflasyonun düşüşünde temel rolü oynamıştır.

Grafik 1.4

Not: Uyumlaştırılmış Tüketici Fiyat Endeksi, bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde değişim.

Kaynak: OECD ve Ülke İstatistik Kurumları

Politika Faiz Oranları

2008 yılı son çeyreğinde küresel büyüme beklentilerinin kötüleşmesine bağlı olarak faiz indirimlerine başlayan gelişmiş ve gelişmekte olan Merkez Bankaları 2009 yılı birinci çeyreğinde de faiz indirimlerine devam etmişlerdir.

Amerika Merkez Bankası (FED) birinci çeyrekte 2008 yılı sonu itibarıyla yüzde 0,25 seviyesine çektiği politika faiz oranını değiştirmemiş ve özellikle ekonomideki daralmanın devam ettiğine işaret etmiştir. FED bir önceki çeyrekte ekonomiyi canlandırmak için elindeki bütün araç ve imkanları kullanılacağını ifade etmişti. Buna göre özel sektörün kredi kullanımında bir artış yaratabilmek adına FED, Varlığa Dayalı Menkul Kıymet Kredi Kolaylığı programını uygulamaya sokacağını açıklamış ve 750 milyar ABD Doları tutarında Mortgage’ye Dayalı Menkul Kıymet Satın Alımı ile piyasalardaki kredi faiz oranlarının düşmesini ve buna bağlı olarak ekonomik aktivitenin canlanmasını amaçlamıştır.

2008 yılsonu itibarıyla faiz oranlarını yüzde 2,50 seviyesine çeken **Avrupa Merkez Bankası** 2009 yılı birinci çeyreği içinde de faiz indirimlerine devam etmiştir. 2009 yılı Ocak ve Mart aylarında 50'şer baz puan indirime giden Avrupa Merkez Bankası birinci çeyrek sonu itibarıyla politika faiz oranını yüzde 1,50 seviyesine çekmiş ve ekonomideki daralmanın süreceği ile ilgili endişelerini dile getirerek ikinci çeyrek içerisinde de faiz indirimlerinin devam edebileceği sinyallerini vermiştir. 2009 Mayıs ayı itibarıyla Avrupa Merkez Bankası politika faiz oranlarını yüzde 1 seviyesine indirmiştir.

İngiltere Merkez Bankası (BOE) 2008 yılı sonu itibarıyla yüzde 2,00 seviyesine çıktığı politika faiz oranını 2009 yılı birinci çeyreğinde de indirmeye devam etmiş ve Ocak, Şubat ve Mart aylarında 50'şer baz puan indirime giderek 2009 yılı birinci çeyreği sonu itibarıyla politika faiz oranlarını yüzde 0,50 seviyesine çekmiştir. Yapılan bu indirimlerle İngiltere'de politika faiz oranları 1694'ten bu yana en düşük seviyesine çekilmiştir. Bu noktada İngiltere Merkez Bankası daha fazla faiz indirimine gitmeyeceğini belirtmiş ve ekonomiyi canlandırmak için 75 milyar Sterlin tutarında bir program açıklamıştır.

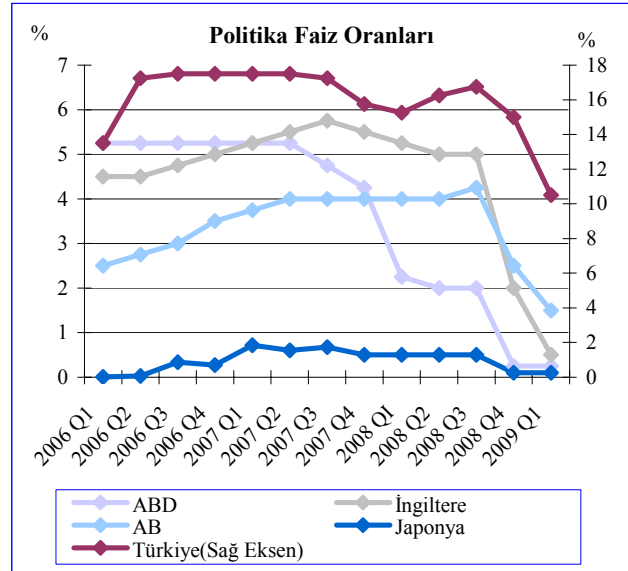
2008 yılı son çeyreğinde iki seferde 20'şer baz puan indirime giderek politika faiz oranlarını yüzde 0,10 seviyesine çeken **Japonya Merkez Bankası (BOJ)** 2009 birinci çeyreği içinde faiz oranında herhangi bir değişikliğe gitmemiştir. Ancak diğer merkez bankaları gibi Japonya Merkez Bankası da ekonomideki olumsuz gidişe dikkat çekmiş ve piyasalardaki likiditeyi artırmaya yönelik alınan tedbirlerin fazlaştırılarak devam edeceğini bildirmiştir.

2008 yılı son çeyreği içinde politika faiz oranlarını 175 baz puan indirerek yüzde 15,00 seviyesine çeken **Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB)** faiz indirimlerine 2009 yılı birinci çeyreğinde de hızını artırarak devam etmiş ve birinci çeyrek sonu itibarıyla yüzde 10,50 seviyesine çekmiştir. TCMB yıllık tüketici enflasyonunun işlenmemiş gıda

fiyatlarındaki hızlı artış nedeniyle geçici olarak yükselebileceği, sonrasında ise düşüş eğilimine geri döneceği öngörüsünde bulunarak ve uluslararası piyasalardaki sorunların Türkiye üzerindeki etkilerini sınırlamak adına birinci çeyrek içinde bu faiz indirimlerini gerçekleştirmiştir. TCMB ayrıca küresel krize karşı ekonominin direncini koruması için uygulanan sıkı para politikası yanında sıkı mali politikaların uygulanmasının gerekliliğine de vurgu yapmıştır.

2009 yılı Haziran ayı itibarıyla Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası politika faiz oranlarını yüzde 8,75 seviyesine indirmiştir.

Grafik 1.5

Kaynak: İlgili Ülke Merkez Bankaları

Türkiye uzun yıllar boyunca gelişmekte olan ülkeler arasında yaşadığı yüksek enflasyona bağlı olarak en yüksek politika faiz oranına sahip ülke konumunda olmuştur. Ancak 2008'in son çeyreği ve 2009 başında TC Merkez Bankası'nın yürüttüğü politika çerçevesinde faiz oranlarının Ekim 2008'den Şubat 2009'a kadar toplamda 525 baz puan ulaşan faiz indirimi gerçekleştirilmiştir. Yapılan bu indirimlerin ardından Türkiye politika faiz oranları sıralamasında üçüncü sıraya gerilemiştir. Listenin birinci sırasında

Ekim ayında politika faiz oranını yüzde 12,00'den yüzde 18,00'e yükselten İzlanda yer alırken ikinci sırada Brezilya yer almaktadır. 20 Şubat 2009 itibarıyla yüzde 11,50 faiz oranına sahip Türkiye'yi yüzde 10,50 ile Mısır ve Güney Afrika, yüzde 9,50 ile Macaristan, yüzde 5,5 ile Hindistan ve yüzde 5,31 ile Çin izlemektedir.

24 Eylül 2008 - 24 Mart 2009 arasındaki altı aylık dönem içerisinde seçilmiş gelişmekte olan ülke para birimlerinin Avro karşısındaki performansları aşağıdaki tabloda verilmektedir. Bu dönem içerisinde Çin ve Mısır dışındaki seçilmiş diğer ülke para birimleri Avro'ya karşı değer kaybetmişlerdir. Aynı dönem içerisinde Macaristan para birimi Avro'ya karşı yüzde 24,60 Türk Lirası ise yüzde 23,60 değer kaybetmiştir. Borsa endeksi yüzde 94,26 değer kaybeden İzlanda'nın para birimi ise, Avro'ya karşı yüzde 12,55 değer kaybetmiştir.

Tablo 1.1

Seçilmiş Ülkelerin Politika Faiz Oranları ve Para Birimlerinin Avro'ya Karşı Yüzde Değişimi			
	Faiz Oranı (%)	Yapılan Son Faiz Değişikliği	24/09/08-24/03/09 Avro'ya Karşı Değişim (%)
İzlanda	18,00	28 Ekim 2008	-12,55
Brezilya	12,75	21 Ocak 2009	-12,24
Türkiye	10,50	19 Mart 2009	-23,60
Mısır	10,50	13 Şubat 2009	3,80
KKTC	10,25	20 Mart 2009	-23,60
Güney Afrika	9,50	25 Mart 2009	-7,15
Macaristan	9,50	19 Ocak 2009	-24,6
Hindistan	5,50	2 Ocak 2009	-2,54
Çin	5,31	22 Aralık 2008	6,88

Kaynak: Ülke Merkez Bankaları

Kur ve Pariteler

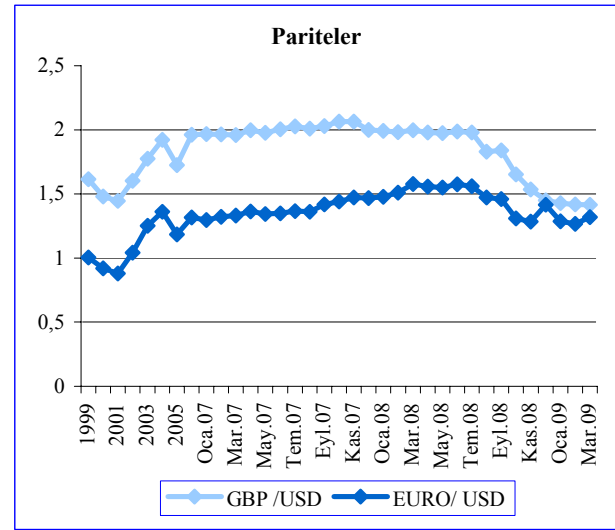
2008 yılı son çeyreği içerisinde kredi krizi karşısında ABD'de alınan acil önlemlere karşılık Avrupa ülkeleri ve İngiltere'nin hızlı davranmaması, bu ülkelerin özelde de İngiltere ekonomisinin resesyondan öngörülenden daha sert etkilenebileceğine ilişkin kaygılarla Dolar,

Sterlin ve Avro karşısında değer kazanmıştır. Aynı kaygıların 2009 yılı Ocak ve Şubat aylarında devam etmesi ve ilgili ülke merkez bankalarının faiz indirimlerine devam etmeleri ile Dolar, Sterlin ve Avro karşısında değer kazanmaya devam etmiştir. Ancak Mart ayı içerisinde ABD'nin uygulayacağı para politikası önlemlerinin açıklanması ile bu önlemlerin para arzını önemli ölçüde artıracığı yönündeki beklentilerle Dolar, Avro ve Sterlin'e karşı değer kaybetmeye başlamıştır.

2009 Mart sonu itibarıyla Avro/Dolar paritesi 1,3186 olarak gerçekleşirken Sterlin/Dolar paritesi de 1,4164 seviyesinde gerçekleşmiştir.

Dolar yaşadığı değer kaybını 2009 yılı ikinci çeyreği içinde de sürdürmüş ve 26 Haziran 2009 tarihi itibarıyla Avro/Dolar paritesi 1,3948'e Sterlin/Dolar paritesi ise 1,6308'e yükselmiştir.

Grafik 1.6

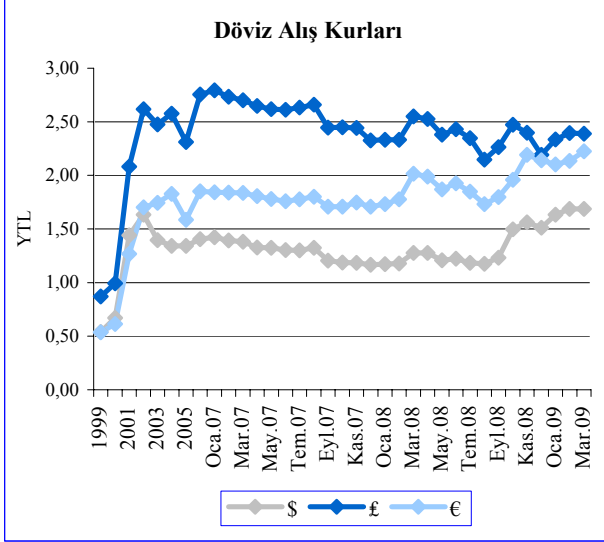

Kaynak: KKTCMB

Aralık ayı sonu itibarıyla Dolar, Avro ve Sterlin karşısında sırasıyla 1,5123, 2,1408 ve 2,1924 seviyelerinde işlem gören Türk Lirası 2009 yılı birinci çeyreği sonu itibarıyla üç para birimine karşı değer kaybederek sırasıyla 1,6880 2,2258 ve 2,3899 seviyelerinden gerçekleşmiştir. Gerçekleşen bu rakamlarla

Türk Lirası birinci çeyrek içerisinde Dolar Avro ve Sterline karşı sırasıyla yüzde 11,62, yüzde 3,97 ve yüzde 9,01 oranında değer kaybına uğramıştır.

Grafik 1.7

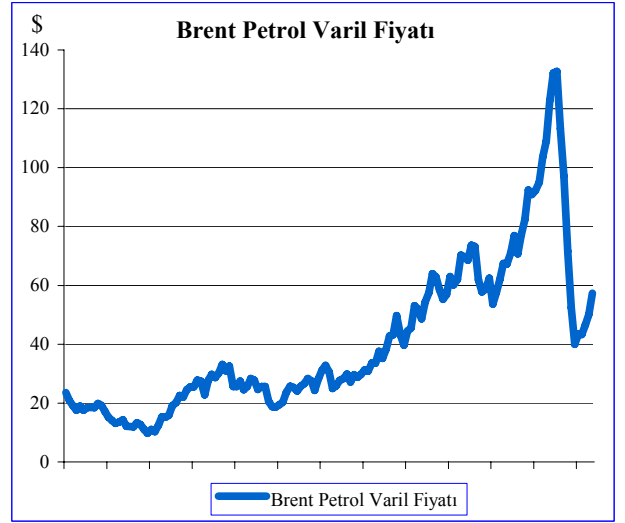
Kaynak: KKTCMB

Petrol

2008 sonu itibarıyla global ekonomiye ilişkin kaygıların en üst düzeye çıkmasıyla 39,95 Dolar seviyesinde gerçekleşen Brent petrol varil fiyatı 2009 birinci çeyreği içinde artış trendine girmiş ve Mart sonu itibarıyla 46,54 Dolar seviyesine ulaşmıştır.

2009 yılı Mayıs ayı itibarıyla global ekonomik krizde en kötü safhanın geride kaldığı yönünde oluşan öngörüler ile global enerji talebinin artacağı beklentisi petrol fiyatlarının 65,41 Dolar'a kadar yükselmesine sebep olmuştur.

Grafik 1.8

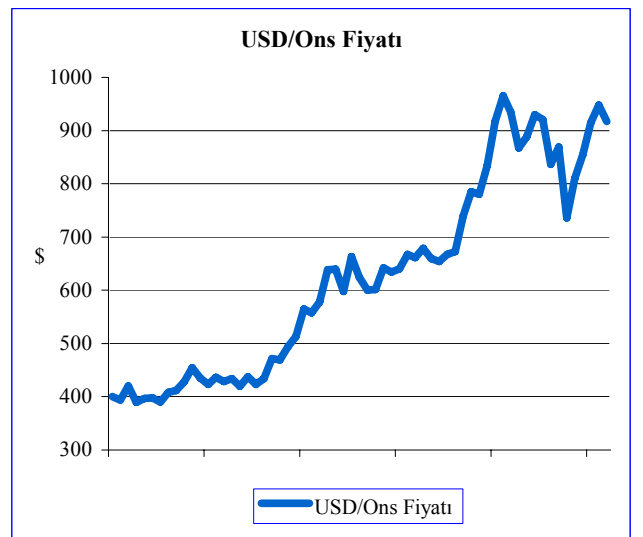

Not: Avrupa Brent Petrol Spot Varil Başına Dolar Fiyatı (FOB)
Kaynak: ABD Resmi Enerji İstatistikleri Kurumu

Altın

2008 yılı son çeyreği başında 736 \$/ons seviyelerinden yükseliş trendine giren altın fiyatları, 2009 yılı Şubat ayı itibarıyla tepe noktası olan 947,50 \$/ons seviyesine ulaşmıştır. Mart ayında yüzde 3,21 değer kaybeden altın fiyatı 2009 yılı birinci çeyreğini 917,07 \$/ons seviyesinden kapatmıştır.

Grafik 1.9

Kaynak: İAB

Küresel Risk Görünümü

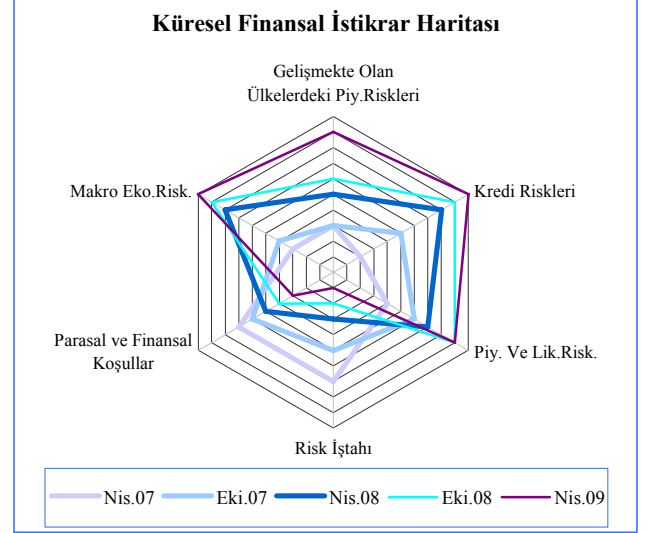
Ekim 2008'ten bu yana gelişmekte olan piyasaların taşıdığı risklerdeki artışla küresel finansal istikrarda bozulmanın arttığı gözlemlenmiştir. Bir takım gelişmelere rağmen kısa vadeli likidite, vadeli yatırım piyasaları, vadeli yatırım fonları ve diğer ölçümlerin istikrarsızlığından dolayı küresel finansal istikrarındaki bozulmanın alınan tedbirlere rağmen yeterli derecede iyileşmediği gözlenmektedir.

Küresel Finansal İstikrar Haritası'ndan da görüleceği üzere temel risklerdeki artış eğilimi devam etmektedir. Nitekim gelişmekte olan ülkelerdeki piyasa riski, kredi riski, piyasa ve likidite riskleri ile makroekonomik risklerde Ekim 2008 sonuna göre Mart 2009'da artış meydana gelmiştir.

Kredi görünümündeki bozulmanın devam etmesiyle, kullanılan kredilerden kaynaklanan zarar beklentisi yükselmiştir. Bu zararların telafisine yönelik olarak finansal

kurumların sermaye artırmaya devam etmesi beklenmektedir.

Grafik 1.10

2. İSTİHDAM VE FİYATLAR

İstihdam

Çalışma Dairesi Müdürlüğü tarafından hazırlanan işsizlik verilerine göre 2008 yılının ilk çeyreğinde toplamda 1,470 kişi olan aktif kayıtlı işsiz sayısı yüzde 19,00 oranında artarak 2009 yılının ilk çeyreğinde 1.749 kişiye ulaşmıştır. 2009 yılı Ocak-Mart döneminde gerçekleşen aktif kayıtlı işsiz sayısının yüzde 49,23'ü erkeklerden, yüzde 50,77'si ise kadınlardan oluşmaktadır. Bir önceki yılın aynı döneminde bu oranlar sırasıyla yüzde 46,80 ve yüzde 53,20 olarak gerçekleşmiştir. 2008 yılının ilk çeyreğinde 688 olan erkek aktif kayıtlı işsiz sayısı yüzde 25,15 oranında artarak 861 kişiye ulaşmıştır. Kadınlarda ise aktif kayıtlı işsiz sayısı aynı dönemler içerisinde yüzde 13,55 oranında artarak 782 kişiden 888 kişiye yükselmiştir.

Tablo 2.1

	2008				2009	Yüzde değişim (%)
	Q1	Q2	Q3	Q4		
Erkek	688	694	569	814	861	25,15
Kadın	782	1,095	1.049	895	888	13,55
Toplam	1,470	1.789	1.618	1.709	1.749	19,00

Kaynak: Çalışma Dairesi

Mart 2009 tarihinde 863'ü erkek ve 812'si kadın olmak üzere toplam 1.675 kişiden oluşan iş isteğiyle bekleyenlerin sayısı, ay içinde iş isteğiyle müracaat eden toplam 535 kişi ile birlikte 2.210 kişiye yükselmiştir. Ay içinde kayıttan düşen 413 kişi ve ay içinde bir işe yerleştirilen 48 kişi ile birlikte Mart sonu itibarıyla iş isteğiyle bekleyenlerin sayısı 1.749 kişiye ulaşmıştır. 2009 yılı Mart ayı sonunda iş isteğiyle bekleyenler, cinsiyet olarak ayrıştırıldığı zaman, erkeklerin 861, kadınların ise 888 kişi olarak gerçekleştiği görülmektedir.

Tablo 2.2

Mart Ayı Aktif İşsizlik Kayıtlarının Genel Görünümü			
	Erkek	Kadın	Toplam
Geçen Ay Sonu İtibarıyla İş İsteğiyle Bekleyenler	863	812	1.675
Ay İçinde İş İsteğiyle Müracaat Edenler	237	298	535
Ay İçinde İşe Yerleştirilenler	29	19	48
Ay İçinde Kayıttan Düşenler	210	203	413
Ay sonu İtibarıyla İş İsteğiyle Bekleyenler	861	888	1.749

Kaynak: Çalışma Dairesi

Mart 2009 sonuna göre kayıtlı aktif işsizlerin yaş gruplarına göre dağılımı incelendiği zaman en yüksek paya, yüzde 43,51 ile 761 kişiden oluşan 20-29 yaş grubunun sahip olduğu gözlenmektedir. İkinci sırada yüzde 23,84 pay ile 417 kişiden oluşan 30-39 yaş grubu yer almaktadır. Üçüncü sırada, yüzde 18,18 pay ile 318 kişiden oluşan 40-49 yaş grubu ile dördüncü sırada yüzde 8,46 pay ve 148 kişiden oluşan 50-59 yaş grubu yer almaktadır. Beşinci sırada yüzde 4,70 paya sahip 82 kişinin bulunduğu 19 yaş ve aşağısı grubu bulunmaktadır. Son sırada ise 23 kişiden oluşan yüzde 1,31 paya sahip 60 yaş ve yukarısı grubu bulunmaktadır.

Tablo 2.3

Kayıtlı Aktif İşsizlerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı				
Yaş Grupları	Erkek	Kadın	Toplam	Yüzde Pay (%)
19 Yaş ve Aşağı	49	33	82	4,70
20 - 29 Yaş Arası	360	401	761	43,51
30 - 39 Yaş Arası	202	215	417	23,84
40 - 49 Yaş Arası	148	170	318	18,18
50 - 59 Yaş Arası	86	62	148	8,46
60 Yaş ve Yukarı	16	7	23	1,31
Toplam	861	888	1.749	100,00

Kaynak: Çalışma Dairesi

Kayıtlı aktif işsizlerin öğrenim durumuna göre dağılımı incelendiğinde toplam 1.749 kişinin 19'u okur-yazar olmayan, 11'i diplomasız okur/yazar, 470'i ilkökul mezunu, 339'u ortaokul mezunu, 602'si lise veya dengi bir okul mezunu, 289'u fakülte-akademi ve 19'unun ise yüksek lisans diplomasına sahip olduğu görülmektedir. Kayıtlı aktif işsizlerden okur/yazar olmayanların sayısının toplam içindeki payı yüzde 1,09, diplomasız okur-yazarların yüzde 0,63, ilkökul mezunlarının yüzde 26,87, ortaokul mezunlarının yüzde 19,38, lise veya dengi bir okul mezunu olanların yüzde 34,42, fakülte-akademi mezunu olanların yüzde 16,52 ve yüksek lisans diplomasına sahip olanların ise yüzde 1,09'dur. Tüm öğrenim durumları kapsamında kayıtlı aktif işsizlerden erkek olanların sayısı 861, bayan olanların sayısı ise 888 olarak kaydedilmiştir.

Tablo 2.4
Kayıtlı Aktif İşsizlerin Öğrenim Durumuna Göre Dağılımı

Öğrenim Durumu	Erkek	Kadın	Toplam	Yüzde Pay (%)
Okur / Yazar Değil	3	16	19	1,09
Diplomasız Okur Yazar	0	11	11	0,63
İlkökul Mezunu	253	217	470	26,87
Ortaokul Mezunu	194	145	339	19,38
Lise / Kolej Mezunu	147	168	315	18,01
Meslek Lisesi Mezunu	121	151	272	15,55
Pratik Sanat Okulu Mezunu	6	1	7	0,40
Meslek Yüksek Okulu Mezunu	2	6	8	0,46
Fakülte Akademi Mezunu	130	159	289	16,52
Yüksek Lisans	5	14	19	1,09
Genel Toplam	861	888	1.749	100,00

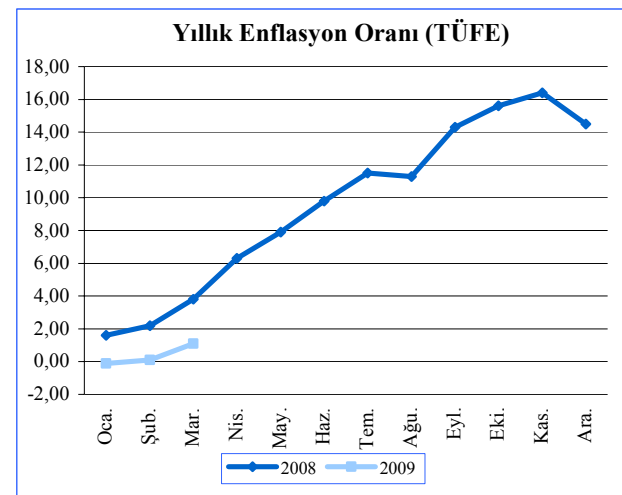
Kaynak: Çalışma Dairesi

Enflasyon

KKTC'de yıllık enflasyon oranı 2008'in Ocak ayından 2009 yılının Mart ayına kadar ele alındığı zaman, 2008 yılının Ocak ayından Temmuz ayına kadar sürekli artarak yüzde 1,6'dan yüzde 11,5'e kadar yükseldiği görülmektedir. 2008'in Aralık ayında yüzde 14,5 olarak kaydedilen enflasyon oranı, 2009'un ilk çeyreğinde negatif oranları görmüştür.

İlk çeyrek dönemleri kapsayan ayları karşılaştırmak gerekirse, her 3 ayda da enflasyon oranının bir önceki yılın aynı dönemlerine göre düştüğü görülmektedir. Rakamsal olarak ele alındığında, Ocak 2008'de yüzde 1,6 olan enflasyon oranı, Ocak 2009'da 1,7 puan gerileyerek yüzde -0,1 olarak kaydedilmiştir. Şubat 2008'de yüzde 2,2 olan enflasyon oranı, 2009 yılında yüzde 0,1 olarak kaydedilmiştir. Bu durumda, 2,1 puan gerileyen Şubat ayı enflasyonunun, Ocak ayına göre daha hızlı bir düşüş yaşadığı gözlenmektedir. Mart ayında ise enflasyon oranı yüzde 3,8'den yüzde 1,1'e gerilemiştir. İlk üç ay içerisinde TÜFE'de yıllık değişime göre ilk sırayı 2,7 puanlık gerileme ile Mart ayı'nın aldığı görülmektedir. Tüketici fiyatları endeksinde yaşanan bu gerilemenin temel sebebi ise küresel krizle birlikte ortaya çıkan talep yetersizliğinden kaynaklanmaktadır.

Grafik 2.1

Kaynak: DPÖ

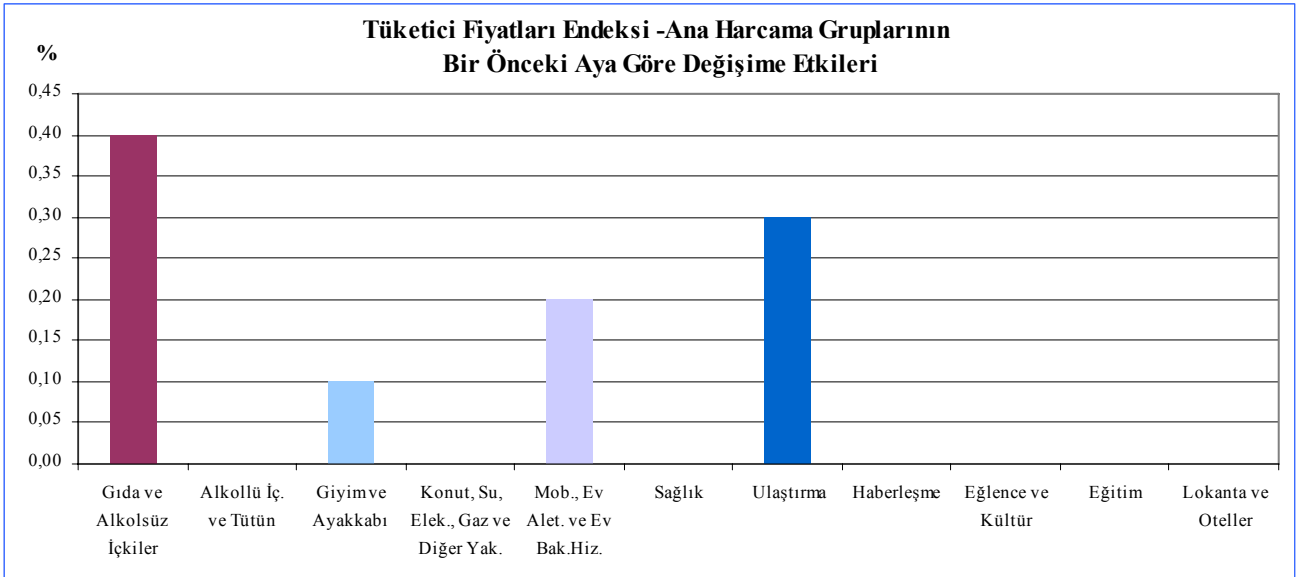
KKTC’de Mart ayında Tüketici Fiyatları Endeksi’ne 12 adet ana harcama grubunun farklı oranlarda değişim etkileri olmuştur.

Ana harcama grupları itibarıyla bir ay önceye göre TÜFE artışına en yüksek katkı yapan gruplar sırasıyla gıda ve alkolsüz içecekler, ulaştırma, mobilya, ev aletleri ve ev bakım hizmetleri ile giyim ve ayakkabıdır. Bu kalemlerin bir önceki aya göre değişime

etkileri ise sırası ile yüzde 0,4, 0,3, 0,2 ve 0,1 olarak gerçekleşmiştir. Geriye kalan ana harcama gruplarının bir önceki aya göre enflasyona etkisi yüzde 0 olarak gerçekleşmiştir.

Dikkat çekici olan nokta ise, hiçbir ana harcama grubunun TÜFE’yi geriletici bir değişim oranına sahip olmamasıdır.

Grafik 2.2

Kaynak: DPÖ

2008 yılının Ocak ayından 2009 yılının Mart ayına dek olan süreç içerisinde Tüketici Fiyat Endeksi değerleri ve değişim oranları aşağıdaki tabloda gösterilmektedir. Buna göre 2008 yılının ilk çeyreğini oluşturan aylar ile 2009 yılının aynı dönemi karşılaştırıldığı zaman, iki yılda da Ocak ayında bir önceki aya ve yılsonuna göre değişim oranları aynı gerçekleşmiş ve Ocak 2008’de 1,6 ve Ocak 2009’da -0,1 olarak kaydedilmiştir. Bu durumda Ocak ayında, hem aylık hem de yılsonuna göre değişim oranları 1,7 puan düşüş yaşamıştır.

Şubat 2009’da, bir önceki yılın aynı ayına göre değişim oranları 2008 yılında yüzde 9,6 olarak gerçekleşirken, 2009 yılının aynı ayında 2,6 puan değerinde artarak yüzde 12,2’ye yükselmiştir. 2009 yılının Şubat ayında, bir önceki aya ve yılsonuna göre TÜFE yüzde 0,1 artış kaydetmiştir.

İlk çeyreğin son ayı olan Mart’ta ise yılsonuna göre değişim oranları sırasıyla yüzde 3,8 ve 1,1 olarak gerçekleşmiştir. Bu durumda, 2008 yılının Mart ayında enflasyon oranının 2,7 puan daha yüksek olduğu söylenebilir. Mart 2009’da bir önceki aya göre TÜFE yüzde 1,0 oranında ve bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 11,6 oranında artış göstermiştir.

İlk üç ayı rakamsal olarak değerlendirmek gerekirse, 2009 yılında, 2008 yılının aynı aralığına göre enflasyon oranının, diğer bir deyişle yılsonuna göre değişim oranının daha düşük seviyelerde izlediği görülmektedir.

Tablo 2.5

**Tüketici Fiyat Endeksi (1998–1999=100 Temel Yılı)
Endeks Değerleri ve Değişim Oranları**

Yıllar	Aylar	Aylık	Yıl Sonuna Göre	Yıllık
2008	Ocak	1,6	1,6	9,7
	Şubat	0,6	2,2	9,6
	Mart	1,6	3,8	9,7
	Nisan	2,4	6,3	11,6
	Mayıs	1,5	7,9	13,3
	Haziran	1,7	9,8	16,2
	Temmuz	1,6	11,5	17,8
	Ağustos	-0,2	11,3	14,9
	Eylül	2,7	14,3	16,1
	Ekim	1,2	15,6	15,8
	Kasım	0,7	16,4	16,9
	Aralık	-1,6	14,5	14,5
2009	Ocak	-0,1	-0,1	12,7
	Şubat	0,1	0,1	12,2
	Mart	1,0	1,1	11,6

Kaynak: DPÖ

3. DIŞ EKONOMİK İLİŞKİLER

İthalat

2008 yılının Ocak-Mart dönemini kapsayan ilk çeyrekte 501,1 milyon TL olan toplam ithalat tutarı, yüzde 22,45 oranında düşüş göstererek, 2009 yılının aynı çeyreğinde 388,6 milyon TL'ye gerilemiştir. 2008 yılının ilk çeyreğinde gerçekleşen toplam ithalatın dolar bazında

tutarına bakıldığı zaman, 416,4 milyon dolar olan toplam tutarın, 2009 yılının aynı döneminde yüzde 43,60 oranında gerileme yaşayarak 234,9 milyon dolar'a düştüğü görülmektedir. Dolar'daki ithalat yüzde değişim oranının TL'den daha hızlı bir artış göstermesindeki en önemli etkenin dolar kurlarının geçen senelere göre yükselmesi olarak düşünülebilir.

Tablo 3.1

	Çeyrek Dönemler İtibarıyla Yıllık İthalat									
	TL (Milyon)					ABD \$ (Milyon)				
	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam
2007	449,8	504,2	508,0	535,7	1.997,7	319,1	376,3	394,4	449,4	1.539,2
2008	501,1	591,8	522,8	447,9	2.063,6	416,4	468,1	432,3	290,7	1.607,5
2009	388,6	-	-	-	388,6	234,9	-	-	-	234,9

Not: Elektrik üretiminde kullanılan yakıt ithalatı hariçtir.

Kaynak: Ticaret Dairesi

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde 2008 yılının ilk çeyreğinden 2009 'un ilk çeyreğine kadar olan sürede toplam ithalat içerisinde en fazla paya sahip ilk beş mal grubunu sırasıyla taşıt araçları, yakıt, arpa, ilaçlar ve inşaat demiri grupları oluşturmaktadır. İlk sırada yer alan taşıt araçlarının ithalat tutarı, dördüncü çeyreğe kadar artan bir seyir izlemekle beraber, son çeyrekte ve 2009 yılının ilk çeyreğinde düşüşler yaşamıştır. Karşılaştırma yapmak gerekirse, 2008'in ilk çeyreğinde 39,5 milyon dolar olan ithalat tutarı, 2009 yılının ilk çeyreğinde 18,2 milyon dolar'a gerilemiştir. İkinci sırada yer alan yakıtın ithalat tutarı 2008'in ilk çeyreğinde 36,2 milyon dolar iken, bu tutar 2009 yılının ilk çeyreğinde 12,7 milyon dolar'a düşmüştür. Üçüncü sırada yer alan arpa kaleminde, 2008'in ikinci çeyreğinden itibaren düşüş yaşanmaya başlamış ve 2009'un ilk çeyreğine dek devam etmiştir. İki yılın da ilk çeyrekleri karşılaştırıldığı zaman, toplamda 2,1

milyon dolarlık düşüş yaşanmıştır. İthal edilen mallar içerisinde dördüncü sırada yer alan ilaçlar tutarı, 2009 yılının ilk çeyreğinde bir önceki yılın aynı dönemine göre 5,3 milyon dolarlık bir düşüş yaşayarak 6,6 milyon dolar'a gerilemiştir. En çok ithal edilen mallar arasında beşinci sırada yer alan mal grubunu inşaat demiri kalemi oluşturmaktadır. İlgili kalemin ithalat tutarı, 2009 yılının ilk çeyreğinde, 2008 yılının ilk çeyreğine göre yüzde 49,21 oranında düşüş yaşayarak 12,6 milyon dolar'dan 6,4 milyon dolar'a gerilemiştir.

Tablo 3.2

ABD \$ (Milyon)	İthalatta Tutar Bazında En Fazla Paya Sahip İlk Beş Mal Grubu							
	2008					2009		
Mal Grubu	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam	Mal Grubu	Q1	Toplam
Taşıtl Araçları	39,5	42,9	43,6	20,9	146,9	Taşıtl Araçları	18,2	18,2
Yakıt	36,2	35,8	40,2	21,1	133,3	Yakıt	12,7	12,7
Arpa	10,4	20,2	14,5	8,6	53,7	Arpa	8,3	8,3
İlaçlar	11,9	14,2	14,6	3,6	44,3	İlaçlar	6,6	6,6
İnşaat Demiri	12,6	12,1	8,6	8,8	42,1	İnşaat Demiri	6,4	6,4

Kaynak: Ticaret Dairesi

İthalat'ın 2008 yılındaki dönemler itibarıyla gelişimine bakıldığında zaman, ikinci çeyrekte sonra giderek düşen bir seyir izlediği ve bu trendin 2009 yılının ilk çeyreğinde de devam ettiği göze çarpmaktadır. 2008'in ikinci çeyreğinden 2009 yılının ilk çeyreğine kadar olan dönemler arasında ithalat miktarında hem TL hem de dolar bazında düşüş yaşanmış ve bu düşüşler ithalat vergilerine de yansımıştır.

İthalat miktarlarındaki yukarı ve aşağı yönlü tutar değişimleri, devletin önemli vergi gelirlerinden birini oluşturan ithalat vergisi gelirleri üzerinde etki yapmaktadır. KKTC'de artan ve azalan ithalat oranlarına paralel olarak ithalat vergisi gelirleri de değişmekte ve bu gelir farklılıkları devlet bütçesinin ithalat vergisi gelirleri kaleminde dönemsel farklılıkların meydana gelmesine sebebiyet vermektedir.

İthalat vergisi gelirleri 2008 ve 2009 yılındaki çeyrekler arasında farklılıklar göstermektedir. 2008 yılının sadece ikinci çeyreğinde ithalat vergisi gelirleri artmış, üçüncü ve dördüncü çeyreklerde ise ithalat vergisi gelirleri önceki çeyreklerle göre azalmıştır. 2009'un ilk çeyreğinde de ithalat vergisi gelirleri düşmeye devam etmiştir. Karşılaştırma yapmak gerekirse, 2008'in ilk çeyreğinde 53,5 milyon TL olan ithalat vergisi tutarı, 2009'un aynı döneminde yüzde 14,60 oranında gerileyerek 45,7 milyon TL olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 3.3

TL (Milyon)	İthalat Vergisi Gelirlerinin Dönemsel Dağılımı ve Yüzde Değişimi (%)			
	Q1	Q2	Q3	Q4
2008	53,5	70,8	68,1	64,3
2009	45,7	-	-	-
Yüzde Değişim (%)	-14,60	-	-	-

Kaynak: Hazine ve Muhasebe Dairesi

2008-2009 dönemlerindeki ithalat tutarları değerlendirildiğinde, 2008'in ikinci çeyreğinden sonra düşmeye başlayan tutarlar yüzde değişim olarak ele alındığında, çeyrek dönemler arasında ithalat vergisi gelirlerinin giderek artan oranlarda düşmeye başladığı göze çarpmaktadır.

Tablo 3.4

İthalat Vergisi Gelirlerindeki Yüzde Değişimlerin Çeyrek Dönemler Bazında Karşılaştırılması			
(Yüzde Değişim %)			
08-Q2:08-Q1	08-Q3:08-Q2	08-Q4:08-Q3	09-Q1:08-Q4
32,34	-3,81	-5,58	-28,93

Kaynak: Hazine ve Muhasebe Dairesi

Seçilmiş ithal ürünlerinin miktarlara göre dağılımının gösterildiği tabloda, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin 2008 yılı ile 2009 yılının ilk çeyreğini kapsayan dönemdeki ithalatında yer alan sigara, yakıt, meşrubat-meyve suyu, LPG, hayvan yemleri ve arpanın ithal miktarları incelenmiştir. Fakat kalemler arasında karşılaştırma yapmak, her birinin farklı ağırlık birimleri ve sayısal değerlerle ölçülmesinden dolayı mümkün olmamaktadır. Dolayısıyla söz konusu seçilmiş kalemlerin gelişimi kendi içerisinde değerlendirilmiştir.

Sigara kaleminin ithal miktarında 2008 yılında çeyrek dönemler arasında aşağı ve yukarı yönlü küçük dalgalanmalar meydana gelmiştir. İlk çeyrek dönemleri karşılaştırmak gerekirse, 2008'in ilk çeyreğinde 128,0 milyon adet ithal edilen sigara, 2009 yılının ilk çeyreğinde yüzde 7,73 oranında artarak 137,9 milyon adet ithal edilmiştir.

Yakıt kaleminin ithalat miktarları, 2008 yılının ilk çeyreğinde 60,6 milyon litre iken, 2009 yılının ilk çeyreğinde bir önceki yılın aynı dönemine göre 5,3 milyon litre düşüş yaşayarak 55,3 milyon litre'ye gerilemiştir.

Meşrubat-meyve suyu kalemi ele alındığı zaman, 2008 yılının ilk çeyreğinden sonra artış göstermeye başlayan ithalat miktarı, dördüncü çeyrek itibarıyla düşmeye başlamış ve 2009'un ilk çeyreğinde 2,2 milyon litre olarak gerçekleşmiştir. Buna göre 2008 yılının ilk çeyreğinde 3,6 milyon litre olan ithalat miktarı, 2009 yılının aynı döneminde yüzde 38,90 oranında gerilemiştir.

2008 yılının ilk çeyreğinde 7,3 milyon kg olarak ithal edilen LPG, 2009 yılının aynı döneminde 7,9 milyon kg olarak ithal edilmiştir.

Hayvan yemleri ithalatı incelendiği zaman, 2008 yılının ilk çeyreğinde 0,8 milyon ton olan ithalat miktarı, 2009 yılı ilk çeyreğinde yüzde 125 oranında artış göstererek 1,8 milyon ton'a yükseldiği görülmüştür.

Son olarak arpa kaleminin ithalat miktarını ele almak gerekirse, 2008 yılı çeyrek dönemleri içerisinde sırası ile 0,03, 0,04, 0,04 ve 0,02 milyon ton olarak ithal edilen arpa, 2009 yılının ilk çeyreğinde 18,6 milyon ton ithal edilerek geçen yılın ilk çeyreğine göre ithalat miktarında 18,57 milyon ton miktarında artış yaşamıştır.

Tablo 3.5

Seçilmiş İthal Ürünlerinin Miktarlara Göre Dağılımı

Mal Grubu	2008					Toplam	2009		
	Q1	Q2	Q3	Q4	Mal Grubu		Q1	Toplam	
Sigara (Adet)	128,0	150,8	140,4	151,3	570,5	Sigara (Adet)	137,9	137,9	
Yakıt (Lt)	60,6	62,0	57,2	56,3	236,1	Yakıt (Lt)	55,3	55,3	
Meşrubat-M.Suyu (Lt)	3,6	5,0	6,3	4,0	18,9	Arpa (Ton)	18,6	18,6	
LPG Gazı (Kg)	7,3	3,5	3,0	4,9	18,7	LPG Gazı (Kg)	7,9	7,9	
Hayvan Yemleri (Ton)	0,8	3,7	7,7	2,2	14,4	Meşrubat-M.Suyu (Lt)	2,2	2,2	

Kaynak: Ticaret Dairesi

İhracat

KKTC’de 2009 yılı birinci çeyreğinde 27,7 milyon TL olan toplam ihracat tutarı, 2008 yılındaki toplam ihracat tutarı olan 27,6 milyon TL’ye göre yüzde 0,4 oranında artmıştır. Dolar bazında karşılaştırma yapmak gerekirse, 2008 yılının ilk çeyreğinde 23,0 milyon dolar olan

toplam ihracat tutarı, 2009 yılının aynı döneminde 6,3 milyon dolar tutarında ve yüzde 27,40 oranında düşüş yaşayarak 16,7 milyon dolar’a gerilemiştir. İhracatta dolar bazında TL’ye göre önceki yıl ile kıyaslandığı zaman daha fazla düşüş yaşanmasının sebebi, dolar’ın TL karşısında değer kazanmasından kaynaklanmaktadır.

Tablo 3.6

	TL (Milyon)					ABD \$ (Milyon)				
	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam
2007	41,3	28,9	18,0	16,6	104,8	29,5	21,5	14,0	14,0	79,0
2008	27,6	36,3	16,7	13,8	94,4	23,0	28,7	13,8	9,00	74,5
2009	27,7	-	-	-	27,7	16,7	-	-	-	16,7

Kaynak: Ticaret Dairesi

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde 2009 yılının Ocak-Mart dönemi boyunca yapılan ihracatın tutar bazında değerleri göz önünde bulundurulduğu zaman, en fazla paya sahip ilk beş mal grubu 2009 yılında sırasıyla narenciye, süt ürünleri, rakı, hurda ve döküntüleri ve konfeksiyon kalemlerinden oluşmaktadır.

İlk sırada yer alan narenciye kaleminin ihracat tutarı, 2008’in aynı çeyreğinde göre yüzde 43,50 oranında gerileyerek 9,2 milyon dolar’dan 5,2 milyon dolar’a düşmüştür.

İkinci sırada yer alan süt ürünleri kaleminin ihracatı, 2009 yılının ilk çeyreğinde 4,1 milyon dolar olarak gerçekleşmiş ve 2008 yılının aynı dönemine göre yüzde 35,94 oranında düşüş yaşamıştır.

Üçüncü sırada yer alan rakı, 2008’in ilk çeyreğinde 1,4 milyon dolar tutarında ihraç edilmişken, 2009 yılının aynı döneminde ihracat toplamı 0,1 milyon dolar artarak 1,5 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir.

Dördüncü sırada yer alan hurda ve döküntüleri kaleminin ihracatı, 2008 yılının ilk çeyreğine göre yüzde 46,15 oranında ve 1,2 milyon dolar tutarında gerilemiş ve 1,4 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir.

Son sırada yer alan konfeksiyon kaleminin 2009 yılının ilk çeyreğinde toplam ihracat tutarı 0,5 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Bu bağlamda, geçen yıl 1,0 milyon dolar olarak gerçekleşen ihracat tutarı, yüzde 50 oranında düşüş yaşamıştır.

Tablo 3.7

ABD \$ (Milyon)	İhracatta Tutar Bazında En Fazla Paya Sahip İlk Beş Mal Grubu							
	2008					2009		
Mal Grubu	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam	Mal Grubu	Q1	Toplam
Süt Ürünleri	6,4	7,6	4,1	3,5	21,6	Narenciye	5,2	5,2
Narenciye	9,2	11,2	0	0,1	20,5	Süt Ürünleri	4,1	4,1
Hurda ve Döküntüleri	2,6	2,3	1,6	0,8	7,3	Rakı	1,5	1,5
Rakı	1,4	1,7	2,5	1,1	6,7	Hurda ve Döküntüleri	1,4	1,4
Alçı Taşı	0	1,3	1,9	0,7	3,9	Konfeksiyon	0,5	0,5

Kaynak: Ticaret Dairesi

Seçilmiş ihrac ürünlerinin miktarlara göre dağılımının gösterildiği tabloda, KKTC’de 2009 yılının Ocak-Mart arası dönemini kapsayan ilk çeyrekteki ihracatında yer alan beş farklı kalem olarak narenciye, hurda ve döküntüleri, süt ürünleri, patates ve rakı kalemlerinin dönemsel ihrac miktarları değerlendirilmiştir. Fakat kalemler arasında karşılaştırma yapmak, her birinin farklı ağırlık birimleri ile ölçülmesinden dolayı mümkün olmamaktadır.

Narenciye’nin ihracat miktarını ele almak gerekirse, bu kalemin ihracat miktarının 2009 yılının ilk çeyreğinde, bir önceki yılın ilk çeyreğinde göre 10,1 milyon kg ve yüzde 31,56 oranında gerileyerek 21,9 milyon kg olarak gerçekleştiği görülmektedir.

Başka bir önemli ürün olan hurda ve döküntüleri kaleminin ihracat miktarı, 2008’in ilk çeyreğinde 8,9 milyon kg tutarında gerçekleşmişken, ilgili miktar 2009 yılının ilk

çeyreğinde 2,2 milyon kg düşüş yaşayarak 6,7 milyon kg olarak kaydedilmiştir.

Süt ürünleri kaleminin ihracat miktarı, 2009 yılının ilk çeyreğinde, geçen yılın ilk çeyreğine göre yüzde 20 oranında artış göstererek 1,2 milyon kg olmuştur. 2008 yılının ilk çeyreğinde ise ihracat miktarı 1,0 milyon kg olarak gerçekleşmişti.

Patates kaleminin ihracatı, 2009 yılının ilk çeyreğinde 0,7 milyon kg olarak gerçekleşmiştir. Bu durumda, ilgili kalemin ihracat miktarı 2008 yılının ilk çeyrekteki ihracat miktarına göre yüzde 42,0 oranında gerilemiştir.

Son olarak rakı kaleminin ihracat miktarı değerlendirilecek olursa, ilgili miktarın hem 2008 hem de 2009 yıllarının ilk çeyreklerinde 0,2 milyon litre olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 3.8

Seçilmiş İhraç Ürünlerinin Miktarlara Göre Dağılımı								
Mal Grubu	2008					2009		
	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam	Mal Grubu	Q1	Toplam
Narenciye (Kg)	32,0	42,2	0	0,7	74,9	Narenciye (Kg)	21,9	21,9
Sigara (Adet)	5,0	10,0	13,9	0	28,9	Hurda ve Döküntüleri (Kg)	6,7	6,7
Hurda ve Döküntüleri (Kg)	8,9	8,7	3,3	4,9	25,8	Süt Ürünleri (Kg)	1,2	1,2
Patates (Kg)	1,2	2,9	1,1	1,5	6,7	Patates (Kg)	0,7	0,7
Süt Ürünleri (Lt)	1,0	1,1	0,7	0,8	3,6	Rakı (Lt)	0,2	0,2

Kaynak: Ticaret Dairesi

Dış Ticaret Dengesi

Dış ticaret dengesindeki açık 2008 yılının ilk çeyreğine göre 2009'un ilk çeyreğinde dolar cinsinde yüzde 39,70 oranında azalmıştır. 2009 yılının ilk çeyreğinde toplam ithalat 234,9 milyon dolar, ihracat ise 16,7 milyon dolar

olarak gerçekleşmiştir. Söz konusu rakamlarla 2009 yılı ilk çeyreği dış ticaret açığı -218,2 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. 2008 yılının aynı döneminde ise dış ticaret açığı 143,5 milyon dolar daha fazla olmuş ve -361,7 olarak kaydedilmiştir.

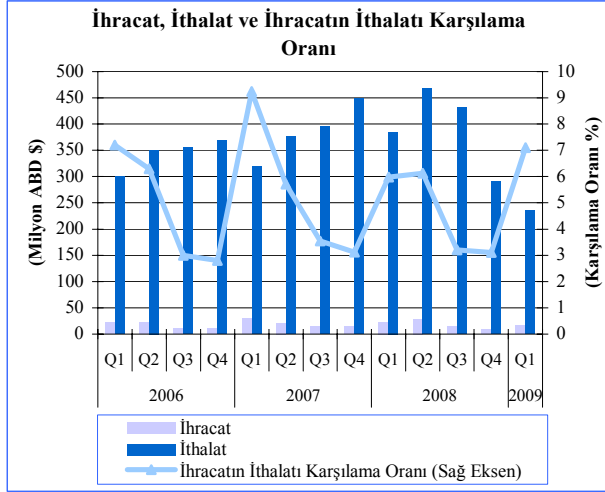
Tablo 3.9

ABD \$ (Milyon)	İthalat, İhracat ve Dış Ticaret Dengesi ile Değişim Oranları					
	2008				2009	YüzdeDeğişim (%)
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	2008-Q1 - 2009-Q1
İthalat	384,6	468,1	432,3	290,7	234,9	-38,9
İhracat	22,9	28,6	14,0	9,0	16,7	-27,1
Dış Ticaret Açığı	-361,7	-439,5	-418,3	-281,7	-218,2	-39,7

Kaynak: Ticaret Dairesi

2009 yılı birinci çeyreği içinde ülkemizde toplam ihracatın ithalat toplamını karşılama oranı yüzde 7,11'e yükselmiştir. Bir önceki yılın aynı döneminde yüzde 5,95 olan bu oranın yükselmesinde en büyük katkıyı ihracat toplamının ithalat toplamından daha yavaş azalması koymuştur.

Grafik 3.1

Kaynak: Ticaret Dairesi

KKTC ihracatı, ithalatın gerisinde kalmaktadır. Bunun en temel sebebi ülkenin ekonomik alanda ambargolarla sınırlandırılmış olmasıdır. Bu bağlamda, ihracat yapılan ülkeler ele alındığında, ihracatın büyük bir kısmının Türkiye ile gerçekleştirildiği görülmektedir. Bunun yanı sıra, 2005 yılında Yeşil Hat Tüzüğü'nün devreye girmesiyle Güney Kıbrıs'a yapılan ihracat zaman içinde artmıştır. Yine de, tüzüğün bütünü ile uygulanmamasından dolayı Güney ile yapılan ihracat, toplam KKTC ihracatının yüzde 10'una yaklaşmaktadır. Bu oran, düşük bir oran olmakla birlikte, ticaretin başladığı döneme göre artan bir yapı göstermektedir.

Güney Kıbrıs'a yapılan ihracat tutarları dönemler bazında incelendiği zaman, Ocak-Mart 2009 dönemindeki ihracat miktarı, 2008 yılının ilk çeyreği ile aynı seviyede kalmış ve toplamda 1,4 milyon Euro olarak gerçekleşmiştir. Ancak, 2007 yılının ilk

çeyreğindeki toplam ihracat tutarı ile 2008 ve 2009 yıllarının ilk çeyrek dönemi toplam ihracat karşılaştırıldığı zaman, yüzde 40 oranında bir artış yaşandığı görülecektir.

Tablo 3.10

Euro (€) Milyon	Yeşil Hat Tüzüğü Kapsamında Güney Kıbrıs ile Yapılan İhracat				
	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam
2007	1.0	0.9	1.0	1.3	4.2
2008	1.4	1.7	2.0	2.0	7.1
2009	1,4				1,4

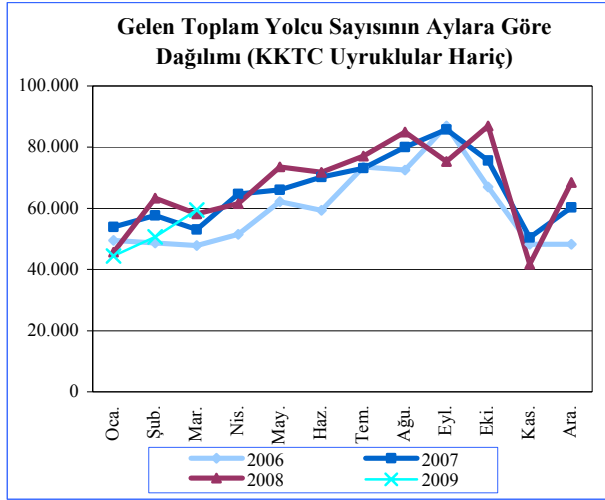
Kaynak: Kıbrıs Türk Ticaret Odası

Turizm

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne gelen yabancı yolcu sayısının 2009 yılının ilk çeyreğinde genel anlamda düşüş yaşadığı görülmektedir. Özellikle Şubat ayında, 2008 yılının aynı dönemine göre göze çarpan bir gerileme yaşanmıştır.

Rakamsal olarak incelemek gerekirse, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne gelen yabancı yolcu sayısı 2008 yılının Ocak-Mart dönemine göre yüzde 7,62 oranında azalarak toplamda 167,243 yolcudan 154,499 yolcuya gerilemiştir. Aylık dönemler bazında karşılaştırma yapmak gerekirse, 2008 yılının Ocak ayında 45,690 olan gelen yabancı yolcu sayısı, 2009 yılının aynı ayında yüzde 2,83 oranında düşüş gösterirken, Şubat ayında aynı değerler büyük bir düşüş yaşayarak yüzde 20 oranında gerilemiştir. 2009 yılının Mart ayında, 2008 yılının aynı dönemine göre kısmi bir ilerleme yaşanarak yolcu sayısı 58,222'den 59,427'ye yükselmiştir.

Grafik 3.2

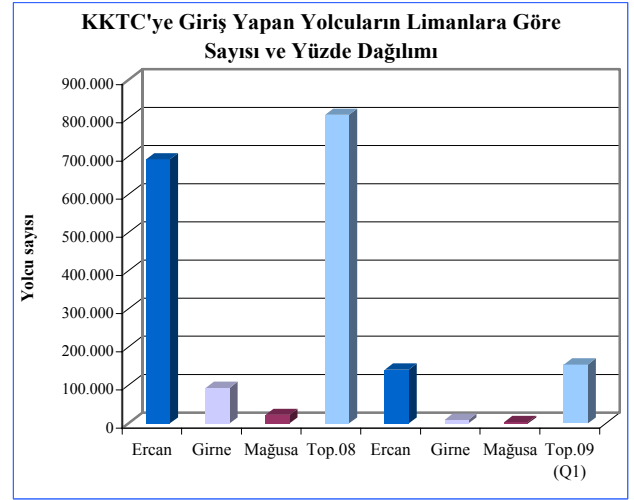

Kaynak: Turizm Planlama Dairesi

2009 yılının Ocak-Mart arası üç aylık döneminde, ülkemizde mevcut tek havalimanı ve iki deniz kapısından giriş yapan kişilerin toplam sayısı, 2008 yılının aynı dönemine göre yüzde 58,11 oranında düşerek 368,828 kişiden 154,499 kişiye gerilemiştir. Ülkeye girişlerde en çok tercih edilen liman büyük bir farkla Ercan Havalimanı olmaktadır.

2009 yılının ilk çeyreği esas alındığı zaman, toplam içerisinde en çok tercih edilen kapı olan Ercan Havalimanı'ndan giriş yapanların sayısı 141,001 olurken, girişlerde Girne Limanı ve Mağusa Limanı'nı tercih eden kişilerin toplam sayısı sırasıyla 9,743 ve 3,755 olarak kaydedilmiştir.

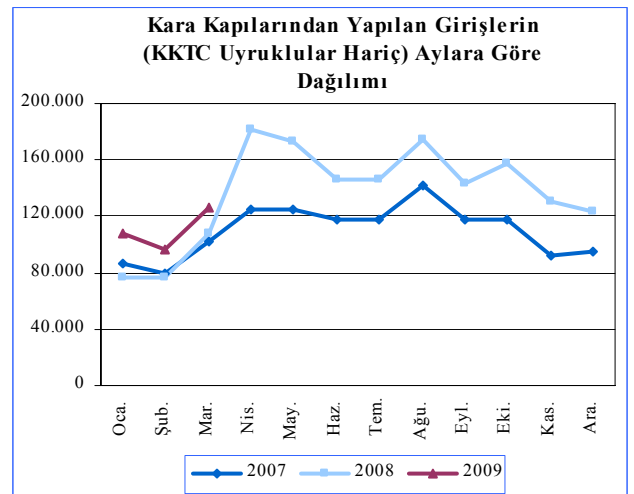
Grafik 3.3

Kaynak: Turizm Planlama Dairesi

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne kara kapularından giriş yapan yabancıların sayısı 2009 yılı Ocak-Mart dönemini kapsayan üç aylık dönemde toplamda 330,773 yolcu olarak gerçekleşerek, 2008 yılının aynı dönemine göre yüzde 26,85 oranında daha fazla kişiye denk gelmiştir. Rakamlar aylık bazda değerlendirildiğinde, her üç ayda da bir önceki yılın aynı aylarında göre sırasıyla yüzde 40,45, 26,10 ve 17,67 oranlarında daha fazla kişinin kara kapularından KKTC'ye giriş yaptığı görülmektedir.

Grafik 3.4

Kaynak: DPÖ

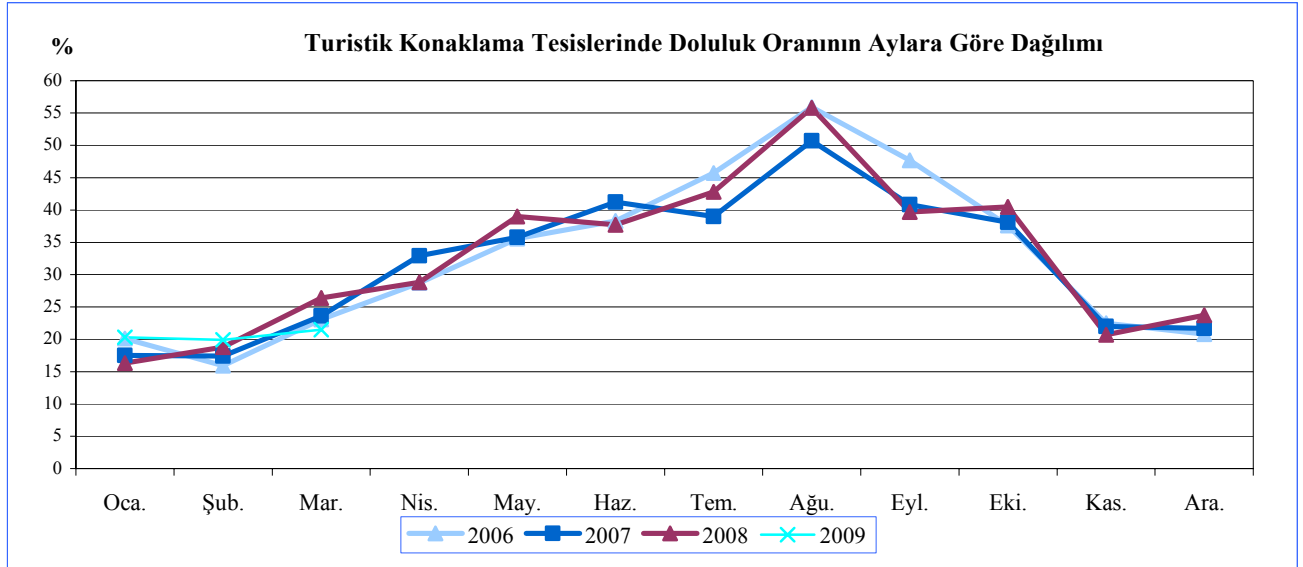
Turistik konaklama tesislerinde 2009 yılının Ocak-Mart dönemini kapsayan ilk çeyreğinde gerçekleşen ortalama doluluk oranı, 2008 yılının aynı dönemi ile karşılaştırıldığı zaman, 2008 yılında yüzde 20,50 olan ortalama doluluk oranının hemen hemen aynı kalarak yüzde 20,60 seviyesinde gerçekleştiği görülmektedir. Ocak-Mart arası dönemde KKTC'ye gelen yabancı yolcu sayısını yıllar bazında karşılaştırmak gerekirse, 2008 yılında 167,243 olan toplam rakamın, 2009 yılının ilgili aylarında yüzde 7,62 oranında düşerek 154,499'a gerilediği görülmektedir. Bu bağlamda, turistik konaklama tesislerindeki doluluk oranlarının, gelen yolcu sayısındaki düşüşe rağmen nerdeyse aynı kalmış olması göz önünde bulundurulduğu zaman, KKTC'ye gelen yabancı yolcuların ikamet etmek için turistik konaklama tesislerini tercih ettikleri düşünülebilir.

2007, 2008 ve 2009 yıllarının Ocak-Mart arası üç aylık dönemlerindeki turistik konaklama tesislerinde doluluk oranlarının, diğer

çeyreklere göre düşük seviyelerde gerçekleştiği gözlenmektedir. Bunun sebebi, KKTC'nin bir ada ülkesi olmasından kaynaklanan yaz turizminin özellikle ikinci ve üçüncü çeyreklerde artış göstermesidir.

Mevsimsel değişimlere yüksek derecede bağımlı olan KKTC turizmi ve buna bağlı olarak turistik tesislerin doluluk oranı, kış aylarında yılın diğer aylarına göre düşüş yaşamaktadır. 2008 ve 2009 yıllarındaki doluluk oranları aylar bazında karşılaştırıldığı zaman, 2008 yılının Ocak ayında yüzde 16,30 olan doluluk oranının, 2009 Ocak ayında yüzde 24,54 oranında artarak yüzde 20,30'a yükseldiği görülmektedir. Daha düşük oranlı olmakla birlikte, Şubat ayında da 2008 yılına göre yüzde 5,85 oranında artış yaşanarak doluluk oranı yüzde 18,80'den yüzde 19,90'a yükselmiştir. İlk çeyreğin son ayı olan Mart ayında ise yüzde 18,56 oranında düşüş yaşanarak doluluk oranı yüzde 26,40'tan yüzde 21,50'ye gerilemiştir.

Grafik 3.5

Kaynak: Turizm Planlama Dairesi

(Sayfa düzeni gereği boş bırakılmıştır)

4. BÜTÇE GELİŞMELERİ

2008-2009 Birinci Çeyrek Karşılaştırmaları

KKTC 2009 mali yılı bütçesi birinci çeyrek gerçekleşme rakamları incelendiği zaman geçen yılın aynı dönemine göre bütçe giderleri yüzde 25,82 artış gösterirken bütçe gelirleri yüzde 27,70 artış göstermiş ve sırasıyla 554,70 milyon TL ve 598,62 milyon TL olarak gerçekleşmiştir. Buna göre geçen yılın aynı dönemine göre bütçe dengesi yüzde 57,52 artış göstermiş ve 2009 yılı birinci çeyreğinde 43,92 milyon TL olmuştur.

Bu rakamlara göre 2009 yılı toplam bütçe giderleri hedefinin yüzde 20,36'sı birinci çeyrekte kullanılmış olurken, 2009 yılı içinde gerçekleşmesi beklenen toplam gelirlerin yüzde 23,75'i bu dönem içerisinde tahsil edilmiştir.

Tablo 4.1

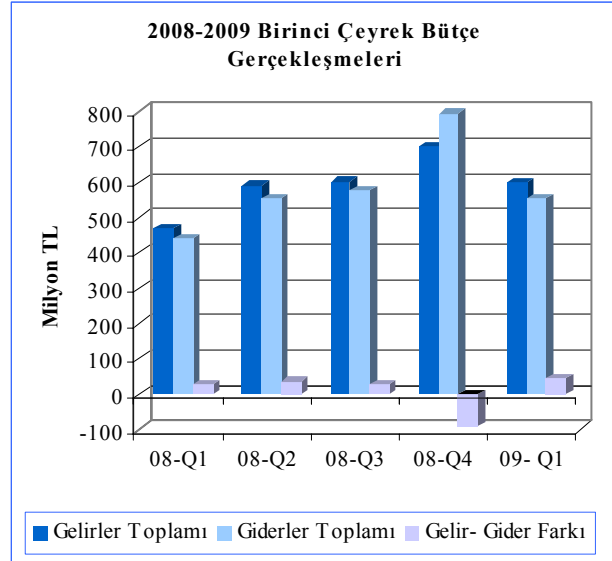
2008-2009 Birinci Çeyrek Karşılaştırmaları

Milyon TL	2008		2009		Yüzde Değişim (%)
	Yıllık Gerçekleşme	Q1	Tadil Ödenek	Q1	
		Gerçekleşme		Gerçekleşme	
Bütçe Gelirleri	2.229,09	468,76	2.520,11	598,62	27,70
Bütçe Giderler	2.355,90	440,88	2.725,10	554,70	25,82
Bütçe Dengesi	-126,81	27,88	-204,99	43,92	57,52

Kaynak: Hazine ve Muhasebe Dairesi

2008 yılı ve 2009 yılı birinci çeyreği arası bütçe gelir ve gider gelişimleri aşağıdaki grafikte çeyrekler itibarıyla verilmiştir. Grafikten görüldüğü gibi özellikle son çeyrekte hem bütçe gelirleri hem de bütçe giderleri diğer çeyrelere göre daha yüksek seviyelere ulaşmaktadır. 2008 yılı birinci çeyreğine göre 2009 yılı birinci çeyreğinde önemli artışlar kaydedilmiştir.

Grafik 4.1

Kaynak: Hazine ve Muhasebe Dairesi

Gelirler

2009 mali yılı birinci çeyreği itibarıyla bütçe gelirleri bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 27,70 artış göstererek 598,62 milyon TL'ye ulaşmıştır. Bu çeyrek içerisinde özellikle alınan bağış yardım ve krediler kaleminin bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 142,86 artış göstererek 214,11 milyon TL'ye ulaşması bütçe gelirlerindeki artışın temel sebebinin teşkil etmektedir. Alınan bağış, yardım ve kredi kaleminin dışarıda tutulması ile hesaplanan bütçe gelirleri toplamında bir önceki yılın aynı dönemine göre sadece yüzde 1,03 artış gerçekleşmesi bütçe gelirleri kalemindeki büyümenin alınan bağış yardım ve krediler kalemine bağlı olduğunu daha net göstermektedir.

2009 yılı ilk çeyreğinde bir önceki yılın aynı dönemine göre bütçe gelir kalemleri incelendiği zaman göze çarpan bir diğer kalem ise yüzde 6,80 düşüş göstererek 124,77 milyon TL'ye gerileyen vergi dışı gelirler kalemidir. Aynı dönem içerisinde vergi gelirleri kaleminde yüzde 4,44 oranında artış gerçekleşmiş ve bu kalem 257,02 milyon TL'ye ulaşmıştır.

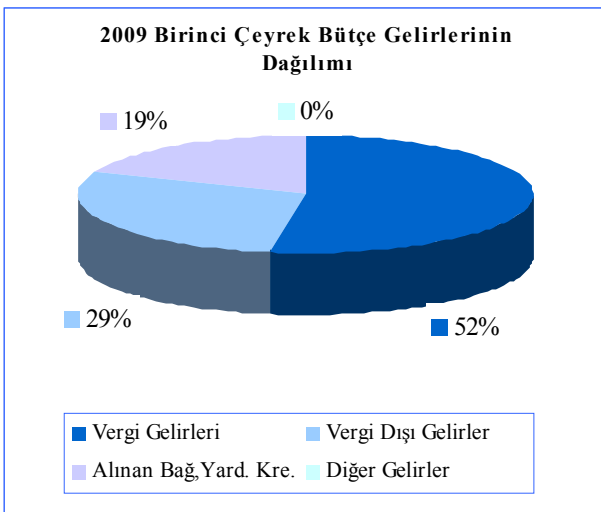
Tablo 4.2

Bütçe Gelirleri			
Milyon TL	2008 Q1	2009 Q1	Yüzde Değişim (%)
Vergi Gelirleri	246,10	257,02	4,44
Vergi Dışı Gelirler	133,87	124,77	-6,80
Alınan Bağış Yardım ve Krediler	88,16	214,11	142,86
Diğer Gelirler	0,63	2,72	331,90
Toplam	468,76	598,62	27,70

Kaynak: Hazine ve Muhasebe Dairesi

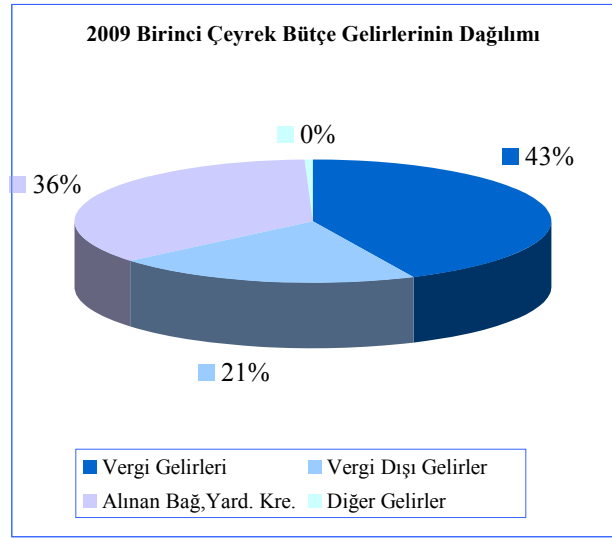
Alınan bağış, yardım ve krediler kalemindeki artışa ve vergi dışı gelirler kalemindeki düşüşe bağlı olarak toplam bütçe gelirleri içindeki kalemlerin dağılımlarında da büyük değişiklikler yaşanmıştır. 2008 yılı ilk çeyreği içerisinde alınan bağış, yardım ve krediler kaleminin toplam bütçe gelirleri içindeki payı yüzde 19,00 iken bu rakam 2009 yılı ilk çeyreği içinde yüzde 36,00'ya ulaşmıştır. Alınan bağış, yardım ve kredi kalemlerindeki artışa bağlı olarak vergi gelirleri ile vergi dışı gelirler kalemlerinin ise yüzde 52,00 ve yüzde 29,00 olan payları sırasıyla yüzde 43,00 ve yüzde 21,00'e gerilemiştir.

Grafik 4.2

Kaynak: Hazine ve Muhasebe Dairesi

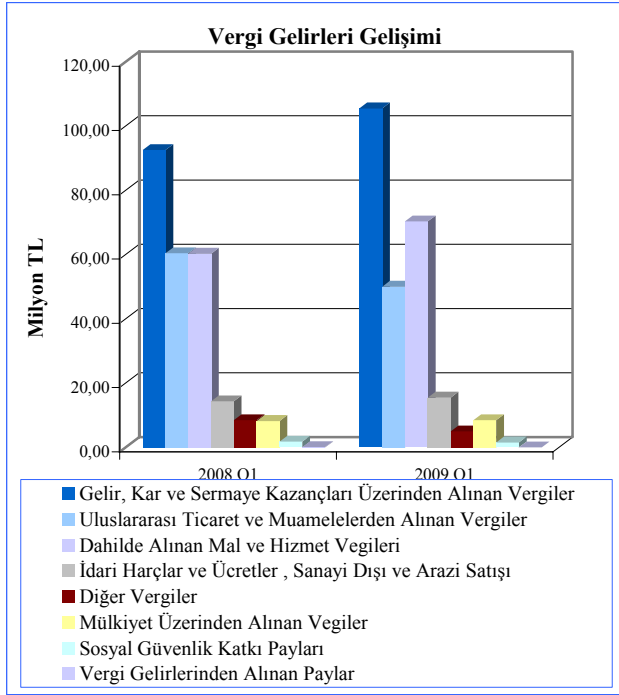
Grafik 4.3

Kaynak: Hazine ve Muhasebe Dairesi

Bütçe gelirleri içerisinde en yüksek paya sahip vergi gelirini oluşturan kalemlere bakıldığında zaman gelir, kar ve sermaye kazançları üzerinden alınan vergiler kalemi, uluslararası ticaret ve muamelelerden alınan vergiler kalemi ve dahilde alınan mal ve hizmet vergileri kaleminin birlikte vergi gelirleri toplamının yüzde 88'e yakın kısmını teşkil ettikleri görülmektedir. Vergi gelirleri içinde en büyük paya sahip gelir, kar ve sermaye kazançları üzerinden alınan vergiler kalemi, 2009 yılı birinci çeyreğinde bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 14,02 artış göstererek 105,53 milyon TL'ye yükselmiştir. Aynı dönemler içerisinde uluslararası ticaret ve muamelelerden alınan vergiler kaleminde yüzde 17,20'lik düşüş yaşanmış ve 50,00 milyon TL'ye gerilemiştir. Bu düşüşe karşın aynı dönemler içinde dahilde alınan mal ve hizmet vergi gelirleri yüzde 16,75 artış göstererek vergi gelirleri kaleminde gerçekleşen yüzde 4,15'lik artışa katkıda bulunmuştur.

Grafik 4.4

Kaynak: DPÖ

Gerçekleşen bu rakamlara göre 2009 yılı içinde tahsil edilmesi öngörülen 2.520,11 milyon TL'nin yüzde 23,75'i birinci çeyrek içinde tahsil edilmiştir. Bir önceki yıl aynı dönemi için bu oran yüzde 21,03 olarak gerçekleşmişti.

Giderler

2009 yılı birinci çeyreği itibarıyla bütçe giderleri toplamı bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 25,82 artış göstererek 554,70 milyon TL'ye ulaşmıştır. Bu artışta en büyük katkıyı yüzde 51,31 oranında artış göstererek 263,64 milyon TL'ye ulaşan cari transferler kalemi koymuştur. Cari transferler kalemindeki bu yükselişe ise en büyük katkıyı bir önceki yılın aynı dönemine göre artış gösteren sosyal sigortalar kurumuna, belediyelere, emekli maaş ve ikramiyelerine yapılan transferler gerçekleştirmiştir. Aynı dönem içerisinde personel giderleri kalemi de yüzde 16,50 artış göstererek 219,42 milyon TL'ye ulaşmıştır.

2008 yılı birinci çeyreği içerisinde gerçekleşen rakamlara göre toplam bütçe gelirlerinin yüzde 44,04'ü cari transferler kalemine harcanırken yüzde 36,65'i personel giderleri kalemine harcanmıştır.

Tablo 4.3

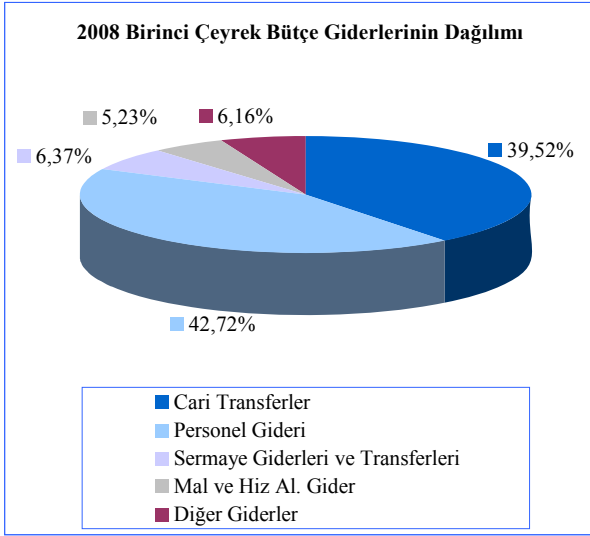
Bütçe Giderleri			
Milyon TL	2008 Birinci Çeyrek Gerçekleşme	2009 Birinci Çeyrek Gerçekleşme	Yüzde Değişim (%)
Cari Transferler	174,24	263,64	51,31
Personel Giderleri	188,35	219,42	16,50
Sermaye Giderleri ve Transferler	28,08	11,95	-57,44
Mal Hizmet Alım Giderleri	23,05	27,15	17,79
Diğer Giderler	27,16	32,54	19,82
Toplam	440,88	554,70	25,82

Kaynak: Hazine ve Muhasebe Dairesi

2008 yılı birinci çeyreğinde bütçe giderleri toplamı içinde cari transferler kaleminin payı yüzde 39,52 iken bu oran 2009 yılı birinci çeyreği içerisinde yüzde 47,53'e ulaşmıştır. Personel giderleri kaleminin toplam içindeki payı ise aynı dönem içerisinde yüzde 42,72'den yüzde 39,56'ya gerilemiştir. Bu değişikliklerle birlikte personel giderleri ve cari transferler kalemlerinin toplam bütçe giderleri içindeki payı yüzde 82,24'ten yüzde 87,09'a yükselmiştir. Bu iki kalemin toplamında meydana gelen artışı, sermaye giderleri ve transferleri kaleminin toplam giderler içindeki ağırlığının yüzde 6,37'den yüzde 2,15'e gerilemesi karşılamıştır.

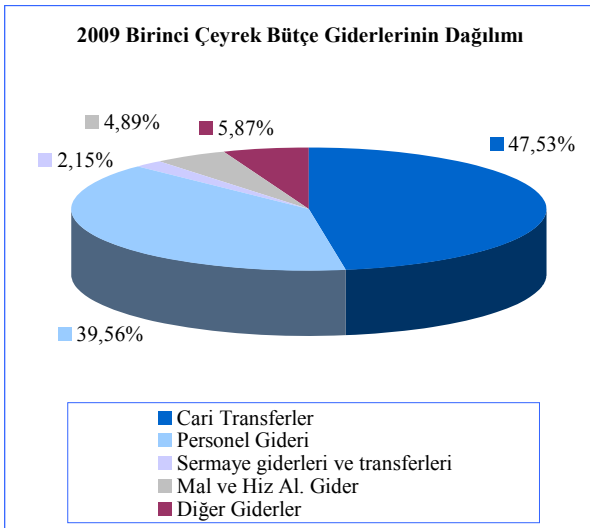
Gerçekleşen bu rakamlara göre 2009 yılı içinde saptanan hizmet ve faaliyetlerin yürütülmesinde kullanılmak üzere öngörülen 2.725,10 milyon TL'nin yüzde 20,36'sı birinci çeyrek içinde kullanılmıştır. Bir önceki yılın aynı döneminde bu oran yüzde 18,71 olarak gerçekleşmişti.

Grafik 4.5

Kaynak: Hazine ve Muhasebe Dairesi

Grafik 4.6

Kaynak: Hazine ve Muhasebe Dairesi

Finansman Dengesi

Bütçe gelirlerinden TC kredileri ve iç borçlanma kalemlerinin çıkarılması suretiyle elde edilen gelir rakamı ile bütçe giderleri arasındaki farka eşit olan finansman dengesi, 2009 yılı birinci çeyreğinde 2008 yılı aynı dönemine göre 95,03 milyon TL artış göstererek 95,17 milyon TL seviyesine ulaşmıştır. Gerçekleşen bu açığın kapatılması için finansman kaynağı ise 139,09 milyon TL tutarındaki TC kredi kalemi olmuştur.

Yerel gelirler kaleminde bir önceki yılın aynı dönemine göre sadece yüzde 1,00 artış gerçekleşmişken dış yardımlarda yaşanan yüzde 24,78'lik artışla birlikte krediler kalemi dışarıda bırakılarak elde edilen bütçe gelirlerinde yüzde 4,27 artış meydana gelmiştir.

Personel giderleri 2008 yılı birinci çeyreğinde yerel gelirlerin yüzde 49,49'u iken 2009 yılı içerisinde bu rakam yüzde 57,06'ya yükselmiştir. 2008 yılı birinci çeyreği içerisinde cari transferler kalemi ise yerel gelirlerin yüzde 45,78'i iken 2009 yılı birinci çeyreğinde bu oran yüzde 68,57'ye yükselmiştir. 2008 yılı birinci çeyreğinde yerel gelirlerimizle bütçe giderlerini karşılama oranı yüzde 86,33 iken 2009 yılı birinci çeyreğinde bu oran yüzde 69,32'ye gerilemiştir.

Tablo 4.4

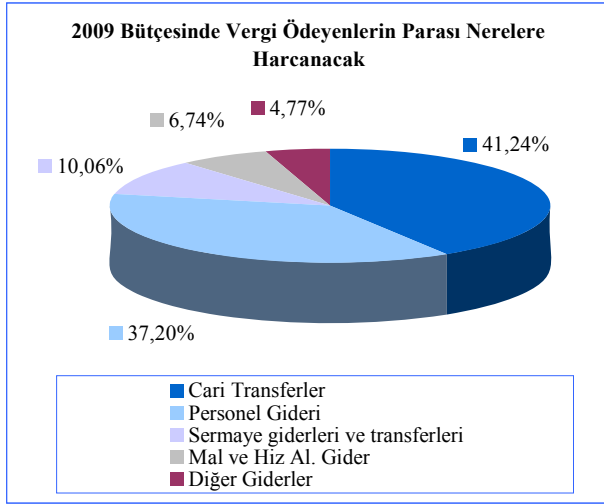
Finansman Dengesi		
Milyon TL	2008 Q1	2009 Q1
Bütçe Gelirleri	440,73	459,53
1. Yerel Gelirler	380,61	384,51
Vergi Gelirleri	246,10	257,02
Vergi Dışı Gelirler	133,87	124,77
Sermaye Gelirleri ve Alacaklardan Tahsilat	0,64	2,72
2. Dış Yardımlar	60,12	75,02
TC Yardımları	60,12	75,02
Diğer	0,00	0,00
Bütçe Giderleri	440,87	554,70
Personel Giderleri	188,35	219,42
Cari Transferler	174,24	263,64
Sermaye Giderleri	28,08	11,95
Diğer Giderler	50,20	59,69
Finansman Dengesi	-0,14	-95,17
Finansman	28,03	139,09
TC Kredileri	28,03	139,09
İç Borçlanma	0,00	0,00

Kaynak: Hazine ve Muhasebe Dairesi

2009 Mali Yılı Bütçesi

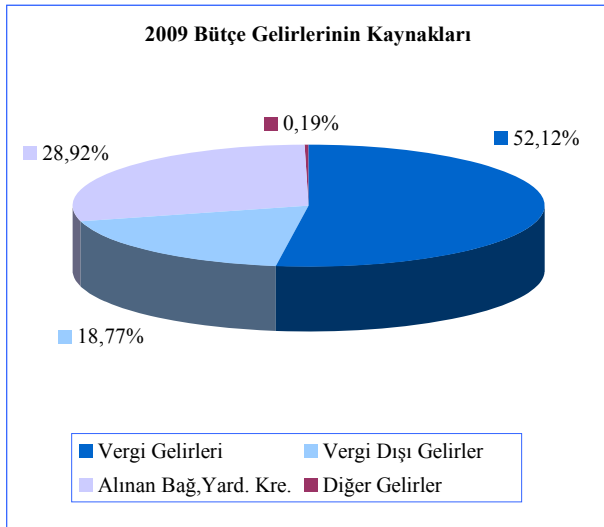
2009 yılı içerisinde saptanan hizmet ve faaliyetlerin yürütülmesinde kullanılmak üzere bütçe giderleri için yılbaşında 2.566,75 milyon TL ödenek tahsis edilmiştir. Tahsis edilen bu ödenek 2009 yılı birinci çeyreği içinde tadil edilerek 2.725,11 milyon TL'ye yükseltilmiştir. Bu ödeneklerin ana kalemler itibarıyla dağılımı incelendiğinde yüzde 41,24'ünün cari transferlere, yüzde 37,20'sinin ise personel harcamalarına ayrıldığı görülmektedir.

Grafik 4.7

Kaynak: Hazine ve Muhasebe Dairesi

Grafik 4.8

Kaynak: Hazine ve Muhasebe Dairesi

Tablo 4.5

Genel Bütçe Dengesi Yıllık Karşılaştırma (Milyon TL)			
Milyon TL	2008	2009	Yüzde Değişim
Gelirler	2.361,53	2.520,11	6,72
Vergi Gelirleri	1.153,91	1.313,49	
Vergi Dışı Gelirler	472,14	472,97	
Alınan Bağış Yardım ve Krediler	726,53	728,85	
Diğer Gelirler	8,95	4,80	
Giderler	2.364,72	2.725,10	15,24
Cari Transferler	945,76	1.123,71	
Personel Giderleri	932,06	1.013,87	
Sermaye Gider ve Transferleri	215,48	274,07	
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	164,87	183,55	
Diğer Giderler	106,55	129,90	

Kaynak: Hazine ve Muhasebe Dairesi

2009 yılı birinci çeyreği itibarıyla gerçekleşen bütçe gelir gider dengesinde 43,92 milyon TL'lik fazla gerçekleştiği rapor içerisinde belirtilmiştir. Birinci çeyreği izleyen Nisan ve Mayıs ayı bütçe gerçekleşme rakamlarına bakıldığı zaman özellikle gelir kalemlerindeki gerilemeye bağlı olarak gelir - gider dengesi iki aylık dönem içerisinde 25,50 milyon TL açık vermiştir. 2008 yılı aynı döneminde ise bütçe dengesinin 25,52 milyon TL fazla verdiği görülmektedir. 2009 yılı Nisan ve Mayıs ayı içerisinde gelir kalemlerinde meydana gelen gerilemenin temel sebebi vergi gelirlerinde ve alınan bağış, yardım kredi kalemlerinde 2008 yılı aynı dönemine göre yaşanan gerileme olmuştur.

(Sayfa düzeni gereği boş bırakılmıştır)

5. PARASAL VE FİNANSAL GELİŞMELER

Bankacılık Sektörü Piyasa Yapısı

Bankacılık sektöründe faaliyet gösteren banka sayısı 2008 yılında olduğu gibi 2009 birinci çeyreği sonunda da 24'dür. Sektördeki 24 bankanın 2'si kamu mevduat bankası, 15'i özel

sermayeli banka ve 7'si şube bankasıdır. Mart 2009 döneminde 15 adet özel sermayeli bankaların toplam banka sayısı içindeki payı yüzde 62,50'dir. Özel sermayeli bankaları sırasıyla yüzde 29,17'lik payla şube bankalar ve yüzde 8,33'lük payla kamu mevduat bankaları izlemektedir.

Tablo 5.1

	Banka Sayısındaki Gelişmeler						
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Mart 2009
Kamu Mevduat Bankalar	3	3	2	2	2	2	2
Özel Sermayeli Bankalar	16	16	15	15	15	15	15
Şube Bankalar	5	6	6	6	7	7	7
Toplam	24	25	23	23	24	24	24
Yüzde Pay (%)							
Kamu Mevduat Bankalar	12,50	12,00	8,70	8,70	8,33	8,33	8,33
Özel Sermayeli Bankalar	66,67	64,00	65,22	65,22	62,50	62,50	62,50
Şube Bankalar	20,83	24,00	26,08	26,08	29,17	29,17	29,17

Kaynak: KKTCMB

Hizmet sunum birimi olan şube sayısı 2009 yılı birinci çeyreği sonunda 2008 yılsonuna göre 3 adet artış göstererek 173 adete ulaşmıştır. Şube sayısının banka gruplarına göre dağılımına bakıldığında, özel sermayeli bankaların toplam şube sayısı içindeki payı 2008 yılında yüzde 65,30 iken, 2009 yılı

birinci çeyreği itibarıyla yüzde 65,32'ye, kamu mevduat bankaların yüzde 15,88'den yüzde 16,18'e yükselmiştir. İncelenen dönemde şube bankaların toplam şube sayısı içindeki payı ise yüzde 18,82'den yüzde 18,50'ye gerilemiştir.

Tablo 5.2

	Şube Sayısının Gelişimi ve Yüzde Dağılımı (%)						
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Mart 2009
Kamu Mevduat Bankalar	29	29	23	23	24	27	28
Özel Sermayeli Bankalar	87	88	83	83	95	111	113
Şube Bankalar	18	21	25	28	30	32	32
Toplam	134	138	131	134	149	170	173
Yüzde Dağılım (%)							
Kamu Mevduat Bankalar	21,64	21,01	17,56	17,16	16,11	15,88	16,18
Özel Sermayeli Bankalar	64,93	63,77	63,36	61,94	63,76	65,30	65,32
Şube Bankalar	13,43	15,22	19,08	20,90	20,13	18,82	18,50

Kaynak: KKTCMB

Mart 2009 sonunda sektördeki çalışan sayısı bir önceki yıl sonuna göre 4 kişi azalarak 2.372'den 2.368 kişiye gerilemiştir. Ekonomik gelişmenin sürmesi halinde sektörde yaşanacak gelişmeye paralel olarak personel sayısının da artması muhtemeldir. 2008 yılında sektörün toplam personel sayısının içinde yüzde

60,37'sine sahip olan özel sermayeli bankalarının payı 2009 yılı birinci çeyreğinde yüzde 59,42'ye gerilemiştir. Aynı dönemde kamu mevduat ve şube bankaları gruplarında artış olmuştur.

Tablo 5.3

	Personel Sayısı Dağılımı (%)						
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Mart 2009
Kamu Mevduat Bankalar	866	941	857	491	518	558	564
Özel Sermayeli Bankalar	1.018	1.086	1.171	1.257	1.386	1.432	1.407
Şube Bankalar	209	249	269	296	345	382	397
Toplam	2.093	2.276	2.297	2.044	2.249	2.372	2.368
Yüzde Dağılım (%)							
Kamu Mevduat Bankalar	41,37	41,34	37,31	24,02	23,03	23,52	23,82
Özel Sermayeli Bankalar	48,64	47,72	50,98	61,50	61,63	60,37	59,42
Şube Bankalar	9,99	10,94	11,71	14,48	15,34	16,11	16,77

Kaynak: KKTCMB

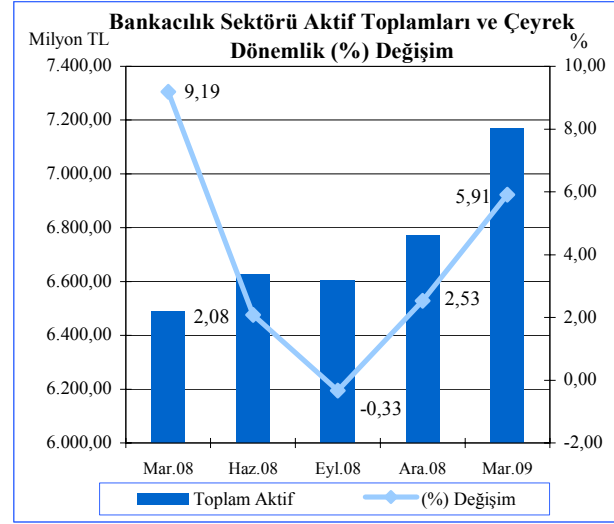
Bankacılık Sektörü Konsolide Bilançosu

2008 yılı sonunda 6.770,3 milyon TL seviyesinde olan bankacılık sektörü toplam aktifleri yüzde 5,91 oranında artarak 2009 yılı birinci çeyreği sonunda 7.170,3 milyon TL seviyesine yükselmiştir. İncelenen dönemde menkul değerler cüzdanı yüzde 32,75, diğer aktifler yüzde 8,50, brüt krediler yüzde 2,44 ve likit aktifler yüzde 5,42 oranında artış göstermiştir. Bir yıllık dönem incelendiğinde ise (Mart 2008 - Mart 2009), bankacılık sektörü toplam aktiflerinin yüzde 10,48 oranında arttığı, miktar olarak ise 680,1 milyon TL artarak, 6.490,2 milyon TL'den 7.170,3 milyon TL'ye ulaştığı görülmektedir. Bir yıllık dönemde en büyük artış, yüzde 77,38'lik oranla menkul değerler cüzdanında olmuştur.

Bankacılık sektörü kaynak yapısına bakıldığında, yılın ilk çeyreğinde mevduatta 483,0 milyon TL, özkaynaklarda 35,3 milyon TL artışa karşın diğer pasifler kaleminde 118,3 milyon TL azalma olduğu gözlenmektedir. Bir yıllık dönemde ise mevduatta yüzde 11,27, özkaynaklarda yüzde 19,41 oranında artış olmuştur.

Sektör toplam aktiflerinin çeyrek dönemlik yüzde değişimlerine bakıldığında, 2009 yılının birinci çeyreğinde yüzde 5,91 oranında genişleme meydana gelmiştir. Bir önceki yılın çeyrek dönemlerinde bu oranlar sırasıyla yüzde 9,19, 2,08, -0,33 ve 2,53'dür.

Grafik 5.1

Kaynak: KKTCMB

Tablo 5.4

Milyon TL	Bankacılık Sektörü Konsolide Bilançosu						
	2008				2009	Yüzde Değişim (%)	
	Mart	Haziran	Eylül	Aralık	Mart	12/08-03/09	03/08-03/09
Likit Aktifler	2.263,2	2.126,5	1.951,5	2.159,5	2.276,5	5,42	0,59
MDC	299,8	372,4	421,3	400,6	531,8	32,75	77,38
Krediler (Brüt)	3.014,7	3.035,1	3.050,5	3.402,3	3.485,4	2,44	15,61
Diğer Aktifler	912,5	1.091,1	1.179,9	807,9	876,6	8,50	-3,93
Toplam Aktif-Pasif	6.490,2	6.625,1	6.603,2	6.770,3	7.170,3	5,91	10,48
Mevduat	5.433,7	5.429,0	5.319,2	5.563,2	6.046,2	8,68	11,27
Diğer Pasifler	477,0	587,0	654,8	550,4	432,1	-21,49	-9,41
Özkaynaklar	579,5	609,1	629,2	656,7	692,0	5,38	19,41

Kaynak: KKTCMB

2009 yılının ilk çeyreğinde bankacılık sektörünün toplam aktifleri içerisindeki en büyük payı yüzde 48,61 oranı ile brüt krediler kalemi almaktadır. Brüt kredileri sırasıyla yüzde 31,75 payla likit aktifler, yüzde 12,23'lük payla diğer aktifler ve yüzde 7,42'lik payla menkul değerler cüzdanı takip etmektedir.

Bankacılık sektörünün bir yıllık (Mart 2008-Mart 2009) varlıkları yapısal dağılım yönünden incelendiğinde likit aktiflerde ve diğer aktiflerde daralmaya karşın, MDC'de ve brüt kredilerde genişleme olduğu görülmektedir. İncelenen dönemde brüt kredilerin aktif toplamı içerisinde payı 2,16 puan artarak yüzde 48,61'e, menkul değerler cüzdanı 2,80 puan artarak yüzde 7,42'ye yükselmiştir. Buna karşın likit aktifler aynı

dönemde 3,12 puan gerileyerek yüzde 31,75 seviyesine inmiştir.

Sektörün pasif yapısı incelendiğinde, mevduatın geçmiş dönemlerde olduğu gibi sektörün ana fon kaynağı olmaya devam ettiği görülmektedir. 2009 yılının birinci çeyreğinde, bir önceki yılsonuna göre mevduatların toplam kaynak içindeki payı yüzde 82,17'den yüzde 84,32'ye, yükselmiştir. Aynı dönemde özkaynakların payı yüzde 9,70'den yüzde 9,65'e gerilemiştir.

Bir yıllık dönemde (Mart 2008-Mart 2009) mevduatlar ve özkaynaklar kaleminde genişleme olmuştur.

Tablo 5.5

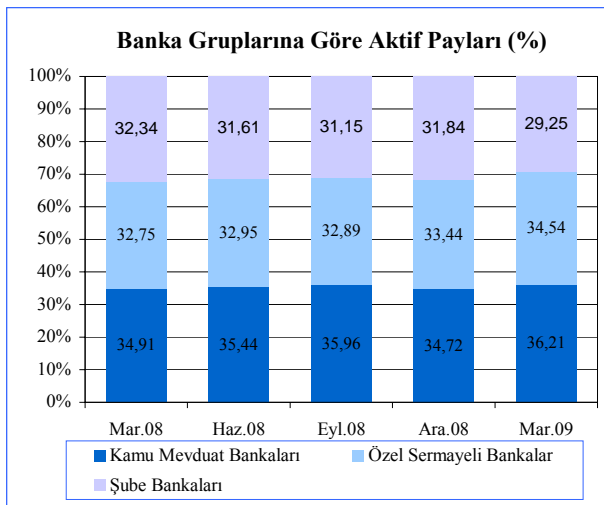
	Bankacılık Sektörü Aktif / Pasif Yapısal Dağılımı (%)				
	2008				2009
Aktif	Mart	Haziran	Eylül	Aralık	Mart
Likit Aktifler	34,87	32,10	29,55	31,90	31,75
MDC	4,62	5,62	6,38	5,92	7,42
Krediler (Brüt)	46,45	45,81	46,20	50,25	48,61
Diğer Aktifler	14,06	16,47	17,87	11,93	12,23
Toplam	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Pasif					
Mevduat	83,72	81,95	80,55	82,17	84,32
Diğer Pasifler	7,35	8,86	9,92	8,13	6,03
Özkaynaklar	8,93	9,19	9,53	9,70	9,65
Toplam	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Kaynak:KKTCMB

2009 yılının birinci çeyreğinde, sektör aktifinin kamu mevduat, özel sermayeli ve şube bankaları arasındaki dağılımı sırasıyla yüzde 36,21, yüzde 34,54 ve yüzde 29,25 olarak gerçekleşmiştir.

Bir yıllık dönemde (Mart 2008-Mart 2009) sektörün aktif yapısı banka grup paylarına göre incelendiğinde, kamu mevduat ve özel sermayeli bankaların payında artış, şube bankalarının payında ise azalış olmuştur.

Grafik 5.2

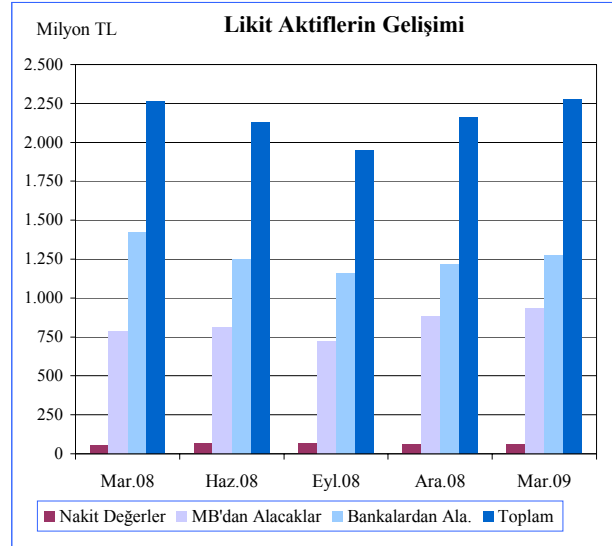
Kaynak: KKTOMB

Likit Varlıklar

Bankacılık sektörü likit aktiflerini oluşturan nakit değerler, bankalardan alacaklar ve Merkez Bankası'ndan alacaklar kalemlerinin toplamı, 2009 yılının ilk çeyreğinde bir önceki yılsonuna göre 117 milyon TL artarak 2.159,5 milyon TL'den 2.276,5 milyon TL'ye ulaşmıştır. İncelenen dönemde, nakit değerler 59,5 milyon TL'den 64,2 milyon TL'ye, Merkez Bankası'ndan alacaklar kalemi 882,2 milyon TL'den 935,2 milyon TL'ye ve bankalardan alacaklar kalemi ise 1.217,8 milyon TL'den 1.277,1 milyon TL'ye yükselmiştir. 2008 yılı Mart döneminde 2.263,2 milyon TL olan likit aktifler, 2009 yılının aynı döneminde 13,3 milyon TL artarak 2.276,5 milyon TL'ye yükselmiştir. Bu dönemde nakit değerler kalemi 55,9 milyon TL'den 64,2 milyon TL'ye, Merkez

Bankası'ndan alacaklar kalemi 785,8 milyon TL'den 935,2 milyon TL'ye yükselmesinin karşın, bankalardan alacaklar kalemi 144,4 milyon TL azalarak 1.277,1 milyon TL'ye inmiştir.

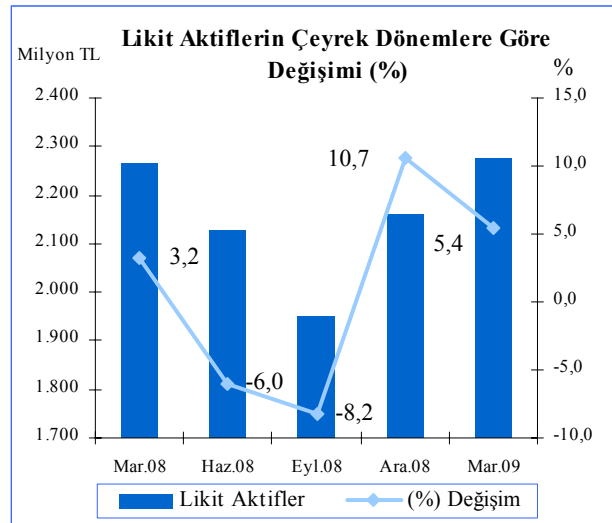
Grafik 5.3

Kaynak: KKTOMB

Likit aktifler çeyrek dönemler bazında incelendiği zaman, 2008 yılının birinci ve dördüncü çeyreğinde, sırasıyla yüzde 3,2 ve 10,7 oranında arttığı, ikinci ve üçüncü çeyrekte sırasıyla yüzde 6,0 ve 8,2 oranında azaldığı görülmektedir. 2009 yılının birinci çeyreğinde ise yüzde 5,4 oranında genişleme olmuştur.

Grafik 5.4

Kaynak: KKTOMB

Brüt Krediler

Kredilerin sektörel dağılımına bakıldığında, geçmiş dönemlerde olduğu gibi şahsi ve mesleki borçlar, Aralık 2008'e göre 31,1 milyon TL artarak 1.578,5 milyon TL ile Mart 2009 döneminde de birinci sırada yer almaktadır. Bunu 1.152,3 milyon TL ile kamu kurum ve kuruluşları, 587,3 milyon TL ile ticaret sektörü izlemektedir.

Bir yıllık dönemde (Mart 2008 - Mart 2009) şahsi ve mesleki borçlar 1.138,2 milyon TL'den 1.578,5 milyon TL'ye, kamu kurum ve kuruluşları 944,3 milyon TL'den 1.152,3 milyon TL'ye yükselmiştir. Ticaret kredileri aynı dönemde 129,2 milyon TL azalarak 716,5 milyon TL'den 587,3 milyon TL'ye gerilemiştir.

Tablo 5.6

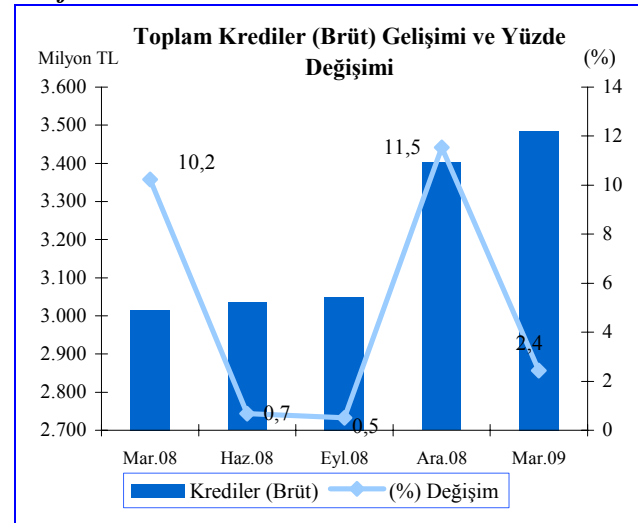
Milyon TL	Kredilerin (Brüt) Sektörel Dağılımı				
	2008				2009
	Mart	Haziran	Eylül	Aralık	Mart
Kamu Kurum ve Kuruluşları	944,3	917,1	875,7	1.134,6	1.152,3
Tarım	13,7	14,3	11,9	15,0	17,4
Madencilik ve Taş Ocakçılığı	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Sanayi	8,2	8,9	8,2	9,3	28,5
Nakliye ve Ulaşım	31,3	14,4	15,1	16,5	16,9
Ticaret	716,5	608,5	630,5	571,9	587,3
İhracat	2,3	1,6	5,1	1,5	1,8
Turizm	20,7	19,5	15,6	16,2	17,3
Bina ve İnşaat	131,9	137,0	113,1	112,8	112,3
Küçük Esnaf ve Zanaatkar	7,6	6,9	6,0	5,8	5,8
Şahsi ve Mesleki Borçlar / Diğer	1.138,2	1.339,7	1.404,1	1.547,4	1.578,5
Toplam Krediler (Brüt)	3.014,7	3.067,9	3.085,3	3.431,0	3.518,1

Not: Kredilerin (Brüt) sektörel dağılımına iskonto senetleri dahil edilmiştir.

Kaynak: KKTCCMB

Sektör kredilerinin 2008 yılı çeyrek dönem yüzde değişimleri grafikten de görüleceği gibi tüm dönemlerde artmıştır. 2009 yılı ilk çeyreğinde bir önceki yılsonuna göre yüzde 2,4 oranında genişleme olduğu görülmektedir.

Grafik 5.5

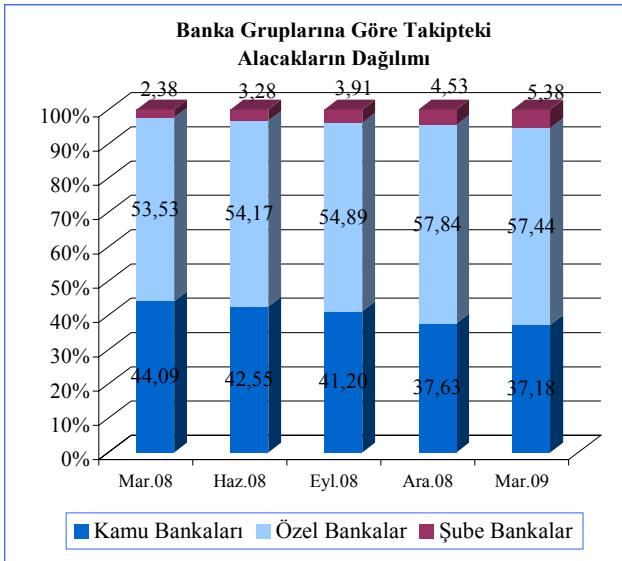

Kaynak: KKTCCMB

Tahsili Gecikmiş Alacaklar

Tahsili gecikmiş alacaklar banka grupları itibarıyla incelendiğinde, 2009 yılı birinci çeyreğinde şube bankaları grubu hariç diğer gruplar payında azalış olduğu görülmektedir. Sektörün bütününe ait TGA'lar içinde özel bankalar yüzde 57,4 oranı ile en büyük paya sahiptir. Özel bankaları sırasıyla yüzde 37,2 oranı ile kamu bankaları ve yüzde 5,4 oranla şube bankaları takip etmektedir. Bir yıllık dönemde tahsili gecikmiş alacakların dağılımını incelediğimizde, kamu bankalarının sektör içindeki payı yüzde 44,09'dan yüzde 37,18'e azalmış, özel bankaların payı yüzde 53,53'den yüzde 57,44'e ve şube bankaların payı ise yüzde 2,38'den yüzde 5,38'e ulaşmıştır.

Grafik 5.6

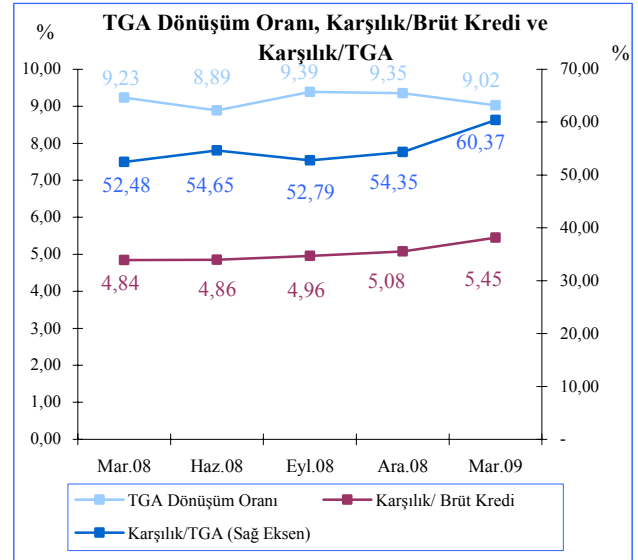
Kaynak: KKTCCMB

Aralık 2008'de yüzde 9,35 olan TGA takibe dönüşüm oranı 2009 yılının ilk çeyreğinde, yüzde 9,02 olmuştur. TGA takibe dönüşüm oranı, bir yıllık dönemde (Mart 2008-Mart 2009) yüzde 9,23'den yüzde 9,02'ye gerilemiştir.

Diğer taraftan, grafikten de görüleceği gibi karşılıkların brüt kredilere oranı bir yıllık dönemde artış eğilimi göstermektedir.

Bir önceki yılsonunda yüzde 54,35 olan karşılıkların TGA'ya oranı yüzde 6,02 puan artarak Mart 2009 sonunda yüzde 60,37 olarak gerçekleşmiştir.

Grafik 5.7

Kaynak: KKTCCMB

Mevduatlar

2008 yılı Aralık döneminde 5.563,2 milyon TL seviyesinde olan bankacılık sektörü toplam mevduatı üç aylık döneminde 483,0 milyon TL artarak 6.046,2 milyon TL seviyesine ulaşmıştır. Sektörün mevduat toplamı bir yıllık dönemde ise, 612,5 milyon TL artarak 5.433,7 milyon TL'den 6.046,2 milyon TL'ye yükselmiştir.

Mevduatın türlerine göre dağılımına bakıldığında, en büyük payın Aralık 2008 sonunda olduğu gibi Mart 2009 sonunda da 4.689,3 milyon TL'lik meblağ ve yüzde 77,56'lık payla tasarruf mevduatında yoğunlaştığı gözlenmektedir. Bunu sırasıyla 561,8 milyon TL ve yüzde 9,29'luk payla resmi mevduat, 374,2 milyon TL ve 6,19 payla ticari mevduat izlemektedir.

Tablo 5.7

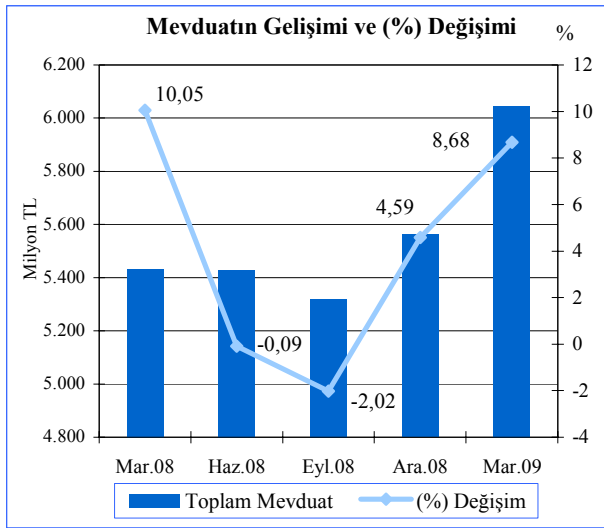
Milyon TL	Mevduatın Türlerine Göre Gelişimi				
	2008				2009
	Mart	Haziran	Eylül	Aralık	Mart
Resmi	485,6	506,6	503,0	572,9	561,8
Ticari	373,5	350,0	336,4	321,3	374,2
Tasarruf	4.153,7	4.236,5	4.160,7	4.367,1	4.689,3
Diğer	268,5	253,4	257,4	252,2	359,5
Bankalararası	152,4	82,5	61,7	49,7	61,4
Toplam Mevduat	5.433,7	5.429,0	5.319,2	5.563,2	6.046,2

Kaynak: KKTTCMB

Sektör mevduatının gelişimi çeyrek dönemlere göre incelendiğinde, 2008 yılı ilk çeyreği sonunda yüzde 10,05 ve dördüncü çeyrekte yüzde 4,59 oranında artışa karşın, ikinci çeyrekte yüzde 0,09 ve üçüncü çeyrekte yüzde 2,02'lik gerileme olmuştur. Sektör mevduatı Mart 2009 sonunda aşağıdaki grafikten de görüldüğü gibi yüzde 8,68 oranında genişlemiştir.

Bankacılık sektörü mevduatı bir yıllık dönemde (Mart 2008 - Mart 2009) yüzde 11,27 oranında genişlemiştir.

Grafik 5.8

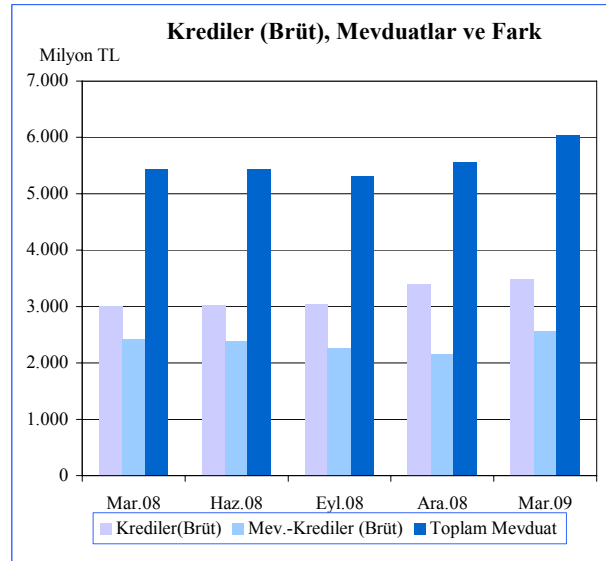

Kaynak: KKTCMB

Toplam mevduat ile brüt krediler arasındaki fark miktar yönünden karşılaştırıldığı zaman, Aralık 2008 sonunda 2.160,9 milyon TL olan fark, 2009 birinci çeyrekte 399,9 milyon TL artarak 2.560,8 milyon TL olarak gerçekleşmiştir.

Toplam mevduat ve brüt krediler arasındaki fark bir yıllık dönemde (Mart 2008 - Mart 2009), 141,8 milyon TL'lik artış göstermiştir.

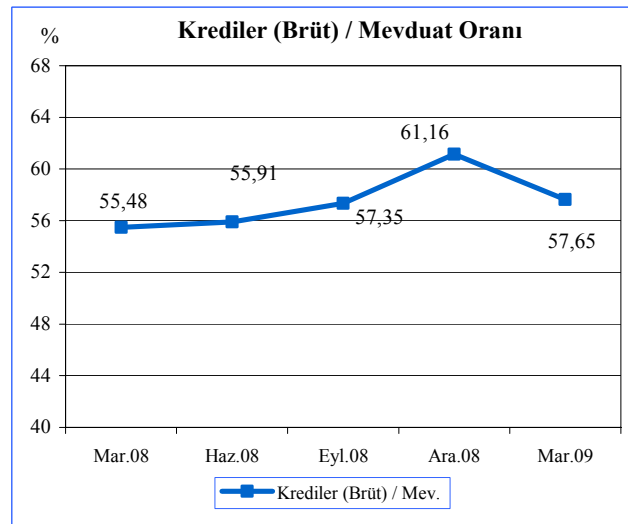
Grafik 5.9

Kaynak: KKTCMB

Bankacılık sektörünün derinliği ile aracılık fonksiyonunun göstergelerinden biri olan kredi/mevduat oranı, 2009 yılının ilk çeyreğinde yüzde 57,65 oranında gerçekleşmiştir. Bir önceki yılın çeyrek dönemlerinde bu oranlar sırasıyla yüzde 55,48, 55,91 ve 57,35 ve 61,16'dır.

Grafik 5.10

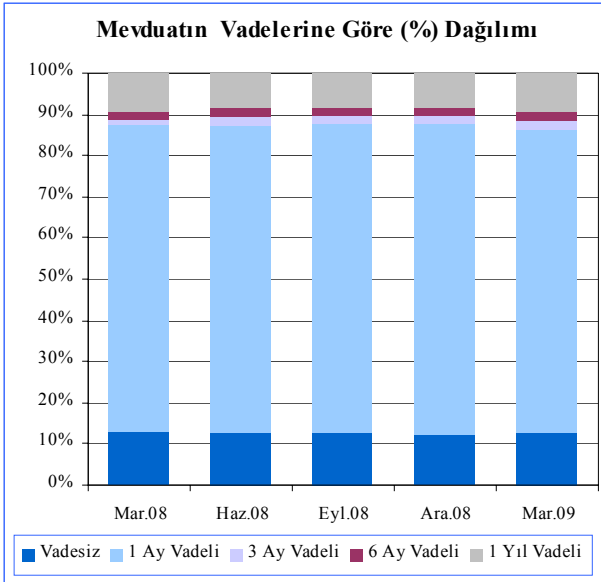

Kaynak: KKTCMB

Bankacılık sektör mevduatının vade yoğunluğu önceki dönemlerde olduğu gibi, Mart 2009 sonunda yüzde 4,28 puan azalmasına rağmen, yüzde 69,30 oranla bir ay vadeli mevduatta olduğu görülmektedir. Bir ay vadeli mevduatı yüzde 11,68 oranla vadesiz mevduat, yüzde 8,77 oranla bir yıl vadeli mevduat, yüzde 8,19 oranla üç ay vadeli mevduat ve yüzde 2,07'lik oranla 6 ay vadeli mevduat izlemektedir.

Bir yıllık dönemde (Mart 2008 - Mart 2009), bir ay vadeli mevduatın sektör toplamı içindeki payı 2,07 puan azalarak yüzde 71,37'den, yüzde 69,30'a inmiştir.

Grafik 5.11

Kaynak: KKTOMB

Mart 2009 döneminde sektör özkaynakları bir önceki yılsonuna göre, ödenmiş sermaye ve ihtiyatlardaki artışa bağlı olarak yüzde 5,38 oranında artarak 692,0 milyon TL'ye çıkmıştır. İncelenen dönemde sektörün ödenmiş sermayesi yüzde 3,10, ihtiyatları yüzde 28,13 oranında artışa karşın, sektör karında yüzde 23,93'lük azalma olmuştur.

2008 yılı Mart döneminde 579,5 milyon TL seviyesinde olan sektör özkaynak toplamı, bir yıllık dönemde 112,5 milyon TL artarak 692,0 milyon seviyesine çıkmıştır. İncelenen dönemde sektörün ödenmiş sermaye toplamında 29,6 milyon TL, ihtiyatlarda 76,0 milyon TL ve kar/zarar kaleminde 6,9 milyon TL artış olmuştur.

Tablo 5.8

Milyon TL	Özkaynakların Gelişimi				
	2008				2009
	Mart	Haziran	Eylül	Aralık	Mart
Ödenmiş Sermaye	386,1	392,2	395,5	403,2	415,7
İhtiyatlar	129,4	146,3	162,1	160,3	205,4
Kar/Zarar	64,0	70,6	71,6	93,2	70,9
Toplam	579,5	609,1	629,2	656,7	692,0

Kaynak: KKTOMB

Para Arzı

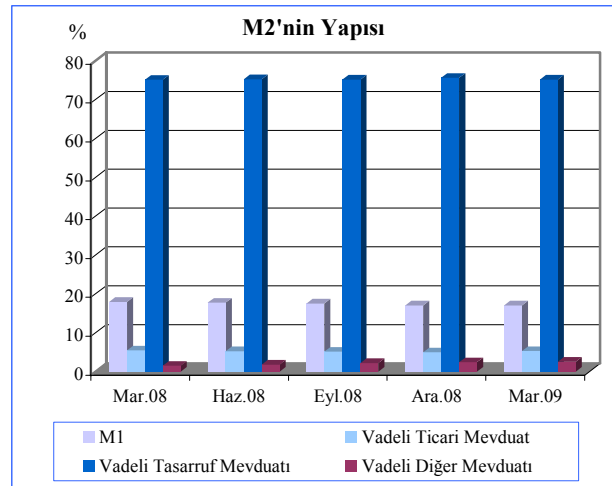
M1 para arzı, 2009 yılı birinci çeyreğinde bir önceki yılın son çeyreğine göre yüzde 8,6 oranında artarak 899,9 milyon TL'den 977,3 milyon TL'ye ulaşmıştır. Bir yıllık dönemde (Mart 2008 - Mart 2009) ise M1 72,8 milyon TL artarak 904,5 milyon TL'den 977,3 milyon TL'ye ulaşmıştır.

2008 yılı Aralık döneminde 5.295,4 milyon TL seviyesinde olan M2 tanımlı para arzı, üç aylık dönemde yüzde 8,5 oranında artarak 5.746,8 milyon TL'ye çıkmıştır. Bir yıllık dönemde ise M2 para arzı yüzde 13,85 oranında artış göstermiştir.

M2 para arzına resmi mevduat ve KKTC Merkez Bankası nezdindeki diğer mevduatın ilave edilmesiyle bulunan en geniş tanımlı para arzı M3, 2009 yılının birinci çeyreğinde Aralık 2008 sonuna göre 463,1 milyon TL artarak 6.366,2 milyon TL olmuştur. Mart 2009 sonunda bir önceki yılın aynı dönemine göre M3'te meydana gelen büyüme yüzde 13,42'dir.

M2 para arzının yapısına bakıldığında, en büyük payın önceki dönemlerde olduğu gibi 2009 yılı birinci çeyreği sonunda da yüzde 75,16 oranla vadeli tasarruf mevduatında olduğu gözlenmektedir. Bunu sırasıyla yüzde 17,01'lik payla M1, yüzde 5,31'lik payla vadeli ticari mevduat ve yüzde 2,52 oranla vadeli diğer mevduat izlemektedir.

Grafik 5.12

Kaynak: KKTCCMB

Tablo 5.9

Yıllar	Para Arzı Verileri (Milyon TL)						
	Devre	M1	Yüzde Değişim (%)	M2	Yüzde Değişim (%)	M3	Yüzde Değişim (%)
2003		424,1		2.317,5		2.608,2	
2004		618,4	45,8	3.017,7	30,2	3.382,7	29,7
2005		695,9	12,5	3.382,8	12,1	3.848,9	13,8
2006		828,6	19,1	4.367,4	29,1	4.907,8	27,5
2007	I	838,3	1,2	4.489,2	2,8	5.012,2	2,1
	II	857,2	2,3	4.551,0	1,4	5.168,3	3,1
	III	861,0	0,4	4.555,0	0,1	5.125,1	-0,8
	IV	859,5	-0,2	4.620,4	1,4	5.138,7	0,3
2008	I	904,5	5,2	5.047,5	9,2	5.613,0	9,2
	II	907,2	0,3	5.127,0	1,6	5.675,5	1,1
	III	887,8	-2,1	5.066,6	-1,2	5.599,8	-1,3
	IV	899,9	1,4	5.295,4	4,5	5.903,1	5,4
2009	I	977,3	8,6	5.746,8	8,5	6.366,2	7,8

Kaynak: KKTCCMB

(Sayfa düzeni gereği boş bırakılmıştır)

6. FİNANSAL İSTİKRAR ANALİZİ

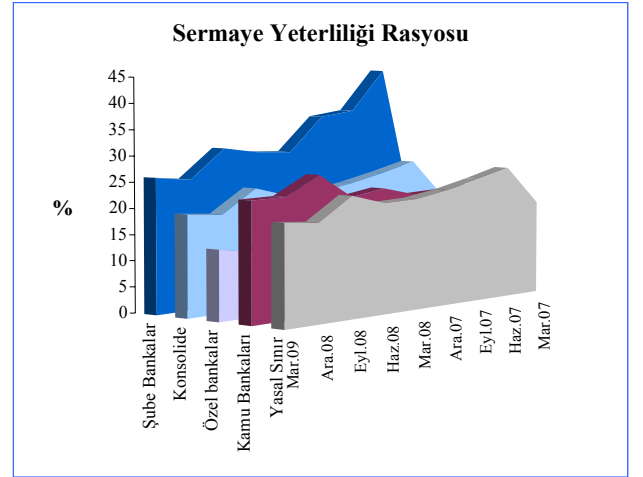
Sermaye Yeterliliği

Özkaynakların risk ağırlıklı aktiflere oranlanmasıyla elde edilen Sermaye Yeterliliği Standart Rasyosu'nun (SYSR) konsolide bazda gelişimi incelendiğinde asgari yasal oran olan yüzde 8,00'in üzerinde seyretmeye devam ettiği gözlenmektedir. Mart 2009'da gerçekleşen konsolide Sermaye Yeterliliği Standart Rasyosu Aralık 2008'e göre 0,71 puan artmıştır. Aralık 2008 ve Mart 2009 sonu itibarıyla gerçekleşen SYSR sırasıyla yüzde 18,93 ve 19,64'tür.

Mart 2009 kamu, özel ve şube bankaları bazında SYSR oranlarına bakıldığı zaman bunların sırasıyla yüzde 23,25, 13,61 ve 26,09 olduğu görülmektedir. Bu oranlar Aralık 2008 dönemi için sırasıyla yüzde 23,22, 12,30 ve 25,14 olmuştur. Dolayısıyla kamu, özel ve şube bankalarının SYSR oranı, Aralık 2008 oranları ile kıyaslandığında kamu bankalarında 0,03, özel sermayeli bankalarda 1,31 ve şube bankalarında 0,95 puan düşüş gözlenmektedir.

2009 yılının birinci çeyrek döneminde konsolide SYSR Ocak 2009'da yüzde 19,56, Şubat 2009'da yüzde 19,70 ve Mart 2009 sonuna göre yüzde 19,64 olarak gerçekleşmiştir. Bu dönem içerisinde öz kaynaklarda yüzde 0,48, risk ağırlıklı varlıklarda ise 0,15 puan azalma meydana gelmiştir.

Grafik 6.1

Kaynak: KKTCMB

Risk ağırlıklı kalemlerin risk gruplarına ve çeyrek dönemlere göre artış ve azalışlarına bakıldığında yüzde 20 ve yüzde 50 oranında karşılık ayrılan risk gruplarının yüzde 4,64 ve 4,60 arttığı görülmektedir. Yüzde 100 karşılık ayrılan risk grubundaki değişim oranı ise yüzde 2,35'dir.

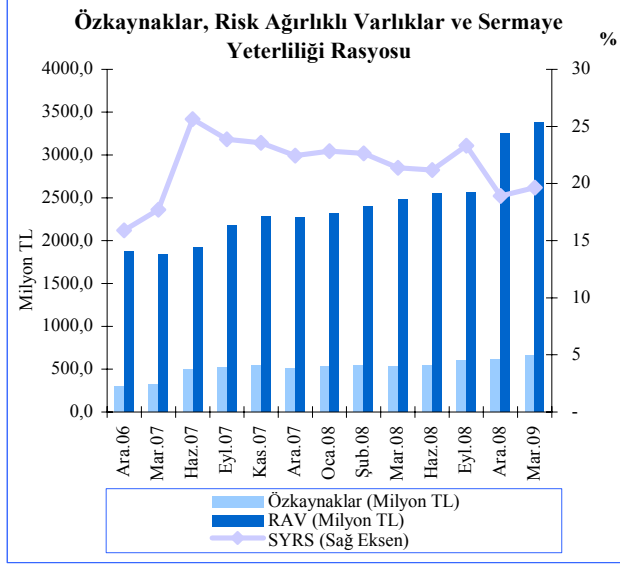
Tablo 6.1

Risk Ağırlıklı Varlıklar			
Bin TL	Ara. 08	Mar. 09	Yüzde Değişim (%)
%0	0	0	0
%20	261.386	273.510	4,64
%50	533.189	557.709	4,60
%100	1.488.865	1.523.829	2,35
Piyasa Riski + Operasyonel Riski	971.206	1.027.265	5,77

Kaynak: KKTCMB

Mart 2009 sonunda, bir önceki yılsonuna göre risk ağırlıklı varlıklarda yüzde 3,92, öz kaynaklarda yüzde 7,84 ve SYSR’de ise yüzde 0,71 oranında artış olmuştur.

Grafik 6.2

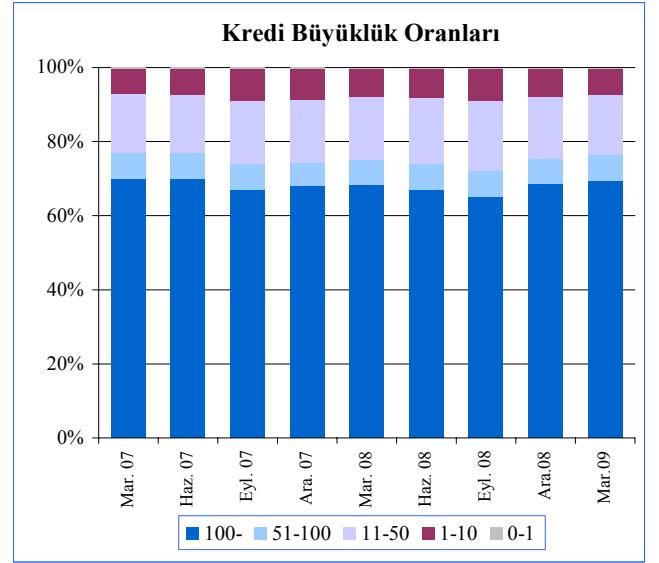

Kaynak: KKTCMB

Krediler

Mart 2009 sonuna göre sektör kredi büyüklüklerine bakıldığında 100 bin TL'den büyük kredilerin toplam krediler içerisindeki payının yüzde 69,58 oranla birinci sırada olduğu görülmektedir. Kredi büyüklüklerinde ikinci büyük dilimi 11-50 bin TL arasındaki dilim oluşturmaktadır. Bu dilimin Aralık 2008 sonunda yüzde 16,58 olan toplamdaki payı Mart 2009 sonunda yüzde 16,06'ya gerilemiştir. 51-100 bin TL'lik dilim ise Aralık 2008'de yüzde 6,72 olarak gerçekleşirken, Mart 2009'da yüzde 6,89'a yükselmiştir. 1-10 bin TL'lik dilim ise Aralık 2008'e göre Mart 2009 sonunda 0,56 puan gerileyerek yüzde 7,22 olmuştur. En küçük kredi kullanım büyüklüğü olan 0- 1000 TL'lik dilim Mart 2009 sonunda, bir önceki döneme göre seviyesini koruyarak yüzde 0,26 oranında gerçekleşmiştir.

Grafik 6.3

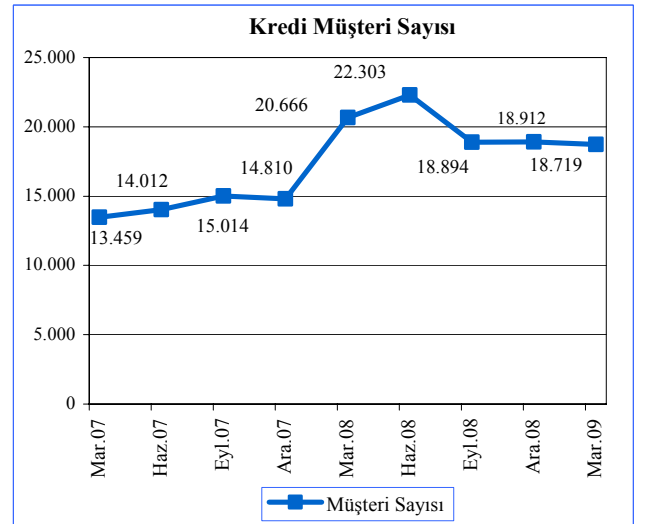

Kaynak: KKTCMB

Kredi müşteri sayıları incelendiği zaman Mart 2007'den itibaren artan eğilimin Eylül 2008 sonu itibarıyla ters döndüğü gözlenmektedir.

Buna göre Mart 2008 itibarıyla 20.666 olan kredi müşteri sayısı Aralık 2008 sonuna göre 18.912'ye gerilemiştir. Bu rakam Mart 2009 tarihinde 18.719 olarak gerçekleşmiştir.

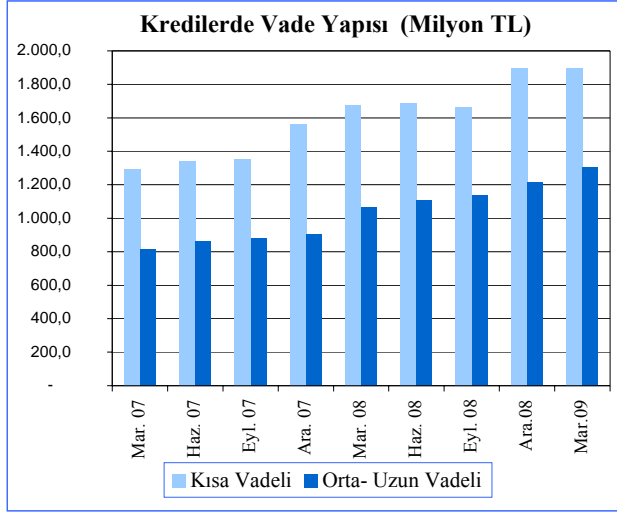
Grafik 6.4

Kaynak: KKTCMB

Mart 2009 sonu itibarıyla kısa vadeli kredilerin toplam krediler içerisindeki payı yüzde 59,22, orta ve uzun vadeli kredilerin oranı ise yüzde 40,78'dir. Kısa vadeli kredilerdeki değişim hızının Aralık 2008'e göre, Mart 2009 sonunda yüzde 0,13 oranında azaldığı, orta ve uzun vadeli kredilerin ise yüzde 7,48 oranında arttığı görülmektedir. Ancak bir yıllık dönemde (Mart 2008 - Mart 2009) kısa vadeli kredilerdeki artış hızının yüzde 13,25, orta ve uzun vadeli kredilerde ise yüzde 22,39 oranında olduğu görülmektedir.

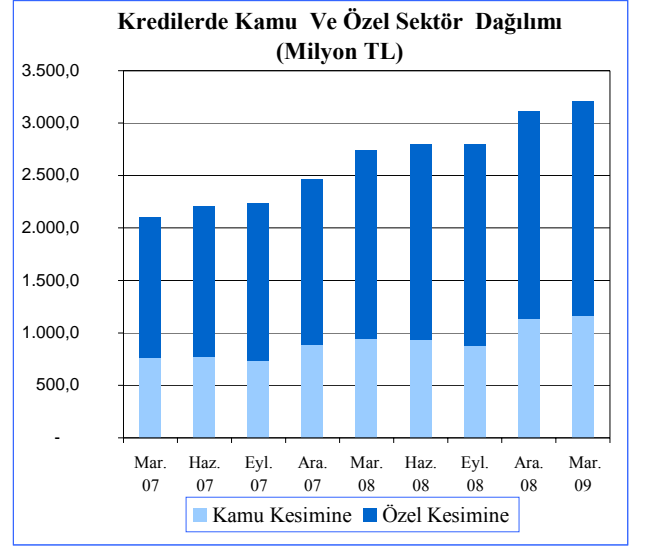
Grafik 6.5

Kaynak: KKTCMB

Mart 2009 sonunda kredilerde kamu ve özel sektör dağılımı incelendiğinde, kamuda yüzde 1,87 oranında, özel sektörde ise yüzde 3,39 oranında artış meydana gelmiştir.

Grafik 6.6

Kaynak: KKTCMB

Yurtiçi ve yurtdışı krediler dağılımına bakıldığında ise Eylül 2008 - Aralık 2008 dönemi içerisinde yurtiçi kredilerde artış, Mart 2009'da da devam etmiştir. Mart 2009'da yurtiçi krediler yüzde 0,14 artarak 3.084.651 bin TL olarak gerçekleşirken, bu oran yurtdışı kredilerde yüzde 27,53 gerileyerek 27.655 bin TL olarak gerçekleşmiştir.

Finansal Sağlık Göstergeleri

Finansal sağlık göstergelerinin gelişimi incelendiği zaman sektörün SYSR'nin azalmakla beraber, yasal oranın üzerinde seyretmeye devam ettiği görülmektedir. Aralık 2008 sonuna göre yüzde 18,93 olan SYSR, Mart 2009 sonunda 0,71 puan artarak yüzde 19,64 olarak gerçekleşmiştir. Bu oran Mart 2007'de 21,37 olarak gerçekleşmişti.

2009 yılı birinci çeyreğinde likit aktiflerin toplam aktifler içindeki payı yüzde 31,75 olarak gerçekleşmiştir. Bu oran Aralık 2008 sonunda yüzde 31,90 seviyelerinde gerçekleşmişti.

Mevduatın krediye dönüşüm oranını gösteren kredi/mevduat oranında artış meydana gelirken, kredilerin aktif toplamı içerisindeki payında azalış meydana gelmiştir. Mart 2009'da 'brüt krediler/mevduat oranı Aralık 2008'e göre 0,94 puan artarak yüzde 62,65 olarak gerçekleşmiştir. Söz konusu oran Aralık 2008'de yüzde 61,71 olarak gerçekleşmişti.

Kredilerin aktif toplam içerisindeki payı Mart 2009'da yüzde 48,61 olarak gerçekleşmiştir. Yıllık döneme göre 5,58 puan artarken, çeyrek döneme göre 1,64 puanlık azalış gözlemlenmiştir. Bu oran, Mart 2008 ve Aralık 2008 için sırasıyla yüzde 43,03 ile yüzde 50,25 olarak gerçekleşmişti.

Kredilerin büyüme hızına bakıldığında Eylül 2008-Aralık 2008 dönemindeki yüzde 11,53'lük belirgin artış sonrasında Aralık 2008-Mart 2009 döneminde sadece yüzde 2,44 oranında artmıştır.

2009 yılının ilk çeyreğinde kredilerdeki büyüme hızında yavaşlama meydana gelirken, mevduattaki büyüme hızında ise artış gözlemlenmiştir. Mevduattaki büyüme hızı aynı döneme göre yüzde 8,68 oranında artmıştır.

Kredilerdeki büyüme hızına rağmen tahsili gecikmiş alacakların, brüt krediler içindeki payında yılın ilk çeyreğinde 0,33 puanlık düşüş olduğu gözlenmektedir. Bu oranlar Aralık 2008 ve Mart 2009 için sırasıyla yüzde 9,35 ve yüzde 9,02'dir.

2008 yılının ilk çeyreğinde yüzde 0,93 olan aktif karlılığının 2009 yılının ilk çeyreğinde az da olsa arttığı ve yüzde 0,99'a ulaştığı gözlenmektedir. Diğer taraftan aynı dönemler itibarıyla öz kaynak karlılığında gerileme olmuş ve oran yüzde 10,83'den yüzde 7,10'a gerilemiştir.

Finansal kaldıraç oranında ise çok az bir değişim gözlenmiştir. Aralık 2008 oranı yüzde 85,70 olarak gerçekleşirken, bu oranın Mart 2009'a göre yüzde 85,76'ya ulaştığı görülmektedir.

Tablo 6.2

Açıklama	2008				2009
	Mar.	Haz.	Eyl.	Ara.	Mar.
Likit Aktifler/ Top. Aktifler	34,87	32,10	29,55	31,90	31,75
SYSR	21,37	21,21	23,31	18,93	19,64
Aktif Karlılığı	0,93	1,07	1,08	1,68	0,99
Özkaynak Karlılığı	10,83	11,60	11,38	15,74	7,10
Net Faiz Gelir./ Top. Aktifler	1,27	2,33	3,51	4,68	1,13
TGA / Brüt Krediler	9,20	8,88	9,32	9,35	9,02
Brüt Krediler / Mevduat	51,40	55,91	57,35	61,71	62,65
Brüt Krediler / Top. Aktifler	43,03	45,81	46,20	50,25	48,61
Kredilerdeki Büyüme Hızı	10,23	0,67	0,51	11,53	2,44
Mevduatlardaki Büyüme Hızı	10,05	-0,09	-2,02	4,89	8,68
Finansal Kaldıraç (FK)	85,91	84,32	83,52	85,70	85,76

Not: FK oranının hesaplanmasında yabancı kaynaklar, mevduat ve kullanılan kredi kaleminden oluşmaktadır.

Kaynak: KKTCMB

Bankacılık Dışı Finans Sektörü

Bültenin bu bölümünde sigorta şirketleri, uluslararası bankacılık birimleri, 39/2001 sayılı Bankalar Yasası altında faaliyet göstermeyen diğer kooperatifler ile döviz bürolarına ait verilere yer verilmiştir.

Sigorta Şirketleri

2007 sonu itibarıyla ülkemizde sigortacılık alanında 31 adet sigorta şirketi faaliyet göstermekte olup 2006 sonu itibarıyla şirket sayısında bir değişiklik meydana gelmemiştir. Bu şirketlerin 3'ü hayat, 28'i hayat dışı (Elementer) sigorta şirketi olup 8'i şube ve 20'si ise yerel şirketlerden oluşmaktadır

Sigorta sektörünün 2006 sonu itibarı ile aktif büyüklüğü 93,99 milyon TL olup 2007 sonu itibarıyla yüzde 21,07 artarak 113,79 milyon TL'ye ulaşmış bulunmaktadır.

Kıyaslamalı bilanço kalemlerine ayrıntılı bakıldığında, aktif kalemlerinden olan likit aktiflerde yüzde 12,49, alacaklar kaleminde ise yüzde 21,46'lık artış görülmektedir. Diğer aktifler ise yüzde 30,26 oranında artmıştır. Pasif kalemlerinden borçlar kaleminin yüzde 17,11, karşılıkların yüzde 19,34 ve öz kaynakların ise yüzde 25,82 oranında arttığı gözlenmektedir.

Tablo 6.3

Sigorta Şirketleri Konsolide Bilançosu			
Milyon TL	2006	2007	Yüzde Değişim (%)
Likit Aktifler	35,34	39,75	12,49
Alacaklar	26,84	32,60	21,46
Diğer Aktifler	31,82	41,44	30,26
Toplam Aktifler	93,99	113,79	21,07
Borçlar	13,61	15,94	17,11
Karşılıklar	50,25	59,97	19,34
Diğer Pasifler	0,01	-0,01	-172,88
Öz kaynaklar	30,12	37,90	25,82
Toplam Pasifler	93,99	113,79	21,07

Kaynak: KKTC Sigortalar ve Reasürans Şirketler Birliği

Kooperatifler

Kooperatifler konsolide bilançosu Mart 2009'da 35 adet kooperatif şirketinden oluşmuştur. Diğer taraftan, Aralık 2008 sonu itibarıyla hazırlanan bilanço verileri ise, 33 şirketi kapsamaktadır.

Aralık 2008 sonu itibarıyla aktif toplamı 338,46 milyon TL olan kooperatiflerin, Mart 2009 tarihi itibarıyla aktif toplamı 382,27 milyon TL olarak gerçekleşmiştir.

Mart 2009 sonuna göre toplam aktifler içindeki en yüksek payı yüzde 56,03 ile krediler kalemi oluşturmaktadır. Bu kalemden 2008 sonuna göre 4,86 puanlık düşüş olduğu gözlenmektedir. Likit aktiflerin toplam aktifler içindeki payı yüzde 40,00 olup 2008 sonuna göre 4,84 puan artmıştır. Diğer taraftan 2008 dördüncü çeyreğinde pasiflerin yüzde 78,86'sına sahip olan mevduat kaleminin payı yüzde 80,89'a yükselirken, yüzde 15,20 paya sahip öz kaynaklar 1,95 puan düşerek yüzde 13,25'e gerilemiştir.

Tablo 6.4

Kooperatifler Konsolide Bilançosu					
Milyon TL	Ara. 2008	Mar. 2009	Yüzde Değ. (%)	Yüzde Pay. (%)	
				Ara. 2008	Mar. 2009
Likit Aktifler	119,00	152,90	28,49	35,16	40,00
Krediler	206,09	214,19	3,93	60,89	56,03
Diğer Aktifler	13,37	15,18	13,62	3,95	3,97
Toplam Aktifler	338,46	382,27	12,94	100,00	100,00
Mevduat	266,90	309,21	15,85	78,86	80,89
Diğer Pasifler	20,11	22,40	11,39	5,94	5,86
Özkaynaklar	51,45	50,66	-1,54	15,20	13,25
Toplam Pasifler	338,46	382,27	12,94	100,00	100,00

Not: Aralık 2008'de 33 adet ve Mart 2009 için 35 adet Kooperatifi kapsamaktadır.

Kaynak: Kooperatif Şirketler Mukayyetliği

Döviz Büroları

2007 yılı sonu itibarıyla KKTC’de faaliyetine devam eden 31 adet döviz bürosu bulunmaktadır.

Aşağıdaki karşılaştırmalı konsolide bilanço 20 adet döviz bürosu verilerinden hazırlanmış olup, toplam döviz büro sayısının yüzde 89,46’sını oluşturmaktadır.

Karşılaştırmalı konsolide bilanço incelendiği zaman likit aktiflerde yüzde 33,60 artış, alacak miktarının sabit ve stoklar kaleminin ise bir önceki yıla göre yüzde 5,08 artışla 2,48 milyon TL olarak gerçekleştiği görülmektedir. Yabancı kaynaklarda yüzde 21,82, öz kaynaklarda ise yüzde 16,41 oranında artış olduğu gözlenmektedir.

Tablo 6.5

Döviz Büroları Konsolide Bilançosu			
Milyon TL	2006	2007	Yüzde Değişim (%)
Likit Aktifler	2,47	3,30	33,60
Alacaklar	0,07	0,00	-
Stoklar	2,36	2,48	5,08
Duran Varlıklar	0,10	0,10	-
Toplam Aktifler	5,00	5,88	17,60
Yabancı Kaynaklar	1,10	1,33	21,82
Kısa	0,85	0,17	-80,00
Uzun	0,25	0,34	36,00
Özkaynaklar	3,90	4,54	16,41
Toplam Pasifler	5,00	5,88	17,60

Not: 20 adet döviz bürosunu kapsamaktadır.

Kaynak: KKTC Maliye Bakanlığı Para Kam. ve İnkişaf San. İş.Dairesi

Finansal Sağlamlık Endeksi

KKTC’de faaliyet gösteren bankaların oluşturduğu yapının finansal sağlamlığını, konsolide riskini ve kırılabilirliklerini bileşik bir göstergeye indirgeyerek izlenebilmesi amacı ve seçilmiş rasyoların kullanılması ile Finansal Sağlamlık Endeksi oluşturulmuştur. Bu endeks, bankacılık sektöründeki risk ve kırılabilirlikleri en iyi yansıtacak rasyoların kullanılması sonucunda ayrı ayrı oluşturulan aktif kalitesi, likidite, karlılık, ve sermaye yeterliliği alt endekslerinin ortalamalarının alınmasıyla elde edilmiştir.

KKTC bankacılık sektörünün sağlamlığını risklerini ve kırılabilirliklerini ortaya koyabilmek üzere KKTC Merkez Bankası tarafından oluşturulan bu endeks sonuçları sektörün gidişatına bir yol gösterici olarak algılanmalıdır. Bu gösterge, sektör ve KKTC ekonomisi ile ilgili yapılan analiz ve yorumlarda ışık tutması amacıyla yayınlanmıştır. Oluşturulan bu endekse tek başına bakılarak sektörle ilgili olumlu ya da olumsuz yargı ve sonuçlara ulaşılması mümkün olmayacaktır.

Finansal Sağlamlık Endeksi’nin elde edilmesi için oluşturulan alt endekslere ulaşılırken rasyolar önceden belirlenen ağırlıklara göre kullanılmaktadır. Bu alt endeksler ve kullanılan rasyoların ağırlıkları aşağıdaki kutuda verilmektedir.

Kutu-1

Finansal Sağlık Endeksi Değişkenleri			
	Finansal Sağlık Göstergeleri	Endekse Etkinin Yönü	Ağırlık
Aktif Kalitesi	Brüt Takipteki Alacaklar / Brüt Kredi	Negatif	0,33
	Net Takipteki Alacaklar / Özkaynaklar	Negatif	0,33
	Duran Aktifler ¹ / Toplam Aktifler	Negatif	0,33
Likidite	Likit Aktif ² / Toplam Aktif	Pozitif	1,00
Karlılık	Net Kar / Toplam Aktif	Pozitif	0,50
	Net Kar / Özkaynaklar	Pozitif	0,50
Sermaye Yeterliliği	Serbest Sermaye ³ / Toplam Aktif	Pozitif	0,50
	SYSR	Pozitif	0,50

¹ Duran Aktifler; iştirak, bağlı ortaklık, elden çıkarılacak kıymetler, sabit kıymetler ve net takipteki alacaklar toplamından oluşmaktadır.

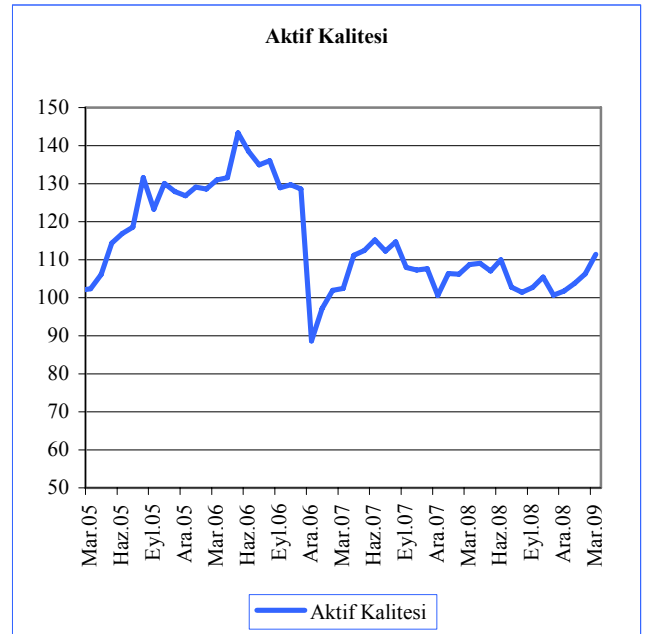
² Likit Aktifler; nakit değerler, Merkez Bankası, Piyasalar, bankalar ve ters repo işlemlerinden alacaklar toplamından oluşmaktadır.

³ Serbest sermaye, özkaynak tutarından duran aktiflerin çıkarılmasıyla hesaplanmaktadır.

Finansal sağlık endeksi oluşturulurken yukarıda verilen dört alt endeks kullanılmaktadır. Finansal Sağlık Endeksini oluşturan alt endeksler aşağıda sırası ile incelenmiştir.

Aktif Kalitesi Endeksi 2005 yılı Ocak ayında oluşturulmaya başlayan Aktif Kalitesi Endeksi, 2009 yılının ilk çeyreğinde sürekli artış göstermiş ve Aralık 2008 sonu itibarıyla 101,79 olan değeri 2009 yılı Mart ayı itibarıyla 111,47'ye yükselmiştir. 2008 yılı birinci çeyreği sonunda ise endeks değeri 108,72 olarak gerçekleşmiştir. 2008 yılının Ocak ayından 2009 yılının Ocak ayına dek brüt ve net takipteki alacakların artması sonucu, Aktif Kalitesi Endeksi bu dönem içerisinde 2,58 puan gerileme kaydetmiştir. Bu gerileme takipteki alacakların artmasına bağlı olarak aktif kalitesinde düşüş yaşandığını göstermektedir. Ancak 2009 yılı ilk üç ayında özellikle Net Tahsili Gecikmiş Alacaklar toplamının gerileme göstermesi ile Aktif Kalitesi Endeksi artış göstermiştir.

Grafik 6.7

Kaynak: KKTCMB

Likidite Endeksi Endeksin hesaplanmaya başlandığı 2005 yılı başından itibaren var olan bankacılık sektörünün konsolide toplam aktiflerinin sürekli olarak artış göstermesine karşın likit aktiflerin, toplam aktifler içindeki payının düşüş trendi 2008 yılı sonu itibarıyla yukarı yönlü bir harekete başlamıştır. Bu yükselişle birlikte Ocak 2009'da endeks 70,95 olarak gerçekleşirken Mart 2009 da bir gerileme göstererek 68,44 olarak gerçekleşmiştir.

Bir önceki yılın aynı dönemine bakıldığı zaman Mart 2008'den Mart 2009'a likidite endeksinin 7,8 puan gerileyerek 68,44 değerine ulaştığı görülmektedir. Özetle, 2008 yılının ilk çeyreği ile 2009 yılının ilk çeyreği kıyaslandığı zaman, her 3 ayda da likidite endeksi değerinin düştüğü yani sektör likiditesinin gerilediği görülmüştür

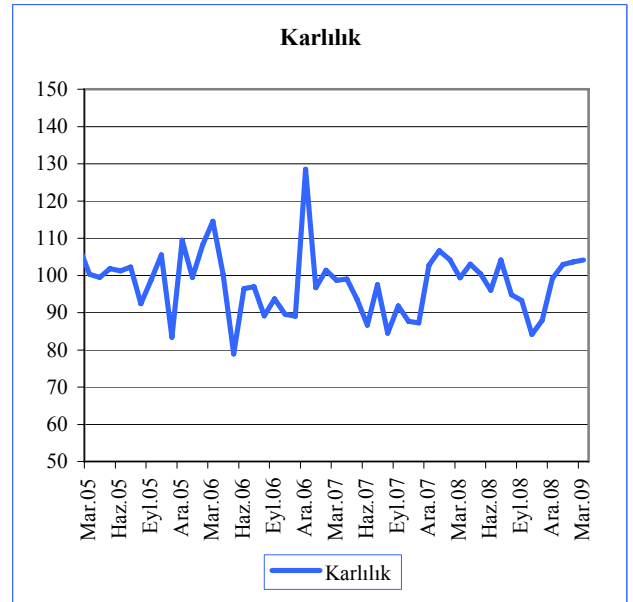
Grafik 6.8

Kaynak: KKTCMB

Karlılık Endeksi 2005 yılının Ocak ayında 100 endeks değeri ile hesaplanmaya başlanan Karlılık endeksi, 2009 yılının ilk çeyreğinde sırasıyla 102,99, 103,61 ve 104,16 endeks değerlerine sahip olmuştur. 2008 yılının Ocak ayında 106,62 olan karlılık endeksi, Temmuz 2008 ve Ekim 2008 aralığında yaşadığı gerilemenin ardından artış trendine girmiş ve 2009 yılı Mart ayına geldiğimizde 104,16 değerine ulaşmıştır. Buna göre 2009 yılı Mart ayında karlılık endeksi 104,16 olarak gerçekleşerek bir önceki yılın Mart ayına göre 4,83 puan daha yüksek bir değere sahip olmuştur.

Grafik 6.9

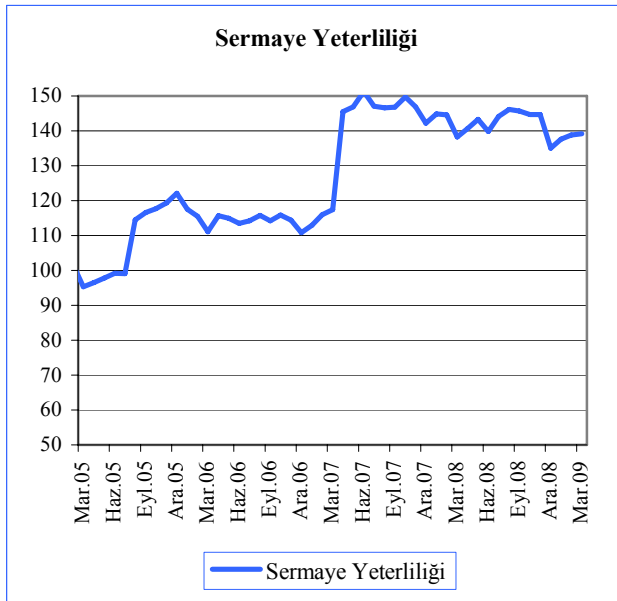

Kaynak: KKTCMB

Sermaye Yeterliliği Endeksi 2007 yılı Mart ayında uygulamaya giren bankaların sermaye yeterliliğinin ölçülmesine ve değerlendirilmesine ilişkin usul ve esaslar hakkında tebliğde yapılan değişiklikle bankacılık sektörünün sermaye yeterliliği standart rasyosunda yaşanan ani yükselişe bağlı olarak Nisan 2007'de 145,49 seviyesine ulaşan endeks 2008 yılı Kasım ayına kadar bu seviyesini korumuştur. 2008 yılının Ocak ve Şubat aylarında sırasıyla 144,83 ve 144,59 olarak gerçekleşen endeks değeri, Mart 2008 ayında 138,27 olarak gerçekleşmiştir. 2009 yılının aynı aylarında ise sırasıyla 137,59, 138,76 ve 139,16 olarak gerçekleşmiştir. 2009 yılının Ocak ayında, bir önceki yılın aynı ayına göre 7 puan düşen endeks değerine rağmen serbest sermaye/toplam aktif değeri aynı kalmıştır. Bu durumda, endeks değerinin düşmesinin nedeni, sermaye yeterliliği rasyosundaki düşüşten kaynaklanmaktadır.

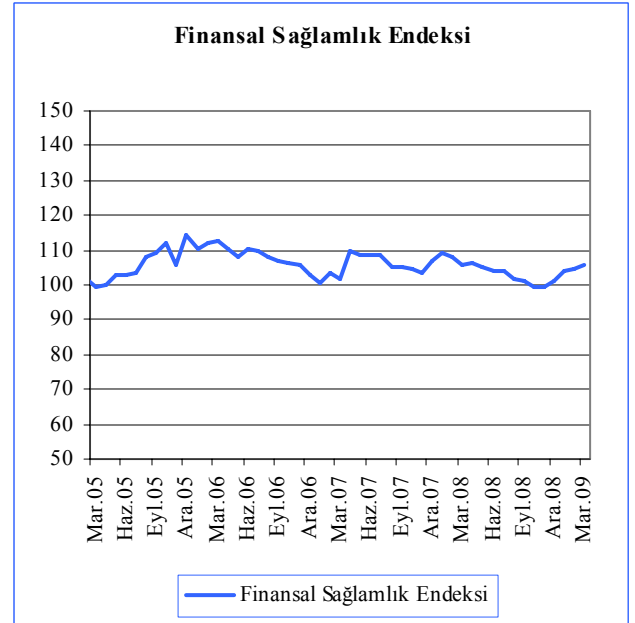
Finansal Sağlamlık Endeksi Finansal Sağlamlık Endeksi, aktif kalitesi, likidite, karlılık ve sermaye yeterliliği alt endekslerinin harmanlanması ile oluşturulan bir üst endekstir. Ocak 2008'de 109,07 olarak gerçekleşen endeks değeri. 2009 yılının Ocak ayında ise 103,83'e gerilemiştir. Şubat 2008'de 107,84 olan endeks değeri, 2009 yılı aynı ayında 3,07 puan gerileyerek 104,77 olarak gerçekleşmiştir. 2008 ve 2009 yıllarının Mart ayında finansal sağlamlık endeksi her iki yılda da 105 olarak gerçekleşmiştir. Bu değerlerin oluşumunda aktif kalitesi ve sermaye yeterliliği endekslerinin değerleri aynı kalmakla birlikte, likidite ve karlılık endekslerinin değerleri değişim göstermiştir. 2008 yılında baş gösteren ekonomik durgunluk ve paranın dolaşım hızındaki düşüşe rağmen 2008 ve 2009 birinci çeyrekleri sonu itibarıyla Finansal Sağlamlık Endeksinde görülmemektedir.

Grafik 6.10

Kaynak: KKTMB

Grafik 6.11

Kaynak: KKTMB

(Sayfa düzeni gereği boş bırakılmıştır)

7. İKTİSADİ YÖNELİM VE BEKLENTİ ANKETİ

Nisan - Haziran 2009 Dönemi

KKTC Merkez Bankası'nın üç aylık piyasa yönelim ve beklenti anketinin Nisan - Haziran 2009 dönemi sonuçları toplam 115 firma ile yüz yüze ve telefon anketi yoluyla sorgulanması sonucu oluşturulmuştur. Çalışma bir önceki üç aylık döneme ait gerçekleştirmelerin ölçülmesi yanında, içinde bulunulan üç aylık dönem sonuna ait beklentilerin ölçülmesini de içermektedir. Bu yönüyle çalışma, hem geçmiş dönem sonuçlarını hem de gelecek döneme ait beklentileri bir arada toplayarak ekonominin genel seyri hakkında bir yapı ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Yöntem Çalışma, işletmelerin **üretim, finansman** ve **istihdam** alanındaki yönelimlerini belirlemeye yönelik olarak sorulan soruların "**azaldı - değişmedi - arttı**" şeklinde cevaplanması ve ayrıştırılarak puanlanması yoluyla değerlendirilmektedir. Her soru ayrı ayrı puanlanırken daha sonra aynı konu başlığı altındaki soruların toplamından o bölüme ait genel bir katsayı elde edilmektedir. Olumlu gelişme ve beklentiler 3 puanla, değişmeyen durumlar 2 ve olumsuz gelişmeler ve beklentiler ise 1 puanla değerlendirilmiştir. Bu nedenle her soru ve gruba ait puanlar 1 ile 3 arasında değişmektedir. Bu nedenle 3 üzerinden 1 ve 1'e yakın değerler olumsuz gerçekleşme ve beklentileri, 3 ve 3'e yakın değerler olumlu gerçekleşme ve gelişmeleri ifade etmektedir. 2 civarındaki puanlarsa genelde değişmeyen ve daha durağan bir durumu ifade etmektedir. Ancak anket her üç aylık dönemlerde sürekli yapıldığından dolayı oluşacak seri ile genel eğilimlerin ne yönde değiştiğini veya değişmesinin beklendiğini de takip etmek mümkün olabilecektir.

Bu üç temel alan dışında genel makroekonomik beklentileri ölçebilmek adına işletme sahiplerine yılsonu döviz kuru beklentileri ile yıllık enflasyon beklentileri de sorulmaktadır. Anketler, önceden belirlenen işletmelerde üst

düzyer sorumlu kişilerle yüz yüze görüşme veya telefon anketi yöntemi ile yapılmıştır. Ankete seçilen işletmeler tamamen rassal yöntem ile ve sektörel olarak mili gelir oluşumundaki sektör paylarına göre belirlenmiştir. Seçilen işletmeler çalışan sayılarına göre de sınıflandırılmıştır. 50 ve üzeri istihdam sağlayan işletmeler büyük, 5 ile 50 arası olanlar da küçük ölçekli olarak sınıflandırılmıştır.

Gerçekleşme ve Beklenti Endeksleri

Anketler sonrası elde edilen veriler derlenerek birçok istatistiksel testler uygulanmış olup bu testler sonucu anlamlı olan sonuçlar kullanıma alınmıştır. İstatistiksel olarak anlamlı bulunan bu tabloların bazılarında burada yer verilirken, bazı ham verilerin kullanılmasıyla da çeşitli endeksler oluşturulmuştur. Söz konusu endeksler yıl içinde takip edilerek ilgili alandaki seyrin ne yönde olduğu daha net görülebilirken, ekonomide hangi alanlarda genişleme veya daralma olduğu da ilk elden ölçülebilmeye olmaktadır.

Sonuçlar İktisadi Yönelim ve Beklenti Anket uygulaması Ocak-Mart 2009 gerçekleşme Genel Endeks değeri 1,79 ve Nisan - Haziran 2009 dönemine ait beklenti endeksi ise 2.10 olmuştur. Bu değerler bir önceki dönemde sırasıyla 1,50 ve 1,84 olarak ölçülmüştü.

1. Üretim: Bu bölümde işletmelere üretimleri ile ilgili sorular sorularak geçmiş dönem boyunca ve içinde bulunulan dönemle ilgili beklentileri sorgulanmıştır. Tüm sektörlerde sorulan bu soru grubunda ayrıca üretimi kısıtlayan altı faktörü de değerlendirmeleri istenerek hangi faktörün hangi sektörde daha etkili olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca yurtdışına ihracat ve satış yapan sanayi ve inşaat sektörü temsilcilerine yurtdışı talep düzeyleri de sorulmaktadır.

1.a. Üretim ve Satışlar: Ekonomik durumu en etkili olarak yansıtan gösterge konumunda olan üretimle ilgili sorunun yer aldığı bu bölümde, işletmelerin üretim ve satış ile ilgili Ocak-Mart 2009 döneminde gerçekleşen performansları ile Nisan-Haziran 2009 dönemi beklentileri

sorgulanmıştır. İşletmelerin bir önceki döneme ait üretim performansları ile ilgili soruya verilen cevapların puan değeri 1,68 olmuştur. Bu rakam Ocak-Mart döneminde üretimin azalmakta olduğunu ancak bir önceki dönem olan Ekim-Aralık 2008 dönemine göre azalmanın hız kestiğini ifade etmektedir. Gelecek üç aylık sürede (Nisan-Haziran 2009) üretim beklentisi sorusuna verilen cevap ortalaması ise 2,32 gibi yüksek bir oranda çıkmıştır. Bu durum işletmelerin üretimle ilgili olarak Nisan - Haziran döneminde artış beklentisi içinde olduklarını ortaya koymaktadır.

Bu bölümde sorulan sorulardan bir tanesi de üretimi kısıtlayan faktörler olmuştur. Üretimi kısıtlayan en önemli etken talep yetersizliği olurken, ardından maliyet artışları ve sırasıyla bürokratik sorunlar ile mali imkansızlıkların geldiği görülmüştür. Üretimi kısıtlamakta en az etkili olan faktörler ise işgücü yetersizliği ile hammadde yetersizliği olarak belirlenmiştir.

Tablo 7.1

	Üretim ve Satışlar		
	2008	2009	
	Eki. - Ara.	Oca. - Mar.	Nis. - Haz.
Arttı	16,2%	21,7%	48,7%
Değişmedi	18,2%	24,3%	34,5%
Azaldı	65,7%	54,0%	16,8%
Skor	1,46	1,68	2,32
Endeks	100	115	157

Kaynak: İktisadi Yönelim ve Beklenti Anketi.

1.b. Yurtdışı Siparişler: Ankete katılan ihracatçı işletmelerin (Bu işletmeler sanayi ve inşaat sektörlerinden seçilmiştir) önemli bir bölümü ise dış talepte ciddi bir azalma olduğu yönünde görüş belirtirken bu alanla ilgili ortalama puan 1,29'dan 1,65'e yükselmiştir. Üretimde olduğu gibi bu alanda da önümüzdeki

döneme yönelik daha olumlu bir bekleyişin olduğu görülmektedir. Özellikle artış bekleyen bir kesimin olması bu beklentinin sezonluk hareketlerle de bağlantılı olabileceğini düşündürmektedir.

Tablo 7.2

	Yurtdışı Siparişler		
	2008	2009	
	Eki. - Ara.	Oca. - Mar.	Nis. - Haz.
Artacak	0%	22%	34%
Aynı Kalacak	29%	22%	32%
Azalacak	71%	56%	34%
Skor	1,29	1,65	2,00
Endeks	100	128	155

Kaynak: İktisadi Yönelim ve Beklenti Anketi.

2. Finansman: Finansman alanında işletmelere satış fiyatları, tahsilat oranları, kredi kullanımı ve maliyetler ile ilgili sorular yöneltilmiştir. Finansman genel endeks puanı geçtiğimiz üç aylık dönemde (Ekim-Aralık 2008) 1,40 gibi olumsuz bir seviyedeysen bu dönemde (Ocak-Mart 2009) bu rakam 1,56'ya yükselmiştir. Her ne kadar da hala normalin altını (2,00) gösteren bir rakam olsa da gelecek döneme ait beklentilerin 1,81'den 1,94'e yükselmiş olması giderek normale doğru beklentilerin gelişme gösterdiğini ifade etmektedir.

2.a. Satış Fiyatları: İşletmelerin ürün veya hizmet satış fiyatlarının bir önceki dönemde nasıl bir seyir izlediği sorusuna verilen cevaplardan, satış fiyatlarındaki azalma eğiliminin yavaşladığını ve hatta bir sonraki dönemde Nisan-Haziran 2009 fiyatlarda düşüş beklenmediği ve hatta çok az da olsa (2,07) artması beklendiği yönünde bir oran elde edilmiştir.

Tablo 7.3

Satış Fiyatları			
	2008	2009	
	Eki. - Ara.	Oca. - Mar.	Nis. - Haz.
Arttı	11%	17%	21%
Değişmedi	45%	47%	66%
Azaldı	44%	36%	13%
Skor	1,68	1,81	2,07
Endeks	100	108	123

Kaynak: İktisadi Yönelim ve Beklenti Anketi.

2.b. Tahsilat Oranları: İşletmelere tahsilat oranlarındaki değişimle ilgili sorulan soruya verilen cevaplardan tahsilatlardaki gerilemenin devam etmekte olduğu yönündedir. Ekim-Aralık 2008 döneminde işletmelerin tahsilatlarının azaldığı yönündeki gerilemenin Ocak-Mart 2009 döneminde de devam ettiği görülmüştür. Ekim - Aralık 2008 döneminde 1,36 olan oran Ocak-Mart 2009 döneminde nerdeyse aynı kalarak 1,37 olarak hesaplanmıştır.

2.c. Ödenme Vade Süreleri: İşletmelerin finansmanı ile ilgili önemli alanlardan bir tanesi de vadelerle ilgilidir. Anket'te işletmelere hem yaptıkları satışlara ait ödenebilme vade süreleri, hem de kendi alımlarında karşılaştıkları ödeme vade süreleri sorulmuştur. Verilen cevaplardan, yaptıkları satışların vadelerinin uzamakta olduğu, ancak işletmelerin alımlarına yönelik yaptıkları ödemelerin de vade sürelerinin uzadığı görülmüştür.

Puanlama yapılırken satış vadelerindeki uzamanın işletmeler için olumsuz bir durum olduğu değerlendirilmiş, işletmelerin alımları ile ilgili ödeme vade sürelerinin uzamasını ise kendi finansmanları açısından olumlu bir durum olarak değerlendirilerek puanlama yapılmıştır. Buna göre Ekim-Aralık 2008 döneminde 1,25 olarak ölçülen satış vadelerinin

Ocak-Mart 2009 döneminde 1,43'e çıktığı yani satış vadelerinin uzamaya devam ettiği yönündedir.

2.d. Kredi Talebi: İşletmelerin finansmanlarına yönelik sorulan bir diğer soru da, kredi kullanımına yönelik talepler konusunda olmuştur. Ankete katılan işletmeler arasında yeni kredi kullanımının geçtiğimiz döneme göre bir miktar azaldığı görülmektedir. Gelecek dönemde yeni kredi kullanmayı düşünen işletme oranı ise ankete katılan işletmelerin ancak yüzde 29'u seviyesinde olacağı öngörülmüştür ki bu oran Ekim-Aralık 2008 döneminde yüzde 51 seviyesindeydi.

Kredilerde en yaygın kullanılan vadesiz limitli kredi hesabı (overdraft) kullanımında işletmelerin büyük bir bölümü geçtiğimiz dönemde limit artırımını talep etmiştir (Yüzde 53). Gelecek dönemde işletmelerin sadece yüzde 21'inin limit artırımını planladığı görülmüştür.

2.e. Karşılıksız çek senet kullanımı: Ekonomideki daralma ve olumsuzluğu gösteren bir diğer gösterge, piyasada karşılaşılan karşılıksız çek ve senetlerle ilgili oranlardır. Ekim-Aralık 2008 döneminde ellerine geçen karşılıksız çek ve senet miktarında artış olduğunu ifade eden işletme oranı yüzde 67 iken bu oran Ocak-Mart 2009 döneminde yüzde 54 olmuştur. Yine aynı dönemler itibarıyla ellerine geçen karşılıksız çek ve senet oranında azalma olduğunu belirten işletme oranı Ekim-Aralık 2008 döneminde yüzde 2 oranında iken, Ocak-Mart 2009 döneminde bu oranın azaldığını belirten işletme oranı yüzde 10'a yükselmiştir.

3. İstihdam: Ankette yer alan üçüncü bölüm ise istihdamla ilgili sorulardan oluşmuştur. Hem işletmelerin yarattıkları istihdam, hem de ilgili dönemdeki işten çıkarmalar yanında, işletmelere çalışanlarına ödedikleri ücret değişimlerine yönelik sorular da sorulmuştur. Farklı soruların bileşiminden oluşan genel istihdam skoru Ekim-Aralık 2008 döneminde 1,58 olarak (azalma eğiliminde) ölçülen

gösterge değer, Ocak-Mart 2009 döneminde ise 1,96 olarak ölçülmüştür. Ölçülen değer 2'ye yakın olması istihdamda görülen azalma eğiliminin durduğunu ve bir sonraki dönemdeki istihdam beklenti değerinin 2,12 olmasının ise istihdamda durağanlığın devam edeceği beklentisini göstermektedir. İstihdamın en çok azaldığı sektörler ise inşaat ve sanayi olarak tespit edilmiştir. İstihdamdaki değişimlerin sektörler arası farklılığın yanında küçük ölçekli ve büyük ölçekli işletmelerde de az da olsa farklılık gösterdiği görülmüştür. Örneğin işten çıkarmaların büyük işletmelerde küçüklere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 7.4

	Çalışan Sayısı		
	2008	2009	
	Eki. - Ara.	Oca.-Mar.	Nis.- Haz.
Arttı	4%	11%	22%
Değişmedi	51%	52%	58%
Azaldı	45%	37%	20%
Skor	1,61	1,75	2,02
Endeks	100	109	125

Kaynak: İktisadi Yönelim ve Beklenti Anketi.

3.a. Ücretler: İstihdam alanında sorgulanan bir diğer konu ise çalışanlara ödenen ortalama ücret seviyesi olmuştur. İşletmelerin çalışanlarına ödedikleri ortalama ücretin Ocak-Mart 2009 döneminde çok kısıtlı düzeyde artış gösterdiği (2,17), bir sonraki dönem olan Nisan-Haziran 2009 dönemindeyse bir miktar daha artması öngörülmektedir (2,22).

4. Makroekonomik Hedefler: Anketin son bölümünde yer alan sorular ekonominin geneli ile ilgili beklentileri ölçmeye yönelik olup, katılan işletme temsilcilerine döviz kurları ve enflasyonla ilgili yılsonu hedefleri sorulmaktadır. Elde edilen cevaplardan her gösterge ile ilgili ağırlıklı ortalamalar oluşturulmaktadır. Bu alanda, ekonomide en fazla kullanılan üç döviz cinsi olan ABD Doları, Euro ve İngiliz Sterlin'ine ait yılsonu kur tahmini yanında yıllık enflasyonu ölçmekte kullanılan Tüketici Fiyat Enflasyonu (TÜFE) tahminleri de sorulmaktadır. Ayrıca her işletmeye faaliyette bulunduğu sektörün gelişimi ile ilgili beklentileri de sorulmaktadır. Bu tahminler her dönemde yılsonuna ait beklentileri ölçtüğünde ilgili dönemdeki beklentilerin bir önceki döneme göre ne yönde değiştiğini de göstermektedir.

4.a. Kur Tahminleri: Nisan - Haziran 2009 döneminde işletme yöneticilerinin kur tahminlerinden ağırlıklı ortalama yöntemi ile elde edilen yılsonu kur beklenti sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir. Aynı tabloda ayrıca bir önceki dönemde yılsonu kur beklenti rakamları da görülmektedir. Tabloya göre Nisan-Haziran döneminde Amerikan doları ve İngiliz Sterlin'i yılsonu kur değerinde bir önceki döneme göre artış olacağı beklenirken, Euro yılsonu kurunda küçük miktarda da olsa bir düşüş beklentisi olduğu görülmektedir.

Tablo 7.5

	Yıl Sonu Kur Tahminleri	
	2009	
	Oca. - Mar.	Nis. - Haz.
Dolar Kuru	1,6798	1,7153
Euro Kuru	2,2602	2,2589
Sterlin Kuru	2,4407	2,4677

Kaynak: İktisadi Yönelim ve Beklenti Anketi.

Makroekonomik beklentilerle ilgili sorulan bir diğer soru da yılsonu Tüketici Fiyat Endeks değeri yani 2009 enflasyon beklentisi olmuştur. Alınan cevaplardan ağırlıklı ortalama yoluyla türetilen 2009 yılı TÜFE beklentisi Ocak-Mart döneminde yüzde 14,1 iken bu oran Nisan-Haziran döneminde yüzde 13,3 olmuştur.

Son olarak her işletme temsilcisine faaliyet gösterdikleri iş koluna ait beklentileri sorularak, genel bir değerlendirme yapmaları istenmiştir. Burada kendi iş kollarında iş hacmi artışı beklentisi olup olmadığı yönündeki beklenti ölçülmeye çalışılmıştır. Sonuçlara bakıldığı zaman ağırlıklı olarak işletmelerin kendi iş kollarında iş hacmi azalmasının yavaşlaması beklendiği görülmektedir.

Tablo 7.6

Bulduğunuz İş Kolundaki İş Hacmi		
	2009	
	Oca. - Mar.	Nis. - Haz.
Artacak	14%	40%
Aynı Kalacak	27%	34%
Azalacak	59%	%26
Skor	1,55	1,83
Endeks	100	118

Kaynak: İktisadi Yönelim ve Beklenti Anketi.

Kutu-2

İktisadi Yönelim ve Beklenti Anket Sonuçları			
Değişken Adı	Genel Puan	Alt Değişken	Alt Puan*
UR-GEC Üretim (Geçmiş)	1.85	Son üç aydaki satış miktarınız nasıl değişti?	1.68
		Son üç aydaki yurt dışı sipariş miktarınız nasıl değişti?	2.54
UR-GEL Üretim (Gelecek)	2.25	Gelecek üç aylık dönemde işletmenizin üretim miktarları ile ilgili beklentiniz nedir?	2.30
		Gelecek üç aylık dönemde işletmenizin satış miktarları ile ilgili beklentiniz nedir?	2.32
		Gelecek üç aylık dönemde yurtdışı sipariş beklentiniz nedir?	2.00
FIN-GEC Finansman (Geçmiş)	1.56	Son üç aydaki ortalama satış fiyatlarınız nasıl değişti?	1.81
		Son üç aydaki tahsilat oranınız bir önceki döneme göre nasıl değişti?	1.37
		Son üç ayda karşılaştığınız karşılıksız çek veya ödenmemiş senet miktarının toplam satışlarınız içerisindeki payı nasıl değişti?	1.57
		Son üç aydaki ücret dışı girdi maliyetleriniz (elektrik, hammadde, faiz, kira vs.) nasıl değişti?	1.43
		Son üç aydaki satışlarınızın ödenme vade süresi nasıl değişti?	1.43
		Son üç ayda ödemelerinizin vadeleri nasıl değişti?	1.73
FIN-GEL Finansman (Gelecek)	1.94	Gelecek üç aylık dönemde satış fiyatları beklentiniz nedir?	2.07
		Gelecek üç aylık dönemde satışlarınızın ödenme vade süreleri ile ilgili beklentiniz ne yöndedir?	1.73
		Gelecek üç aylık dönemde ödeme vadelerinizle ilgili beklentiniz ne yöndedir?	1.92
IST-GEC İstihdam (Geçmiş)	1.96	Son üç ayda işyerinizdeki çalışan sayısı nasıl değişti?	1.75
		Son üç ayda işyerinizde uygulanan çalışan ücretleri nasıl değişti?	2.17
IST-GEL İstihdam (Gelecek)	2.12	Gelecek üç aylık dönemde işletmenizdeki çalışan sayısı yla ilgili beklentiniz ne yöndedir?	2.02
		Gelecek üç aylık dönemde işletmenizdeki çalışanların ücretleri ile ilgili beklentiniz ne yöndedir?	2.22

* 1 (Azalmakta)

2 (Değişmedi)

3.(Artmakta)

Ekonomik Kararlar

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası				
Konu	Tebliğ, Genelge ve Resmi Gazete'de Yayımlanan Yönetim Kurulu Kararları		Resmi Gazete	
	Tarih	Numara	Tarih	Numara
KKTC Merkez Bankası Yönetim Kurulu'nun, 41/2001 Sayılı KKTC Merkez Bankası Yasası'nın 11(1). maddesi uyarınca; KKTC Merkez Bankası nezdindeki özel ve tüzel kişiler ile bankaların faize tabi Türk parası ve yabancı para mevduat hesaplarına, uygulanan faiz oranı değişiklik kararı.	16.01.2009	691	23.01.2009	18
KKTC Merkez Bankası Yönetim Kurulu'nun, 41/2001 Sayılı Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası Yasası'nın 23 (3). maddesi uyarınca, KKTC Merkez Bankası nezdindeki Türk Parası ve yabancı para yasal karşılık faiz oranı değişiklik kararı.	16.01.2009	692	23.01.2009	18
KKTC Merkez Bankası Yönetim Kurulu'nun, 41/2001 Sayılı KKTC Merkez Bankası Yasası'nın 11(1). maddesi uyarınca; KKTC Merkez Bankası nezdindeki özel ve tüzel kişiler ile bankaların faize tabi Türk Parası ve yabancı para mevduat hesaplarına, uygulanan faiz oranı değişiklik kararı.	20.02.2009	698	04.03.2009	47
KKTC Merkez Bankası Yönetim Kurulu'nun, 41/2001 Sayılı Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası Yasası'nın 23 (3). maddesi uyarınca, KKTC Merkez Bankası nezdindeki Türk Parası ve yabancı para yasal karşılık faiz oranı değişiklik kararı.	20.02.2009	699	04.03.2009	47
KKTC Merkez Bankası Yönetim Kurulu'nun, 41/2001 Sayılı KKTC Merkez Bankası Yasası'nın 11(1). maddesi uyarınca; 31 (1) (A) (B) ve (C) maddesi'nde öngörülen sürelerle uygun olarak, kredi türlerine göre Türk Parası ve yabancı para reeskont ve avans işlemlerinde yıllık faiz oranı değişiklik kararı.	27.02.2009	702	06.03.2009	48

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası

Konu	Tebliğ, Genelge ve Resmi Gazete'de Yayımlanan Yönetim Kurulu Kararları		Resmi Gazete	
	Tarih	Numara	Tarih	Numara
KKTC Merkez Bankası Yönetim Kurulu'nun, 39/2001 Sayılı KKTC Bankalar Yasası'nın Madde 15(3) Altında Bankalarda İç Denetim, Risk Yönetimi, İç Kontrol ve Yönetim Sistemleri Tebliğinde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Tebliğ	27.02.2009	703	04.03.2009	47
KKTC Merkez Bankası Yönetim Kurulu'nun 41/2001 Sayılı Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası Yasası'nın Madde 14 Altında Uluslararası Bankacılık Birimleri'nin Demirbaş ve Sabit Varlıklarını Devretmeleri ile İlgili Esaslar Hakkında Tebliğ	27.02.2009	704	04.03.2009	47
KKTC Merkez Bankası Yönetim Kurulu'nun, 41/2001 Sayılı KKTC Merkez Bankası Yasası'nın 11(1). maddesi uyarınca; 31 (1) (A) (B) ve (C) maddesi'nde öngörülen sürelerle uygun olarak, kredi türlerine göre Türk Parası ve yabancı para reeskont ve avans işlemlerinde uygulanacak yıllık cezai faiz oranı değişiklik kararı.	27.02.2009	706	06.03.2009	48
KKTC Merkez Bankası Yönetim Kurulu'nun, 41/2001 Sayılı KKTC Merkez Bankası Yasası'nın 11(1). maddesi uyarınca; KKTC Merkez Bankası nezdindeki özel ve tüzel kişiler ile bankaların faize tabi Türk Parası ve yabancı para mevduat hesaplarına, uygulanan faiz oranı değişiklik kararı.	20.03.2009	708	27.03.2009	58

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti – Meclis

Konu	Yasa/Yasa Tasarısı		Resmi Gazete	
	Tarih	Numara	Tarih	Numara

Yasalar

Şans Oyunları Yasası	02.03.2009	31	12.03.2009	51
Tasarruf Mevduatı Sigortası ve Finansal İstikrar Fonu Yasası	02.03.2009	32	12.03.2009	51
Uluslararası Bankacılık Birimleri (Değişiklik) Yasası	02.03.2009	33	12.03.2009	51
Rekabetin Korunması Yasası	16.03.2009	36	30.03.2009	59

Yasa Tasarıları

İthalatta Haksız Rekabetin Önlenmesi (Damping veya Sübvansiyon)
Yasa Tasarısı

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti – Bakanlar Kurulu

Konu	Yasa Gücünde Kararname/Emirname/Protokol		Resmi Gazete	
	Tarih	Numara	Tarih	Numara
Kararnameler				
Gelir Vergisi Yasası'nın 32'nci Maddesi ile Düzenlenen Dağıtılmayan Kurum Kazancı Üzerinden Kesilen Vergi Stopajının Bir Bölümünün Yeniden Düzenlenmesi Hakkında Yasa Gücünde Kararname.	07.01.2009	73	08.01.2009	4
Kamu Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkında Yasa'nın 44'üncü Maddesinde düzenlenen Gecikme Zamlarının ve 46'ncı Maddesinde Düzenlenen Kamu Alacaklarında Devletin Önceliğinin Yeniden Düzenlenmesi Hakkında Yasa Gücünde Kararname.	07.01.2009	74	08.01.2009	4
Banka ve Sigorta İşlemleri Vergisi Yasası'nın 5'nci Maddesinde Düzenlenmiş Olan İstisnaların Bir Bölümünün Yeniden Düzenlenmesi Hakkında Yasa Gücünde Kararname.	07.01.2009	75	08.01.2009	4
Tasarruf Mevduatı Sigortası ve Finansal İstikrar Fonu Yasa Gücünde Kararname.	07.01.2009	106	08.01.2009	4
Kooperatif Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu Uygulamalarına İlişkin Yasa Gücünde Kararname.	07.01.2009	110	08.01.2009	4
Gelir Vergisi Yasasının 31'inci Maddesi ile Düzenlenen Taşınmaz Mal Satış Kazançları Üzerinden Kesilen Vergi Stopajının Yeniden Düzenlenmesi Hakkında Yasa Gücünde Kararname.	07.01.2009	123	12.01.2009	6
Taşınmaz Mal Muamelerinde Emlakçılar Tarafından Alınan Komisyon Oranının Yeniden Düzenlenmesine İlişkin Yasa Gücünde Kararname.	13.01.2009	125	13.01.2009	7
Taşınmaz Mal Muamelerinde Emlakçılar Tarafından Alınan Komisyon Oranının Yeniden Düzenlenmesine İlişkin Yasa Gücünde Kararnamenin Değiştirilmesi Hakkında Yasa Gücünde Kararname.	14.01.2009	211	19.01.2009	12
Gelir Vergisi Yasası'nın 32'nci Maddesi ile Düzenlenen Dağıtılmayan Kurum Kazancı Üzerinden Kesilen Vergi Stopajının Bir Bölümünün Yeniden Düzenlenmesi Hakkında (Geçici Kurallar İçeren) Yasa Gücünde Kararname.	28.01.2009	377	03.02.2009	25
Faiz Farkı Fonu Yasası'nın Fonda Yapılacak Faiz İadesi Uygulama Alanının Genişletilmesi Hakkında Yasa Gücünde Kararname.	04.02.2009	444	09.02.2009	29
Poliçeler Yasası Uyarınca Çek Kullanmaktan Men Edilenlerin Yükümlülüklerini Yerine Getirmeleri Halinde Yeniden Çek Kullanabilme Hakkının Sağlanmasını Düzenleyen Yasa Gücünde Kararname.	18.02.2009	586	19.02.2009	40
Emirnameler				
Pul vergileri (Değişiklik) Emirnamesi	07.01.2009	109	08.01.2009	4
Protokoller				
2009 Mali Yılında Türkiye Cumhuriyeti Kaynaklarından Finanse Edilecek KKTC Projelerine İlişkin Protokol	11.03.2009	750	16.03.2009	53

İstatistik Tabloları

Tablo No		Sayfa
1	KKTC Merkez Bankası Seçilmiş Bilanço Kalemleri	62
2	KKTC Merkez Bankası Likit Varlıkları	63
3	KKTC Merkez Bankası'nca Bankacılık Sektörüne Kullandırılan Krediler	64
4	KKTC Merkez Bankası Nezdindeki Mevduat	65
5	KKTC Merkez Bankası Döviz Kurları	66
6	Çapraz Kurlar - Yabancı Para / USD	67
7	KKTC Merkez Bankası'nca Türk Lirası ve Döviz Mevduatına Uygulanan Faiz Oranları	68
8	KKTC Merkez Bankası'nca Türk Lirası ve Döviz Mevduat Yasal Karşılıklara Uygulanan Faiz Oranları	69
9	Karşılıksız Çekler	70
10	Bankacılık Sektörü Aktif / Pasif Özetleri	71
11	Brüt Krediler Toplam - Sektörlere Göre	72
12	Brüt Krediler TP - Sektörlere Göre	73
13	Brüt Krediler YP - Sektörlere Göre	74
14	Mevduat (Toplam) - Vade Gruplarına Göre	75
15	Mevduat (TP) - Vade Gruplarına Göre	75
16	Mevduat (YP) - Vade Gruplarına Göre	76
17	Mevduat (Toplam) - Türlerine Göre	76
18	Mevduat (TP) - Türlerine Göre	77
19	Mevduat (YP) - Türlerine Göre	78
20	Bankalar Yasası Altında Faaliyet Gösteren Lisanslı Bankalar	79
21	Temel Ekonomik Ve Sosyal Göstergeler	80
22	Gayri Safi Hasılda Sektörel Gelişmeler (Cari Fiyatlarla TL)	81
23	Ekonominin Genel Dengesi (Cari Fiyatlarla TL)	82
24	Sektörel Katma Değerlerin Reel Büyüme Hızları (%)	82
25	Kaynaklar - Harcamalar Dengesi (Cari Fiyatlarla TL)	83
26	Yatırım Tasarruf Dengesi (Cari Fiyatlarla TL)	83
27	Sabit Sermaye Yatırımlarının Sektörel Dağılımı (Cari Fiyatlarla TL)	84
28	Kamu Kesimi Genel Dengesi (Cari Fiyatlarla TL)	84
29	Özel Kesim Genel Dengesi (Cari Fiyatlarla TL)	85
30	Devlet Bütçe Dengesi (Cari Fiyatlarla TL)	85
31	Devlet Bütçe Dengesi (GSMH Yüzdesi)	86
32	Ödemeler Dengesi (Milyon ABD \$)	86
33	Tüketici Fiyatları Endeksi Değişim Oranları (%)	87
34	KKTC ve TC Enflasyon Oranları (Tüfe Bazlı)	88
35	Tüketici Fiyatları Endeksi-Ana Harcama Gruplarının Önceki Döneme Göre Değişime Etkileri	88
36	Dış Ticaret Verileri	89
37	Asgari Ücret Gelişmeleri	90
38	Akaryakıt Satışı (Ton)	91
39	Çalışan Nüfusun Sektörel Dağılımı	91
40	Hanehalkı İşgücü Anketine Göre İstihdam	92

<i>Tablo: 1</i>	KKTC Merkez Bankası Seçilmiş Bilanço Kalemleri (TL)								
Tarih	Likit Varlıklar	Krediler	Diğer Aktifler	Aktif Toplamı	Özkaynaklar	Mevduatlar	Yasal Karşılıklar	Diğer Pasifler	Pasif Toplamı
31 Ara. 2001	185.065.928	232.667.775	1.769.247	419.502.950	39.373.475	197.424.310	172.383.372	10.321.793	419.502.950
31 Ara. 2002	395.663.615	276.298.803	25.877.737	697.840.155	51.188.831	356.523.365	256.371.320	33.756.639	697.840.155
31 Ara. 2003	515.536.424	242.654.656	26.626.771	784.817.851	63.344.617	407.330.232	310.803.388	3.339.614	784.817.851
31 Ara. 2004	673.968.044	199.521.631	28.026.127	901.515.802	84.590.618	477.329.785	326.342.094	13.253.305	901.515.802
31 Ara. 2005	803.882.854	212.667.432	47.708.851	1.064.259.137	117.714.899	571.917.179	367.845.086	6.781.973	1.064.259.137
31 Mar. 2006	793.454.188	174.996.667	44.781.831	1.013.232.686	81.880.517	525.142.553	402.492.965	3.716.651	1.013.232.686
30 Haz. 2006	956.660.299	180.107.081	12.056.344	1.148.823.724	82.946.661	588.430.519	470.256.029	7.190.515	1.148.823.724
30 Eyl. 2006	964.836.348	166.357.937	3.991.155	1.135.185.440	100.072.607	592.509.836	435.647.284	6.955.713	1.135.185.440
31 Ara. 2006	968.876.694	173.500.874	57.087.426	1.199.464.994	109.682.971	632.201.357	450.940.773	6.639.893	1.199.464.994
31 Mar. 2007	1.106.737.492	160.135.614	23.963.138	1.290.836.244	92.698.878	705.101.758	480.006.229	13.029.379	1.290.836.244
30 Haz. 2007	1.170.592.826	156.940.215	2.262.694	1.329.795.735	93.887.867	730.069.183	471.809.227	34.029.458	1.329.795.735
30 Eyl. 2007	1.188.408.616	150.818.990	1.595.634	1.340.823.240	95.197.181	711.854.757	467.935.778	65.835.524	1.340.823.240
31 Ara. 2007	1.194.497.005	153.648.989	57.056.280	1.405.202.274	129.850.517	817.805.707	450.369.687	7.176.363	1.405.202.274
31 Mar. 2008	1.282.246.607	140.256.645	43.241.145	1.465.744.397	106.084.237	841.868.237	487.187.496	30.604.427	1.465.744.397
30 Haz. 2008	1.300.676.488	137.520.358	30.218.942	1.468.415.788	107.750.995	813.305.075	494.535.750	52.823.968	1.468.415.788
30 Eyl. 2008	1.282.530.142	105.289.335	62.810.899	1.450.630.376	108.762.390	766.779.304	497.875.397	77.213.285	1.450.630.376
31 Ara. 2008	1.494.724.842	106.808.365	157.415.311	1.758.948.518	150.171.626	1.029.898.521	518.657.847	60.220.524	1.758.948.518
31 Mar. 2009	1.490.226.308	152.767.250	54.015.758	1.697.009.316	126.748.391	993.998.278	490.254.160	86.008487	1.697.009.316

Kaynak: KKTOMB

Tablo: 2		KKTC Merkez Bankası Likit Varlıkları (TL)					
Tarih	Nakit Değerler	Altın Deposu	Bankalar Nezdindeki Mevduat (TP)	Bankalar Nezdindeki Mevduat (YP)	Yurtdışı Bankalar	MDC	Toplam
31 Ara 2001	23.746.985	340.042	12.768.966	110.108.778	24.854.204	13.246.953	185.065.928
31 Ara 2002	39.671.026	478.323	39.529.929	173.007.286	43.152.174	99.824.877	395.663.615
31 Ara 2003	31.302.697	491.163	30.110.122	132.796.160	18.376.985	302.459.297	515.536.424
31 Ara 2004	44.112.868	503.981	48.272.612	161.234.001	83.253.301	336.591.281	673.968.044
31 Ara 2005	43.860.979	582.261	58.081.780	295.487.013	36.191.676	369.679.145	803.882.854
31 Mar 2006	53.451.483	582.261	29.947.540	291.797.128	34.919.277	382.756.499	793.454.188
30 Haz 2006	68.226.839	582.261	139.658.488	334.539.404	47.790.853	365.862.454	956.660.299
30 Eyl 2006	44.333.524	582.261	71.393.289	430.081.568	36.949.386	381.496.356	964.836.384
31 Ara 2006	59.646.815	753.894	77.824.092	393.344.892	65.816.671	373.733.570	971.119.934
31 Mar 2007	54.158.180	753.894	279.668.388	306.569.873	106.288.557	359.298.600	1.106.737.492
30 Haz 2007	46.147.303	753.894	261.543.596	381.857.949	104.666.099	375.623.985	1.170.592.826
30 Eyl 2007	38.971.424	753.894	171.321.354	456.498.011	68.191.858	452.672.075	1.188.408.616
31 Ara 2007	62.272.561	818.402	147.415.535	407.177.942	74.294.292	502.518.273	1.194.497.005
31 Mar.2008	49.692.127	818.402	163.908.586	409.460.240	124.147.560	534.219.692	1.282.246.607
30 Haz.2008	38.950.938	818.402	86.979.379	458.719.297	99.839.166	615.369.306	1.300.676.488
30 Eyl.2008	30.999.943	818.402	70.075.080	495.082.605	57.719.559	627.834.553	1.282.530.142
31 Ara.2008	45.235.398	1.102.232	197.242.226	584.543.453	36.015.660	630.585.873	1.494.724.842
31 Mar.2009	41.253.227	1.102.232	332.627.571	530.370.417	3.765.687	581.107.174	1.490.226.308

Kaynak: KKTOMB

Tablo: 3									
KKTC Merkez Bankası'nca Bankacılık Sektörüne Kullanılan Krediler (TL)									
Tarih	Tarım	Ticari	Sanayi	İhracat	Küçük Esnaf	Turizm	Eğitim	Eximbank İhracat	Toplam
31 Ara 2001	13.628.544	2.004.743	1.595.696	46.978	1.214.042	1.381.984	165.550		20.037.537
31 Ara 2002	15.857.304	975.213	30.000	22.000	1.342.967		752.923		18.980.407
31 Ara 2003	10.187.132		405.987		569.973		160.521		11.323.613
31 Ara 2004			173.587	335.525	97.259		467.051		1.073.422
31 Ara 2005			3.114.127		39.450		467.100		3.620.677
31 Mar 2006			2.362.431	408.505	10.843		474.326		3.256.105
30 Haz 2006			2.731.082	494.861			574.589		3.800.532
30 Eyl 2006			4.049.130						4.049.130
31 Ara 2006			3.357.939				3.534.795		6.892.734
31 Mar 2007			3.160.195				3.538.728		6.698.923
30 Haz 2007			2.501.258				3.261.500		5.762.758
30 Eyl 2007			2.279.516				3.013.985		5.293.501
31 Ara 2007			1.890.548				2.972.378		4.862.926
31 Mar 2008			1.574.710				3.191.250		4.765.960
30 Haz.2008			851.160				3.023.750		3.874.910
30 Eyl 2008			595.692				3.127.083		3.722.775
31 Ara 2008			436.943				3.896.969		4.333.912
31 Mar. 2009			3.024.120				4.220.000		7.244.120

Not: Rakamlara faiz gelir reeskontları dahil edilmiştir.

Kaynak: KKTOMB

Tarih	KKTC Merkez Bankası Nezdindeki Mevduat (YTL)								Toplam
	Kamu Mevduatı		Bankalar				Diğer		
			A-Serbest		B-Zorunlu Karşılıklar				
	TP	YP	TP	YP	TP	YP	TP	YP	
31 Ara 2001	4.621	14.635.867	54.500.812	100.270.050	53.296.223	119.087.149	7.285.999	11.993.607	361.074.328
31 Ara 2002	3.990.180	37.323.979	88.645.475	202.316.489	97.756.450	158.614.870	13.729.642	10.517.600	612.894.685
31 Ara 2003	5.610.409	57.352.145	157.848.309	175.930.837	127.904.483	182.898.905	1.411.702	9.176.830	718.133.620
31 Ara 2004	7.387.126	72.349.516	159.054.556	224.815.180	134.672.580	191.669.514	12.991.937	731.470	803.671.879
31 Ara 2005	11.437.380	97.627.177	221.320.267	221.856.901	171.662.483	196.182.603	18.990.773	684.681	939.762.265
31 Mar 2006	13.671.340	97.765.269	178.703.974	233.489.635	201.724.897	200.768.068	795.800	716.535	927.635.518
30 Haz 2006	13.139.141	72.725.112	210.423.520	290.703.374	221.865.929	248.390.100	522.668	916.704	1.058.686.548
30 Eyl 2006	11.038.313	46.630.391	224.357.136	309.210.751	204.848.869	230.798.415	529.918	743.327	1.028.157.120
31 Ara 2006	6.306.130	58.836.345	271.132.222	289.649.744	208.696.624	242.244.131	5.582.742	694.175	1.083.142.113
31 Mar 2007	1.522.118	34.748.497	422.115.712	245.738.035	229.129.876	250.876.353	176.244	801.152	1.185.107.987
30 Haz 2007	1.862.563	49.149.221	386.279.170	291.860.784	229.263.974	242.545.253	207.507	709.938	1.201.878.410
30 Eyl 2007	5.561.657	54.904.190	330.854.293	314.542.087	235.271.599	232.664.179	5.287.611	704.919	1.179.790.535
31 Ara 2007	14.203.717	32.569.574	425.903.591	343.996.121	239.975.463	210.394.224	542.262	590.442	1.268.175.394
31 Mar 2008	12.533.727	44.457.446	440.235.263	343.550.475	253.796.881	233.390.615	555.477	535.849	1.329.055.733
30 Haz 2008	32.788.967	19.870.247	404.298.288	355.258.061	272.622.653	221.913.097	567.890	521.622	1.307.840.825
30 Eyl.2008	6.279.591	35.178.630	407.638.950	316.664.994	277.364.050	220.511.347	529.277	487.862	1.264.654.701
31 Ara.2008	26.884.020	116.441.846	563.399.378	322.013.947	300.839.064	217.818.783	512.521	646.809	1.548.556.368
31 Mar.2009	35.902.683	18.179.795	599.797.649	339.120.108	281.252.635	209.001.525	515.521	482.522	1.484.252.438

Kaynak: KKTCCMB

Tablo: 5		KKTC Merkez Bankası							
		Döviz Kurları							
		TP / YP							
Yıllar	Aylar	USD		GBP		EURO		KL	
		Alış	Satış	Alış	Satış	Alış	Satış	Alış	Satış
2000		671.093	675.004	992.884	999.073	612.994	621.544	1.001.500	1.021.530
2001		1.439.567	1.446.510	2.081.497	2.092.377	1.268.115	1.274.231	2.105.000	2.210.250
2002		1.634.501	1.642.384	2.618.888	2.632.577	1.703.477	1.711.693	2.800.000	2.940.000
2003		1.395.835	1.402.567	2.476.610	2.489.556	1.745.072	1.753.489	2.880.000	3.024.000
2004		1.342.100	1.348.600	2.576.500	2.590.000	1.826.800	1.835.600	3.046.800	3.199.140
2005		1,3418	1,3483	2,3121	2,3242	1,5875	1,5952	2,6934	2,8281
2006		1,4056	1,4124	2,7569	2,7713	1,8515	1,8604	3,1067	3,262
2007		1,4221	1,4290	2,7941	2,8087	1,8432	1,8521	2,8256	2,9669
2008		1,5123	1,5196	2,1924	2,2039	2,1408	2,1511		
2009	1	1,6345	1,6424	2,3346	2,3468	2,1027	2,1128		
	2	1,6874	1,6955	2,3932	2,4057	2,1360	2,1463		
	3	1,6880	1,6961	2,3899	2,4024	2,2258	2,2365		

Not: Kurlar ay sonu itibarıyla verilmiştir.

Kaynak: KKTCCMB

Tablo: 6	Çapraz Kurlar			
	Yabancı Para / USD			
Yıllar	Aylar	£	€	KL
1998		1,6724	1,1753	1,9914
1999		1,6161	1,0037	1,7084
2000		1,4801	0,9208	1,5134
2001		1,4465	0,8809	1,528
2002		1,6029	1,0422	1,7901
2003		1,775	1,2502	2,156
2004		1,9205	1,3611	2,3722
2005		1,7238	1,1831	2,0975
2006		1,9621	1,3172	2,3095
2007		1,9979	1,4683	2,5351
2008		1,4503	1,4156	
2009	1	1,4289	1,2864	
	2	1,4189	1,2659	
	3	1,4164	1,3186	

Not: Aysonu çarpaz kurlarıdır.

Kaynak: KKTCMB

Yürürlük Tarihi	KKTC Merkez Bankası'nca Türk Lirası ve Döviz Mevduatına Uygulanan Faiz Oranları							
	Para Cinsi				Yönetim Kurulu Kararı		Resmi Gazete	
	TL	\$	€	£	Tarihi	Sayı	Tarihi	Sayı
24.02.2004	23,00				17.07.2003	499	04.08.2003	94
26.03.2004	21,00				07.08.2003	503	15.08.2003	99
01.09.2004		1,00	1,25	3,25	22.09.2003	504	01.10.2003	124
17.09.2004	19,00				23.10.2003	507	30.10.2003	142
27.12.2004	17,00				09.02.2004	519	24.02.2004	20
18.01.2005	16,00				18.03.2004	521	26.03.2004	39
10.03.2005	14,50				25.08.2004	531	01.09.2004	127
01.04.2005		1,50	1,25	3,25	13.09.2004	532	17.09.2004	133
03.06.2005	14,00	1,75			23.12.2004	537	27.12.2004	197
17.10.2005	13,50				11.01.2005	540	18.01.2005	11
01.11.2005		2,25			10.03.2005	547	18.03.2005	38
14.12.2005	13,25				29.03.2005	549	31.03.2005	47
01.02.2006		2,25	1,50	2,25	02.06.2005	553	16.06.2005	94
01.06.2006	13,00	3,75	1,75	3,25	14.10.2005	566	24.10.2005	183
12.06.2006	14,50				27.10.2005	567	08.11.2005	193
03.07.2006	16,75				13.12.2005	573	20.12.2005	220
31.07.2006	17,00				31.01.2006	577	10.02.2006	27
20.09.2007	16,75				26.05.2006	584	01.06.2006	98
26.10.2007	16,25	3,50	2,25	4,25	09.06.2006	586	15.06.2006	104
22.11.2007	15,75	3,50	2,25	4,25	29.06.2006	587	14.07.2006	119
14.12.2007	15,25	3,50	2,25	4,25	28.07.2006	590	31.07.2006	128
18.01.2008	15,00	3,00	2,25	4,25	20.09.2007	613	08.10.2007	182
05.02.2008	15,00	3,00	2,25	4,25	26.10.2007	618	06.11.2007	197
29.02.2008	14,75	2,10	2,25	4,00	22.11.2007	621	04.12.2007	214
25.03.2008	14,75	1,50	2,25	4,00	14.12.2007	626	19.12.2007	224
22.05.2008	15,25	1,25	2,25	3,75	18.01.2008	631	24.01.2008	17
26.06.2008	15,75	1,25	2,25	3,75	05.02.2008	635	19.02.2008	32
30.07.2008	16,25	1,25	2,25	3,75	29.02.2008	640	13.03.2008	50
17.10.2008	16,25	0,75	2,00	3,25	16.10.2008	673	22.10.2008	187
14.11.2008	16,25	0,25	1,75	2,25	13.11.2008	675	26.11.2008	207
28.11.2008	15,75	0,25	1,75	2,25	27.11.2008	680	16.12.2008	217
22.12.2008	14,50	0,05	1,25	1,00	19.12.2008	683	25.12.2008	223
19.01.2009	12,06	0,05	1,25	0,75	16.01.2009	691	23.01.2009	18
20.02.2009	11,25	0,05	1,25	0,5	20.02.2009	698	04.03.2009	47
20.03.2009	10,25	0,05	1,25	0,5	20.03.2009	708	27.03.2009	58

Not: Vadesiz Türk Lirası ve vadesiz döviz mevduatına uygulanan faiz oranları 3 ay, 6 ay ve 1 yıl vadeli mevduat için de geçerlidir.

Kaynak: KKTCMB

Tablo: 8	KKTC Merkez Bankası'nca Türk Lirası ve Döviz Mevduat Yasal Karşılıklara Uygulanan Faiz Oranları									
	Yürürlük Tarihi	Para Cinsi					Yönetim Kurulu Karar Tarihi	Sayı No	Resmi Gazete Tarihi	Sayı No
		TL	\$	€	£	KL				
02.12.1992	12,00	5,00	6,00	8,00	4,00	13.11.1992	273	02.12.1992	116	
18.06.1993		3,00	5,00	5,00	1,50	10.06.1993	296	18.06.1993	60	
01.03.1999		3,00	3,00	5,00	0,00	12.01.1999	426	01.03.1999	18	
16.05.2000	12,00					28.04.2000	447	16.05.2000	57	
16.05.2000		3,00	3,00	5,00		28.04.2000	448	16.05.2000	57	
28.11.2001		1,00	1,00	2,50		05.10.2001	460	28.11.2001	124	
07.05.2002		0,50	0,50	1,50		30.04.2002	474	07.05.2002	50	
12.12.2002	12,00	0,35	0,50	1,25		29.11.2002	483	12.12.2002	121	
09.07.2003		0,25				02.07.2003	498	09.07.2003	79	
01.09.2004		0,50	0,50	1,75		25.08.2004	531	01.09.2004	127	
01.04.2005	10,00	0,75	0,50	1,75		29.03.2005	549	31.03.2005	47	
01.11.2005	10,00	1,25	0,75	2,00		27.10.2005	567	08.11.2005	197	
01.02.2006	10,00	2,00	1,00	2,00		31.01.2006	577	10.02.2006	27	
03.07.2006	12,00	2,00	1,00	2,00		29.06.2006	587	14.07.2006	119	
26.10.2007	11,75	2,00	1,00	2,00		26.10.2007	620	06.11.2007	197	
22.11.2007	11,25	2,00	1,00	2,00		22.11.2007	622	04.12.2007	214	
14.12.2007	10,75	2,00	1,00	2,00		14.12.2007	627	19.12.2007	224	
18.01.2008	10,50	1,50	1,00	2,00		18.01.2008	632	24.01.2008	17	
05.02.2008	10,50	1,00	1,00	2,00		05.02.2008	636	19.02.2008	32	
29.02.2008	10,25	1,00	1,00	2,00		29.02.2008	638	13.03.2008	50	
25.03.2008	10,25	0,50	1,00	2,00		25.03.2008	647	03.04.2008	59	
22.05.2008	10,75	0,50	1,00	2,00		22.05.2008	653	16.06.2008	113	
22.05.2008	10,75	0,50	1,00	2,00		22.05.2008	653	16.06.2008	113	
30.07.2008	11,00	0,50	1,00	2,00		30.07.2008	665	15.08.2008	153	
17.10.2008	11,00	0,25	1,00	1,75		16.10.2008	674	22.10.2008	187	
14.11.2008	11,00	0,10	1,00	1,25		13.11.2008	675	26.11.2008	207	
28.11.2008	10,75	0,10	1,00	1,25		27.11.2008	680	16.12.2008	217	
22.12.2008	9,75	0,00	0,75	0,50		19.12.2008	683	25.12.2008	223	
19.01.2009	8	0	0,75	0,25		16.01.2009	692	23.01.2009	18	
20.02.2009	6,5	0	0,75	0,25		20.02.2009	699	04.03.2009	47	

Kaynak: KKTCMB

Tablo: 9	Karşılıksız Çekler	
	Resmi Gazete Tarih ve Numarası	Çek Kullanmaktan Men Edilenler (Şahıs Adedi)
	07.01.2009 / 02	87
	12.01.2009 / 06	79
	19.01.2009 / 11	76
	23.01.2009 / 18	60
	02.02.2009 / 24	75
	10.02.2009 / 30	107
	16.02.2009 / 34	85
	19.02.2009 / 40	98
	03.03.2009 / 46	99
	10.03.2009 / 49	93
	13.03.2009 / 52	94
	25.03.2009 / 57	78
	31.03.2009 / 60	84

Toplam:**1.115**

Kaynak: KKTCMB

Tablo:10											
Bankacılık Sektörü Aktif / Pasif Özeti (TL)											
Tarih	Likit Aktifler	Menkul Değerler Cüzdanı	Mevduat Munzam Karşılıkları	Brüt Krediler	Ayrılan Karşılıklar	Diğer	Aktif Toplam	Mevduat	Diğer	Özkaynak	Pasif Toplam
31 Ara. 04	1.692.031.544	283.110.138	326.824.382	1.172.537.569	-61.600.181	227.068.800	3.639.972.252	3.228.713.962	215.605.314	195.652.976	3.639.972.252
31 Ara. 05	1.865.643.770	168.885.517	369.830.312	1.569.924.603	-70.567.157	314.273.530	4.217.990.575	3.632.739.927	313.265.612	271.985.036	4.217.990.575
31 Mar. 06	1.889.430.976	179.114.693	403.605.906	1.708.784.907	-72.378.428	388.858.173	4.497.416.227	3.810.605.021	417.307.832	269.503.374	4.497.416.227
30 Haz. 06	2.176.589.149	219.036.817	467.763.048	1.992.481.936	-82.122.464	417.206.051	5.190.954.537	4.455.947.936	418.724.028	316.282.574	5.190.954.537
30 Eyl. 06	2.171.941.973	229.082.162	435.994.635	2.015.049.136	-86.427.659	548.125.993	5.313.766.240	4.528.317.056	455.290.556	330.158.628	5.313.766.240
31 Ara. 06	2.410.564.328	181.675.595	450.480.523	2.321.298.754	-107.673.500	319.399.211	5.575.744.912	4.681.269.785	555.596.373	338.878.754	5.575.744.912
31 Mar. 07	2.180.837.877	208.809.104	478.245.360	2.325.318.647	-109.569.743	441.998.453	5.525.639.698	4.782.999.294	368.130.994	374.509.411	5.525.639.698
30 Haz. 07	2.187.209.608	312.299.655	469.222.026	2.420.288.469	-110.935.160	655.051.239	5.933.135.836	4.935.267.345	457.734.263	540.134.228	5.933.135.836
30 Eyl. 07	2.036.516.327	314.900.396	466.674.205	2.460.748.073	-112.123.588	793.587.509	5.960.302.923	4.890.932.922	509.484.744	559.885.257	5.960.302.923
31 Ara. 07	2.192.535.106	256.423.383	449.634.020	2.734.718.246	-139.797.604	450.648.165	5.944.161.316	4.937.348.215	439.204.779	567.608.322	5.944.161.316
31 Mar. 08	2.263.288.416	299.767.279	491.182.670	3.014.714.936	-145.999.539	567.234.736	6.490.188.498	5.433.715.512	476.698.735	579.774.251	6.490.188.498
30 Haz. 08	2.126.555.640	372.382.274	497.260.756	3.035.096.102	-147.426.105	741.265.990	6.625.134.657	5.429.014.312	586.991.904	609.128.441	6.625.134.657
30 Eyl. 08	1.951.527.676	421.296.127	497.636.616	3.050.463.075	-150.231.964	832.484.765	6.603.176.295	5.319.235.454	654.762.547	629.178.294	6.603.176.295
31 Ara. 08	2.159.456.406	400.626.193	519.976.892	3.431.095.820	-172.869.880	432.036.733	6.770.322.164	5.563.202.312	550.467.921	656.651.931	6.770.322.164
31 Mar. 09	2.276.452.765	531.835.293	489.051.433	3.518.371.486	-189.755.704	544.379.013	7.170.334.286	6.046.223.728	692.057.504	432.053.054	7.170.334.286

Kaynak: KKTCCMB

Brüt Krediler Toplam - Sektörlere Göre (TL)													
Tarih	Kamu Kurum ve Kuruluşları	Tarım	Madencilik Ve Taş Ocakçılığı	Sanayi	Nakliye ve Ulaşım	Ticaret	İhracat	Turizm	Bina ve İnşaat	Küçük Esnaf ve Zanaatkar	Şahsi ve Mesleki Borçlar ve Diğer	İskonto Senetleri	Toplam
31 Ara. 2004	480.546.727	7.549.728	57.514	6.834.038	1.755.784	258.732.225	2.047.910	6.145.152	34.524.407	58.161.710	316.182.374	0	1.172.537.569
31 Ara. 2005	550.228.706	8.020.850	144.912	5.304.986	14.386.490	428.365.021	1.157.496	2.924.765	64.886.022	44.647.075	449.858.281	0	1.569.924.604
31 Mar. 2006	550.230.926	9.777.519	127.011	6.532.187	42.106.462	417.553.788	914.348	3.327.679	59.096.373	48.915.776	570.202.838	0	1.708.784.907
30 Haz. 2006	577.578.936	13.679.956	1.079.446	5.380.306	12.310.822	514.616.904	1.597.349	5.375.185	85.413.736	36.401.940	739.047.356	0	1.992.481.936
30 Eyl. 2006	578.266.125	12.656.577	188.443	6.193.499	10.349.405	486.055.487	1.228.440	16.642.680	87.773.690	64.625.509	751.069.281	0	2.015.049.136
31 Ara. 2006	774.505.522	12.237.015	97.269	4.578.970	8.999.513	475.237.461	3.918.302	15.925.745	107.001.070	52.203.900	866.593.986	0	2.321.298.754
31 Mar. 2007	761.710.329	11.313.895	133.082	4.534.875	7.795.296	498.489.684	1.539.834	17.215.578	99.164.939	50.519.975	872.901.160	0	2.325.318.647
30 Haz. 2007	774.777.713	13.444.753	198.925	2.854.070	6.661.351	554.101.869	1.189.640	17.513.167	109.257.022	10.381.970	929.907.989	0	2.420.288.469
30 Eyl. 2007	730.484.840	13.019.292	171.931	1.840.768	5.473.632	551.216.092	1.175.820	17.375.237	123.886.927	9.312.387	1.006.791.147	0	2.460.748.073
31 Ara. 2007	889.522.412	12.361.509	214.999	7.245.280	13.738.420	552.482.376	1.195.948	19.450.948	118.170.144	8.962.862	1.111.373.348	0	2.734.718.246
31 Mar. 2008	944.286.658	13.734.181	45.138	8.169.239	31.331.586	716.482.622	2.294.825	20.732.030	131.958.518	7.614.869	1.138.065.270	0	3.014.714.936
30 Haz. 2008	917.113.768	14.282.443	21.317	8.925.608	14.385.057	608.547.997.29	1.611.366	19.463.618	136.905.749	6.957.565	1.339.768.847	0	3.067.983.337
30 Eyl. 2008	875.733.961	11.879.254	54.386	8.207.353	15.131.457	630.504.985	5.055.621	15.581.659	113.051.235	6.028.632	1.404.123.685	0	3.085.352.229
31 Ara.2008	1.134.577.882	15.030.045	31.019	9.338.727	16.482.729	571.926.608	1.529.394	16.219.693	112.794.326	5.802.941	1.547.362.452	0	3.431.095.820
31 Mar.2009	1.152.338.362	17.428.682	40.132	28.543.091	16.881.606	587.318.917	1.807.140	17.342.031	112.338.185	5.802.778	1.578.530.562	0	3.518.371.486

Kaynak: KKTCCMB

<i>Tablo:12</i>		Brüt Krediler TP - Sektörlere Göre (TL)										
Tarih	Kamu Kurum ve Kuruluşları	Tarım	Madencilik Ve Taş Ocakçılığı	Sanayi	Nakliye ve Ulaşım	Ticaret	İhracat	Turizm	Bina ve İnşaat	Küçük Esnaf ve Zanaatkar	Şahsi ve Mesleki Borçlar ve Diğer	Toplam
31 Ara. 2004	343.450.686	6.327.094	38.072	1.999.022	583.777	72.307.979	234.818	803.820	1.358.295	34.439.705	105.908.803	567.452.071
31 Ara. 2005	423.326.271	3.074.238	122.106	3.205.380	2.094.948	157.100.722	276.334	408.113	22.300.823	31.029.819	225.101.303	868.040.057
31 Mar. 2006	424.061.833	2.524.192	111.495	3.003.449	13.159.845	174.012.513	134.114	448.434	12.460.464	32.172.712	269.532.789	931.621.839
30 Haz. 2006	438.990.407	2.596.799	121.181	3.075.611	1.819.072	198.478.915	53.761	803.553	24.272.465	12.493.870	348.395.878	1.031.101.512
30 Eyl. 2006	445.833.214	2.123.222	131.087	3.121.601	1.398.880	191.916.063	110.952	5.680.945	22.993.768	37.515.270	360.493.803	1.071.318.805
31 Ara. 2006	660.414.170	2.622.498	4.313	2.197.543	1.273.143	192.672.977	117.235	6.397.473	23.957.973	12.474.257	456.374.596	1.358.506.177
31 Mar. 2007	651.168.217	2.518.020	6.270	2.263.200	1.445.421	202.388.338	118.795	6.389.426	18.659.621	11.186.696	474.207.450	1.370.351.454
30 Haz. 2007	674.700.388	2.381.269	33.074	1.339.132	1.329.431	228.359.463	124.168	6.354.658	20.601.247	10.059.423	490.190.286	1.435.472.539
30 Eyl. 2007	620.065.633	2.174.401	29.661	849.820	1.011.489	233.019.329	123.185	6.432.527	34.097.257	9.021.237	552.733.261	1.459.557.801
31 Ara. 2007	778.081.987	3.456.242	55.882	2.137.329	1.571.101	223.673.018	123.904	8.790.664	38.187.945	8.567.375	629.627.101	1.694.272.548
31 Mar. 2008	824.668.948	4.164.561	4.532	2.390.845	1.028.597	299.783.113	749.106	8.779.603	41.386.428	7.498.246	603.359.972	1.793.813.951
30 Haz. 2008	812.258.026	4.617.849	1.178	3.861.758	994.508	229.696.573	126.925	8.396.970	46.330.867	6.534.698	760.185.337	1.873.004.689
30 Eyl. 2008	769.736.041	3.898.822	3.356	3.275.327	1.299.069	248.827.217	17.543	7.163.198	45.377.540	5.661.577	836.247.835	1.921.507.525
31 Ara. 2008	1.001.717.424	5.878.606	4.785	3.391.807	1.203.725	198.235.317	17.543	7.166.246	39.391.814	5.493.763	902.151.336	2.164.652.365
31 Mar. 2009	1.009.470.207	7.655.950	3.271	3.530.346	1.137.931	188.689.613	93.365	7.355.365	40.457.705	5.481.021	907.070.945	2.170.945.719

Kaynak: KKTOMB

Brüt Krediler YP - Sektörlere Göre (TL)												
Tablo:13	Kamu Kurum ve Kuruluşları	Tarım	Madencilik Ve Taş Ocakçılığı	Sanayi	Nakliye ve Ulaşım	Ticaret	İhracat	Turizm	Bina ve İnşaat	Küçük Esnaf ve Zanaatkar	Şahsi ve Mesleki Borçlar ve Diğer	Toplam
31 Ara. 2004	137.096.041	1.222.634	19.442	4.835.016	1.172.007	186.424.246	1.813.092	5.341.332	33.166.112	23.722.005	210.273.571	605.085.498
31 Ara. 2005	126.902.435	4.946.612	22.806	2.099.606	12.291.543	271.264.299	881.163	2.516.652	42.585.199	13.617.255	224.756.977	701.884.547
31 Mar. 2006	126.169.093	7.253.327	15.516	3.528.738	28.946.617	243.541.276	780.234	2.879.245	46.635.909	16.743.065	300.670.050	777.163.068
30 Haz. 2006	138.588.528	11.083.156	958.265	2.304.695	10.491.750	316.137.989	1.543.588	4.571.632	61.141.271	23.908.070	390.651.478	961.380.424
30 Eyl. 2006	132.432.911	10.533.356	57.356	3.071.899	8.950.525	294.139.423	1.117.487	10.961.735	64.779.922	27.110.239	390.575.478	943.730.331
31 Ara. 2006	114.091.352	9.614.517	92.956	2.381.427	7.726.370	282.564.484	3.801.068	9.528.272	83.043.097	39.729.643	410.219.391	962.792.577
31 Mar. 2007	110.542.112	8.795.875	126.812	2.271.675	6.349.874	296.101.347	1.421.039	10.826.152	80.505.318	39.333.279	398.693.710	954.967.193
30 Haz. 2007	100.077.326	11.063.484	165.851	1.514.938	5.331.919	325.742.407	1.065.472	11.158.508	88.655.774	322.547	439.717.703	984.815.930
30 Eyl. 2007	110.419.207	10.844.890	142.270	990.947	4.462.144	318.196.763	1.052.635	10.942.710	89.789.670	291.150	454.057.887	1.001.190.272
31 Ara. 2007	111.440.425	8.905.266	159.117	5.107.951	12.167.319	328.809.358	1.072.044	10.660.284	79.982.199	395.487	481.746.247	1.040.445.697
31 Mar. 2008	119.617.710	9.569.619	40.606	5.778.394	30.302.989	416.699.510	1.545.719	11.952.427	90.572.090	116.623	534.705.298	1.220.900.985
30 Haz. 2008	104.855.742	9.664.594	20.139	5.063.850	13.390.550	378.851.425	1.484.441	11.066.649	90.574.882	422.867	579.583.510	1.194.978.647
30 Eyl.2008	105.997.920	7.980.433	51.030	4.932.025	13.832.388	381.677.768	5.038.078	8.418.462	67.673.696	367.055	567.875.851	1.163.844.704
31 Ara. 2008	132.860.459	9.151.439	26.234	5.946.921	15.279.003	373.691.291	1.511.851	9.053.446	73.402.512	309.178	645.211.121	1.266.443.455
31 Mar. 2009	142.868.154	9.772.731	36.861	25.012.745	15.743.675	398.629.304	1.713.775	9.986.666	71.880.480	321.757	671.459.619	1.347.425.767

Kaynak: KKTOMB

Tablo:14	Mevduat (Toplam) - Vade Gruplarına Göre (TL)					
Tarih	Vadesiz	1 Ay Vadeli	3 Ay Vadeli	6 Ay Vadeli	1 Yıl Vadeli	Toplam
31 Ara. 2004	567.456.924	1.933.733.766	176.988.470	73.079.644	477.455.158	3.228.713.962
31 Ara. 2005	604.566.127	2.174.385.127	274.759.303	105.684.548	473.344.822	3.632.739.927
31 Mar. 2006	555.731.058	2.328.468.462	304.250.292	118.813.656	503.341.554	3.810.605.021
30 Haz. 2006	632.339.790	2.749.061.326	351.519.772	120.317.134	602.709.914	4.455.947.936
30 Eyl. 2006	658.104.923	2.875.283.890	264.050.175	120.808.462	610.069.606	4.528.317.056
31 Ara. 2006	667.387.839	2.987.000.181	269.800.397	119.748.932	637.332.436	4.681.269.785
31 Mar. 2007	646.569.016	3.098.177.485	299.880.755	107.835.843	630.536.195	4.782.999.294
30 Haz. 2007	679.624.887	3.231.282.543	296.479.007	113.218.209	614.662.698	4.935.267.345
30 Eyl. 2007	673.727.598	3.342.121.699	297.147.184	108.433.543	469.502.898	4.890.932.922
31 Ara. 2007	686.675.875	3.423.145.924	292.800.408	91.008.542	443.717.466	4.937.348.215
31 Mar. 2008	683.640.936	3.877.928.119	297.350.324	97.939.817	476.856.316	5.433.715.512
30 Haz. 2008	664.895.014	3.921.366.278	282.997.535	114.376.637	445.378.848	5.429.014.312
30 Eyl. 2008	641.477.521	3.888.850.347	273.817.977	101.357.541	413.732.068	5.319.235.454
31 Ara. 2008	643.700.657	4.093.169.327	280.260.078	97.449.972	448.622.277	5.563.202.312
31 Mar. 2009	705.946.934	4.189.891.353	495.040.471	125.375.115	529.969.854	6.046.223.728

Kaynak: KKTCMB

Tablo:15	Mevduat (TP) - Vade Gruplarına Göre (TL)					
Tarih	Vadesiz	1 Ay Vadeli	3 Ay Vadeli	6 Ay Vadeli	1 Yıl Vadeli	Toplam
31 Ara. 2004	208.389.730	961.214.971	53.318.049	8.838.326	156.429.080	1.388.190.156
31 Ara. 2005	270.680.779	1.192.205.659	153.452.548	43.058.915	162.123.299	1.821.521.201
31 Mar. 2006	229.055.869	1.350.785.179	174.084.663	53.020.449	182.989.408	1.989.935.568
30 Haz. 2006	255.650.801	1.548.483.915	188.047.131	36.268.667	205.384.243	2.233.834.757
30 Eyl. 2006	245.879.494	1.598.684.379	116.318.532	25.967.465	212.431.768	2.199.281.637
31 Ara. 2006	280.974.568	1.649.756.442	110.748.728	21.829.830	238.399.904	2.301.709.471
31 Mar. 2007	251.626.710	1.780.034.453	128.531.618	18.884.379	207.446.841	2.386.524.001
30 Haz. 2007	294.331.846	1.903.729.678	119.086.038	21.391.539	197.139.969	2.535.679.071
30 Eyl. 2007	272.830.803	2.044.430.435	117.034.449	22.979.058	85.080.451	2.542.355.195
31 Ara. 2007	332.637.592	2.119.471.958	119.491.290	16.602.866	79.081.538	2.667.285.244
31 Mar. 2008	314.060.595	2.359.622.705	119.246.358	12.600.564	58.311.506	2.863.841.728
30 Haz. 2008	312.154.454	2.513.835.113	106.171.388	13.437.511	58.253.421	3.003.851.887
30 Eyl. 2008	299.417.122	2.479.148.948	104.656.196	17.616.191	61.200.236	2.962.038.693
31 Ara. 2008	294.839.803	2.675.950.270	129.994.321	18.596.002	64.441.486	3.183.821.880
31 Mar. 2009	345.994.089	2678.754.235	329.984.230	39.560.721	113.866.066	3.508.159.341

Kaynak: KKTCMB

<i>Tablo:16</i>	Mevduat (YP) - Vade Gruplarına Göre (TL)					
Tarih	Vadesiz	1 Ay Vadeli	3 Ay Vadeli	6 Ay Vadeli	1 Yıl Vadeli	Toplam
31 Ara. 2004	359.067.194	972.518.795	123.670.421	64.241.318	321.026.078	1.840.523.806
31 Ara. 2005	333.885.348	982.179.468	121.306.755	62.625.633	311.221.523	1.811.218.726
31 Mar. 2006	326.675.189	977.683.283	130.165.629	65.793.206	320.352.145	1.820.669.453
30 Haz. 2006	376.688.989	1.200.577.410	163.472.641	84.048.467	397.325.671	2.222.113.178
30 Eyl. 2006	412.225.429	1.276.599.512	147.731.643	94.840.997	397.637.838	2.329.035.419
31 Ara. 2006	386.413.271	1.337.243.739	159.051.669	97.919.103	398.932.533	2.379.560.313
31 Mar. 2007	394.942.306	1.318.143.032	171.349.137	88.951.464	423.089.354	2.396.475.293
30 Haz. 2007	385.293.041	1.327.552.866	177.392.969	91.826.670	417.522.729	2.399.588.275
30 Eyl. 2007	400.896.795	1.297.691.264	180.112.735	85.454.485	384.422.447	2.348.577.727
31 Ara. 2007	354.038.282	1.303.673.966	173.309.118	74.405.676	364.635.929	2.270.062.971
31 Mar. 2008	369.580.342	1.518.305.414	178.103.966	85.339.252	418.544.810	2.569.873.784
30 Haz. 2008	352.740.560	1.407.531.165	176.826.146	100.939.127	387.125.427	2.425.162.425
30 Eyl. 2008	342.060.398	1.409.701.399	169.161.781	83.741.350	352.531.833	2.357.196.761
31 Ara. 2008	348.860.855	1.417.219.057	150.265.757	78.853.971	384.180.792	2.379.380.431
31 Mar. 2009	359.952.846	1.511.137.118	165.056.241	85.814.394	416.103.788	2.538.064.387

Kaynak: KKTCMB

<i>Tablo:17</i>	Mevduat (Toplam) - Türlerine Göre (TL)					
Tarih	Resmi	Ticari	Tasarruf	Diğer	Bankalar	Toplam
31 Ara. 2004	284.842.244	191.411.321	2.507.826.204	199.455.087	45.179.106	3.228.713.962
31 Ara. 2005	330.818.452	251.024.548	2.733.935.840	252.414.890	64.546.197	3.632.739.927
31 Mar. 2006	346.419.234	256.089.020	2.946.782.133	213.278.332	48.036.301	3.810.605.021
30 Haz. 2006	408.677.093	306.570.636	3.434.522.235	243.940.817	62.237.156	4.455.947.936
30 Eyl. 2006	508.697.346	857.672.630	2.918.210.167	203.728.488	40.008.425	4.528.317.056
31 Ara. 2006	480.631.897	352.324.127	3.580.359.050	218.023.963	49.930.748	4.681.269.785
31 Mar. 2007	482.798.076	334.455.049	3.706.065.934	218.126.019	41.554.216	4.782.999.294
30 Haz. 2007	556.187.739	352.030.579	3.761.674.376	214.974.353	50.400.299	4.935.267.345
30 Eyl. 2007	491.358.408	299.017.883	3.808.933.621	217.372.577	74.250.432	4.890.932.922
31 Ara. 2007	456.189.536	357.054.423	3.808.509.959	230.559.678	85.034.619	4.937.348.215
31 Mar. 2008	485.582.410	373.513.823	4.153.682.878	268.494.261	152.442.140	5.433.715.512
30 Haz. 2008	506.600.250	350.011.683	4.236.504.637	253.357.936	82.539.806	5.429.014.312
30 Eyl. 2008	503.028.653	336.360.997	4.160.721.561	257.367.439	61.756.804	5.319.235.454
31 Ara. 2008	572.893.308	321.244.884	4.367.086.030	252.241.487	49.736.603	5.563.202.312
31 Mar. 2009	561.811.383	374.186.111	4.689.319.257	359.485.968	61.421.008	6.046.223.728

Kaynak: KKTCMB

Tablo:18		Mevduat (TP) - Türlerine Göre (TL)				
Tarih	Resmi	Ticari	Tasarruf	Diğer	Bankalar	Toplam
31 Ara. 2004	245.541.809	68.961.169	934.854.062	130.139.612	8.693.504	1.388.190.156
31 Ara. 2005	266.897.177	126.799.293	1.193.382.452	209.972.304	24.469.975	1.821.521.201
31 Mar. 2006	282.477.976	130.235.486	1.385.697.297	170.447.408	21.077.401	1.989.935.568
30 Haz. 2006	327.645.832	144.833.398	1.544.082.503	186.737.494	30.535.530	2.233.834.757
30 Eyl. 2006	339.262.236	294.463.754	1.398.775.389	153.908.964	12.871.294	2.199.281.637
31 Ara. 2006	356.374.053	148.083.059	1.624.732.416	161.919.643	10.600.300	2.301.709.471
31 Mar. 2007	377.927.916	131.019.910	1.712.087.785	154.297.817	11.190.574	2.386.524.001
30 Haz. 2007	455.658.060	141.570.076	1.767.520.783	150.760.470	20.169.681	2.535.679.071
30 Eyl. 2007	391.233.269	138.979.761	1.830.586.502	149.480.362	32.075.302	2.542.355.195
31 Ara. 2007	366.764.730	154.522.579	1.933.649.219	171.701.331	40.647.385	2.667.285.243
31 Mar. 2008	385.595.735	169.951.573	2.073.773.287	181.505.793	53.015.340	2.863.841.728
30 Haz. 2008	400.718.684	163.795.104	2.207.812.620	190.618.453	40.907.023	3.003.851.885
30 Eyl. 2008	407.899.328	152.688.702	2.186.231.111	190.520.583	24.698.969	2.962.038.693
31 Ara. 2008	438.594.044	160.117.486	2.365.574.990	194.608.689	24.926.672	3.183.821.880
31 Mar. 2009	471.301.823	180.108.773	2597.137.871	227.639.234	31.971.640	3.508.159.341

Kaynak: KKTCMB

<i>Tablo:19</i>	Mevduat (YP) - Türlerine Göre (TL)					
Tarih	Resmi	Ticari	Tasarruf	Diğer	Bankalar	Toplam
31 Ara. 2004	39.300.435	122.450.152	1.572.972.142	69.315.475	36.485.602	1.840.523.806
31 Ara. 2005	63.921.275	124.225.255	1.540.553.388	42.442.585	40.076.222	1.811.218.726
31 Mar. 2006	63.941.258	125.853.534	1.561.084.836	42.830.924	26.958.900	1.820.669.453
30 Haz. 2006	81.031.261	161.737.238	1.890.439.732	57.203.322	31.701.626	2.222.113.178
30 Eyl. 2006	169.435.110	563.208.876	1.519.434.777	49.819.525	27.137.131	2.329.035.419
31 Ara. 2006	124.257.844	204.241.068	1.955.626.634	56.104.320	39.330.448	2.379.560.313
31 Mar. 2007	104.870.160	203.435.139	1.993.978.149	63.828.202	30.363.642	2.396.475.293
30 Haz. 2007	100.529.678	210.460.503	1.994.153.593	64.213.882	30.230.618	2.399.588.275
30 Eyl. 2007	100.125.139	160.038.122	1.978.347.119	67.892.215	42.175.131	2.348.577.727
31 Ara. 2007	89.424.806	202.531.844	1.874.860.741	58.858.346	44.387.234	2.270.062.971
31 Mar. 2008	99.986.675	203.562.249	2.079.909.591	86.988.468	99.426.801	2.569.873.784
30 Haz. 2008	105.881.566	186.216.579	2.028.692.017	62.739.483	41.632.782	2.425.162.427
30 Eyl. 2008	95.129.325	183.672.295	1.974.490.450	66.846.855	37.057.836	2.357.196.761
31 Ara. 2008	134.299.264	161.127.398	2.001.511.040	57.632.798	24.809.931	2.379.380.431
31 Mar. 2009	90.509.561	194.077.337	2.092.181.368	131.846.734	29.449.368	2.538.064.387

Kaynak: KKTCMB

<i>Tablo:20</i>	Bankalar Yasası Altında Faaliyet Gösteren Lisanslı Bankalar
1	KIBRIS VAKIFLAR BANKASI LTD.
2	AKFİNANS BANK LTD.
3	CREDİTWEST BANK LTD.
4	ARTAM BANK LTD.
5	ASBANK LTD.
6	CONTİNENTAL BANK LTD.
7	DENİZ BANK LTD.
8	KIBRIS İKTİSAT BANKASI LTD.
9	KIBRIS TÜRK KOOPERATİF MERKEZ BANKASI LTD.
10	LİMASOL TÜRK KOOPERATİF BANKASI LTD.
11	ŞEKERBANK (KIBRIS) LTD.
12	TÜRK BANKASI LTD.
13	UNİVERSAL BANK LTD.
14	VİYA BANK LTD.
15	YAKINDOĞU BANK LTD.
16	YEŞİLADA BANK LTD.
17	KIBRIS FAİSAL İSLAM BANKASI LTD.
18	HSBC BANK A.Ş.
19	T.GARANTİ BANKASI A.Ş.
20	T.HALK BANKASI A.Ş.
21	T.İŞ BANKASI A.Ş.
22	T.C. ZİRAAT BANKASI A.Ş.
23	ING BANK A.Ş.
24	TÜRK EKONOMİ BANKASI A.Ş.

Kaynak: KKTCMB

Tablo:21	Temel Ekonomik ve Sosyal Göstergeler											
	1985	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008 ^T
GSMH (Cari Fiyatlarla TL)	126.874,2	1.547.793,0	35.178.971,7	651.380.055,0	1.070.424.473,0	1.418.703.263,6	1.907.070.964,0	2.520.806.747,4	3.143.699.611,6	4.101.387.190,5	4.671.255.885,9	5.157.412.657,8
GSMH (1977 Fiyatlarıyla TL)	5.080,4	6.977,4	7.457,8	9.037,9	8.545,9	9.133,1	10.177,1	11.739,6	13.327,0	15.090,7	15.310,8	15.024,4
GSMH (Milyon \$)	240,2	591,0	755,7	1.039,9	908,8	941,4	1.283,7	1.765,2	2.327,8	2.845,2	3.598,8	3.657,7
Reel Büyüme Hızı (%)	7,5	5,7	2,6	-0,6	-5,4	6,9	11,4	15,4	13,5	13,2	1,5	-1,9
Fert Başına GSMH (Cari Fiyatlarla TL) 4	791.544,0	9.026.664,0	193.969.948,0	3.118.351.900,0	5.068.513.682,0	6.645.260.285,0	8.837.624.376,0	11.559.833.937,0	14.271,0	17.063,0	19.165,0	18.275,0
Fert Başına GSMH (\$)	1.498,0	3.447,0	4.167,0	4.978,0	4.303,0	4.409,0	5.949,0	8.095,0	10.567,0	11.837,0	14.765,0	15.984,0
Enflasyon Oranı (%)	43,0	69,4	72,2	53,2	76,8	24,5	12,6	11,6	2,7	19,2	9,4	n.a
Bütçe Açığı (Milyon \$)1	23,7	31,9	83,7	136,7	146,1	225,1	176,9	104,2	185,3	287,3	221,2	n.a
Banka Mevduatları (Milyon \$) 2	88,2	277,6	499,8	802,7	805,4	1.153,5	1.785,9	2.355,8	2.707,4	3.330,4	4.239,2	n.a
Döviz Rezervi (Milyon \$)	61,3	183,7	417,8	631,9	722,6	941,6	1.222,6	1.544,6	1.597,6	2.030,9	2.072,1	n.a
İhracat (Milyon \$)	46,3	65,5	67,3	50,4	34,6	45,4	50,8	62,0	68,1	68,1	83,7	85,2
İthalat (Milyon \$)	143,0	381,5	366,1	424,9	272,0	309,6	477,8	853,1	1.255,5	1.376,2	1.539,2	1.534,4
Dış Ticaret Dengesi (Milyon \$)	-96,7	-316,0	-298,8	-374,5	-237,4	-264,2	-427,0	-791,1	-1.187,4	-1.308,1	-1.455,5	-1.449,2
İhracat / İthalat (%)	32,4	17,2	18,4	11,9	12,7	14,7	10,6	7,3	5,4	4,9	5,4	5,6
Gelen Turist Sayısı	125.075,0	300.810,0	385.759,0	432.953,0	365.097,0	425.556,0	469.867,0	599.012,0	652.779,0	715.749,0	791.036	n.a
Türkiye	103.791,0	243.269,0	298.026,0	347.712,0	277.739,0	316.193,0	340.083,0	434.744,0	488.023,0	572.633,0	634.580	n.a
Diğer	21.284,0	57.541,0	87.733,0	85.241,0	87.358,0	109.363,0	129.784,0	164.268,0	164.756,0	143.116,0	156.456	n.a
Net Turizm Geliri (Milyon \$)	47,3	224,8	218,9	198,3	93,7	114,1	178,8	288,3	328,8	303,2	381,0	n.a
İstihdam 3	61.499,0	71.525,0	76.454,0	89.327,0	90.366,0	93.114,0	98.860,0	86.914,0	85.583,0	91.815,0	89.787	n.a
İşsiz Sayısı 3	1.405,0	849,0	752,0	1.166,0	1.500,0	1.535,0	1.375,0	9.678,0	7.665,0	9.552,0	9.361	n.a
İşsizlik Oranı (%) 3	2,2	1,2	1,0	1,3	1,6	1,6	1,4	10,0	8,2	9,4	9,4	n.a
Nüfus	160.287,0	171.469,0	181.363,0	208.886,0	211.191,0	213.491,0	215.790,0	218.066,0	220.289,0	257.513,0	268.011,0	n.a
Yıllık Nüfus Artışı (%)	1,5	1,3	1,2	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,0	16,9	4,1	n.a
Nüfus Yoğunluğu	49,4	52,9	55,9	64,4	65,1	65,9	66,6	67,3	68,0	79,4	82,7	n.a
Sağlık Giderleri / GSMH (%)	2,2	2,3	2,7	3,0	2,3	2,8	3,3	3,0	2,0	3,4	3,9	n.a
Sağlık Giderleri / Bütçe (%)	6,1	6,8	6,9	5,9	5,6	5,0	6,1	6,0	6,0	7,2	8,6	n.a
Yıllık Ort. 1 ABD\$=TL	528,3	2.619,0	46.554,5	626.397,7	1.177.869,6	1.507.052,0	1.485.591,9	1.428.057,9	1,3505	1,4415	1,2980	1,41

1) Dış yardımlar dahil değildir.

2) Türk lirası mevduatları ile döviz mevduatları (Tevdiatları) içermektedir.

3) Yaratılan katma değere göre hesaplanan istihdam ve kayıtlı ortalama işsiz sayıları ifade edilmektedir. İlk kez yapılan Ekim 2004 Hanehalkı İşgücü Anketine göre istihdam 74,511, işsiz sayısı 7,709, işsizlik oranı ise % 9,4 olarak tespit edilmiştir.

(T) Gerçekleşme tahmin

(n.a.) Not available (Bilgi mevcut değildir.)

Kaynak: DPÖ

<i>Tablo:22</i>	Gayri Safi Hasılda Sektörel Gelişmeler (Cari Fiyatlarla TL)										
Sektörler	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008^T
1. Tarım	142.136,1	3.530.103,8	44.740.397,7	78.627.217,0	125.668.938,8	176.365.031,8	222.993.161,4	214.199.034,4	249.446.249,5	288.151.830,1	271.514.383,2
2. Sanayi	191.005,8	4.520.394,6	68.385.932,1	121.736.377,0	157.576.560,4	191.426.017,9	231.046.611,0	281.023.837,1	377.504.439,0	430.808.660,4	509.444.862,0
3. İnşaat	86.378,3	1.291.235,6	28.934.272,9	38.923.294,0	62.012.967,1	93.301.912,1	106.808.649,0	164.910.647,6	314.785.285,7	364.429.418,0	399.647.476,0
4. Ticaret-Turizm	363.800,9	6.454.946,9	104.703.253,7	165.151.924,5	215.553.627,8	300.879.734,5	391.227.279,3	541.407.692,0	617.508.618,1	630.286.930,1	632.636.453,2
5. Ulaştırma-Haberleşme	146.729,9	3.006.231,4	84.621.650,4	133.453.268,5	185.264.817,9	221.109.706,3	257.580.209,2	328.773.502,2	437.242.766,0	533.409.559,0	619.492.750,9
6. Mali Müesseseler	78.225,1	3.879.119,3	41.620.313,4	92.762.971,3	89.952.347,0	115.256.266,8	187.245.581,7	195.523.141,4	259.316.015,9	309.354.672,4	389.601.599,6
7. Konut Sahipliği	22.891,3	634.713,2	15.787.564,6	28.508.816,3	41.431.859,9	50.851.059,5	61.591.937,3	70.261.205,2	117.722.525,7	144.191.222,9	160.063.654,5
8. Serbest Meslek ve Hizmetler	83.903,4	1.884.287,4	52.134.500,2	133.995.824,5	138.860.124,0	152.767.569,2	225.376.845,3	307.873.501,9	441.919.623,1	493.519.363,3	542.175.798,7
9. Kamu Hizmetleri	259.767,2	7.155.640,7	155.998.145,8	199.156.534,7	277.867.134,2	404.604.239,3	510.392.550,4	628.119.921,8	808.000.153,1	1.003.489.892,8	1.154.441.427,2
10. İthalat Vergileri	163.736,2	2.360.943,6	53.038.365,4	76.836.146,0	113.513.407,6	170.842.157,1	262.481.261,1	338.288.483,0	364.654.029,4	406.650.516,8	414.928.780,4
11. GSYİH	1.538.574,2	34.717.616,5	649.964.396,2	1.069.152.373,8	1.407.701.784,7	1.877.403.694,5	2.456.744.085,7	3.070.380.966,6	3.988.099.705,5	4.604.292.065,9	5.093.947.185,8
12. Net Dış Alem Faktör Gelirleri	9.218,8	461.355,2	1.415.658,8	1.272.099,2	11.001.478,9	29.667.269,5	64.062.661,7	73.318.645,0	113.287.485,0	66.963.820,0	63.465.472,0
GSMH	1.547.793,0	35.178.971,7	651.380.055,0	1.070.424.473,0	1.418.703.263,6	1.907.070.964,0	2.520.806.747,4	3.143.699.611,6	4.101.387.190,5	4.671.255.885,9	5.157.412.657,8
Fert Başına GSMH (\$)	3.447	4.167	4.978	4.303	4.409	5.949	8.095	10.567	11.837,0	14.765	15.984
Nüfus	171.469	181.363	208.886	211.191	213.491	215.790	218.066	220.289	257.513	268.011	

Fert başına GSMH'daki ani düşüş 1996 Genel Nüfus Sayımı sonucuna göre değişen nüfus bazından kaynaklanmıştır.

(T) Gerçekleşme tahmin

Kaynak: DPÖ

Tablo:23	Ekonominin Genel Dengesi (Cari Fiyatlarla TL)										
	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008 ^H
1. Toplam Kaynaklar	1.590.612,2	35.751.592,2	671.925.898,6	1.090.566.043,0	1.398.132.003,8	1.878.250.481,9	2.540.942.363,1	3.516.842.761,6	4.394.876.590,5	4.996.275.085,9	5.090.543.457,0
2. Toplam Yatırımlar	260.301,0	4.826.688,7	112.472.551,5	157.286.379,1	224.436.826,2	329.272.466,6	509.834.737,3	686.011.306,8	1.018.044.241,0	1.089.189.810,9	1.162.683.916,1
3. Toplam Tüketim	1.330.311,2	30.924.903,5	559.453.347,1	933.279.663,9	1.173.695.177,6	1.548.978.015,3	2.031.107.625,8	2.830.831.454,8	3.376.832.349,5	3.907.085.275,0	3.927.859.540,9
4. Kamu Harcanabilir Geliri	405.931,0	4.966.148,4	131.222.483,7	130.312.005,8	108.227.350,2	324.355.696,0	428.522.480,2	561.687.554,2	755.998.286,5	904.709.892,4	1.052.730.316,0
5. Özel Harcanabilir Gelir	1.141.862,0	30.212.823,3	520.157.571,3	940.112.467,2	1.310.475.913,4	1.582.715.268,0	2.092.284.267,2	2.582.012.057,4	3.345.388.904,0	3.766.545.993,5	3.802.319.141,0
Özel Tasarruf Oranı (%)	14,2	24,4	26,9	25,6	35,1	32,4	31,5	19,4	28,6	29,0	29,2
6. Toplam Yurtiçi Tasarruflar	217.481,8	4.254.068,2	91.926.707,9	137.144.809,1	245.008.086,0	358.092.948,7	489.699.121,6	312.868.156,8	724.554.841,0	764.170.610,9	927.189.916,1

(H) Hedef

Kaynak: DPÖ

Tablo:24	Sektörel Katma Değerlerin Reel Büyüme Hızları (%)															
	Sektörler	1985	1990	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
1. Tarım	16,8	-9,8	2,4	8,9	-31,0	5,9	29,2	-13,2	16,1	18,9	7,3	8,5	2,8	-3,2	0,4	-15,8
2. Sanayi	17,4	3,8	5,1	-1,9	3,6	1,2	2,4	4,0	-6,5	5,0	7,7	10,6	6,4	20,0	-0,9	-5,5
3. İnşaat	-2,4	1,0	-21,5	3,1	23,7	7,3	2,0	18,7	-20,4	15,9	30,8	5,3	18,9	68,1	4,2	-0,7
4. Ticaret-Turizm	6,5	10,5	10,7	-10,6	5,9	10,1	7,4	-5,4	-15,5	13,9	12,5	25,5	20,8	9,5	-2,7	-5,3
5. Ulaştırma-Haberleşme	-2,2	5,0	6,6	5,5	9,4	4,0	7,0	6,7	-0,5	3,7	4,2	8,8	14,2	-0,7	-3,6	0,3
6. Mali Müesseseler	7,9	7,8	13,2	3,5	13,8	8,8	8,4	-6,8	-18,0	-10,1	6,7	-0,3	4,2	8,9	6,3	8,6
7. Konut Sahipliği	4,7	2,1	1,9	1,6	2,8	2,8	2,5	2,2	3,1	2,0	2,4	2,4	3,4	20,1	4,6	2,7
8. Serbest Meslek ve Hizmetler	4,5	10,0	2,1	84,8	26,5	3,6	15,5	-10,7	14,3	0,9	5,7	26,0	19,1	12,5	6,6	5,0
9. Kamu Hizmetleri	9,3	4,1	-2,2	2,6	0,6	3,5	2,3	3,1	-1,5	-0,5	4,1	5,2	6,8	2,4	8,2	6,4
10. İthalat Vergileri	-2,4	57,5	19,9	4,9	15,9	5,1	6,7	3,4	-19,6	6,7	36,9	46,8	29,7	-0,6	12,3	-6,1
11. GSYİH	7,8	6,4	3,0	3,8	4,3	5,2	7,5	..	-5,4	6,2	10,6	14,2	13,8	12,7	2,8	-1,7
12. Net Dış Alem Faktör Gelirleri	-6,8	-52,2	-21,3	-63,5	-36,1	269,3	-8,8	-74,4	-48,2	594,1	123,5	88,5	7,4	34,1	-47,3	-15,8
GSMH	7,5	5,7	2,6	2,9	4,1	6,0	7,4	-0,6	-5,4	6,9	11,4	15,4	13,5	13,2	1,5	-1,9

(T) Gerçekleşme tahmin

Kaynak: DPÖ

Tablo:25	Kaynaklar - Harcamalar Dengesi (Cari Fiyatlarla TL)										
	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008 ^H
1. Toplam Kaynaklar	1.590.612,2	35.751.592,2	671.925.898,6	1.090.566.043,0	1.398.132.003,8	1.878.250.481,9	2.540.942.363,1	3.516.842.761,6	4.394.876.590,5	4.996.275.085,9	5.090.543.457,0
2. Toplam Yatırımlar	260.301,0	4.826.688,7	112.472.551,5	157.286.379,1	224.436.826,2	329.272.466,6	509.834.737,3	686.011.306,8	1.018.044.241,0	1.089.189.810,9	1.162.683.916,1
3. Toplam Tüketim	1.330.311,2	30.924.903,5	559.453.347,1	933.279.663,9	1.173.695.177,6	1.548.978.015,3	2.031.107.625,8	2.830.831.454,8	3.376.832.349,5	3.907.085.275,0	3.927.859.540,9
4. Toplam Yurtiçi Tasarruflar	217.481,8	4.254.068,2	91.926.707,9	137.144.809,1	245.008.086,0	358.092.948,7	489.699.121,6	312.868.156,8	724.554.841,0	764.170.610,9	927.189.916,1

(H) Hedef

Kaynak: DPÖ

Tablo:26	Yatırım Tasarruf Dengesi (Cari Fiyatlarla TL)										
	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008 ^H
1. Toplam Yatırımlar	260.301,0	4.826.688,7	112.472.551,5	157.286.379,1	224.436.826,2	329.272.466,6	509.834.737,3	686.011.306,8	1.018.044.241,0	1.089.189.810,9	1.162.683.916,1
1.1. Sabit sermaye Yat.	236.220,0	4.247.018,7	102.823.019,5	140.749.578,3	199.231.606,8	306.203.356,7	466.600.661,0	645.460.056,4	966.659.314,9	1.064.282.208,1	1.099.457.239,4
1.2. Stok Değişimleri	24.081,0	579.670,0	9.649.532,0	16.536.800,8	25.205.219,4	23.069.109,9	43.234.076,3	40.551.250,4	51.384.926,1	24.907.602,8	63.226.676,7
2. Toplam Tasarruflar	260.301,0	4.826.688,7	112.472.551,5	157.286.379,1	224.436.826,2	329.272.466,6	509.834.737,3	686.011.306,8	1.018.044.241,0	1.089.189.810,9	1.162.683.916,1
2.1. Yurtiçi Tas.	217.481,8	4.254.068,2	91.926.707,9	137.144.809,1	245.008.086,0	358.092.948,7	489.699.121,6	312.868.156,8	724.554.841,0	764.170.610,9	927.189.916,1
2.2. Dış Tas.	42.819,2	572.620,5	20.545.843,6	20.141.570,0	-20.571.259,8	-28.820.482,1	20.135.615,7	373.143.150,0	293.489.400,0	325.019.200,0	235.494.000,0

(H) Hedef

Kaynak: DPÖ

Tablo:27	Sabit Sermaye Yatırımlarının Sektörel Dağılımı (Cari Fiyatlarla TL)										
	Sektörler	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
1. Tarım	16.266,1	291.465,0	6.287.369,1	11.273.995,9	15.876.418,2	19.505.376,0	25.067.329,5	30.288.995,7	37.031.696,5	25.096.397,8	35.802.089,5
2. Sanayi	29.880,2	424.680,0	13.592.581,5	15.288.051,7	22.529.433,0	40.640.073,2	70.693.090,7	84.573.998,0	154.480.514,6	188.370.607,1	212.591.883,6
3. İnşaat	7.281,6	86.069,4	2.065.985,6	2.544.432,3	4.327.423,0	8.909.608,5	21.259.857	43.258.675,4	34.687.310,1	20.913.624,0	34.005.047,0
4. Ticaret-Turizm	1.7135,1	426.138,0	8.500.384,0	11.290.015,6	19.239.532,6	35.370.682,2	55.650.643,9	68.847.433,3	90.649.789,0	101.226.532,6	136.038.364,5
5. Ulaştırma-Haberleşme	65.352,6	842.923,0	15.590.051,2	14.193.791,5	29.705.307,4	44.707.365,5	63.636.784,3	86.087.316,9	125.687.146,5	71.995.694,2	141.641.196,8
6. Mali Müesseseler	315,9	46.561,4	980.516,9	1.193.000,5	1.371.729,5	1.953.076,3	7.523.937	9.103.826,6	10.069.587,4	11.418.664,9	14.969.556,3
7. Konut Sahipliği	76.299,5	1.649.636,0	26.985.759,6	58.768.951,8	66.347.993,9	91.113.091,2	121.390.563,7	204.215.564,9	353.405.768,1	466.969.956,7	262.213.147,0
8. Serbest Meslek ve Hizmetler	7.118,4	121.667,0	6.896.702,1	5.518.412,4	7.999.201,9	12.718.481,6	22.014.944,9	25.959.956,5	49.092.282,6	88.371.762,0	124.282.823,8
9. Kamu Hizmetleri	16.570,6	357.879,0	21.923.669,5	20.678.926,6	31.834.567,3	51.285.602,2	79.363.510,0	93.124.289,1	37.031.696,5	89.918.968,8	192.885.992,8
Toplam	236.220,0	4.247.019,0	102.823.019,5	140.749.578,3	199.231.606,8	306.203.356,7	466.600.661,0	645.460.056,4	966.659.314,9	1.064.282.208,1	1.154.430.101,3

(H) Hedef

Kaynak: DPÖ

Tablo:28	Kamu Kesimi Genel Dengesi (Cari Fiyatlarla TL)										
	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008 ^H
1. Kamu Gelirleri	573.648,1	10.753.633,8	242.932.294,8	396.701.251,1	525.661.550,6	772.834.745,1	1.023.173.117,8	1.253.787.499,2	1.524.019.743,1	1.739.498.572,7	2.051.312.013,1
2. Transferler	167.717,1	5.787.485,4	137.670.634,1	264.734.268,3	450.263.752,6	494.826.495,5	594.650.637,6	692.099.945,0	768.021.456,6	834.788.680,2	945.945.181,3
3. Kamu Harcanabilir Geliri	405.931,0	4.966.148,4	105.261.660,7	131.966.982,8	75.397.798,0	278.008.249,6	428.522.480,2	561.687.554,2	755.998.286,5	904.709.892,4	1.105.366.831,8
4. Kamu Cari Giderleri	350.359,4	8.078.733,9	178.984.668,9	233.532.591,0	322.959.794,0	478.793.537,1	597.959.676,7	749.134.768,6	988.884.634,8	1.231.306.843,6	1.299.285.542,8
5. Kamu Tasarrufu	55.571,6	-3.112.585,5	-73.723.008,2	-101.565.608,2	-247.561.996,0	-200.785.287,5	-169.437.196,5	-187.447.214,4	-232.886.348,3	-326.596.951,2	-193.918.711,0
6. Kamu Yatırımı	102.328,4	1.275.418,4	44.290.236,6	47.900.944,5	78.583.801,2	106.416.004,5	147.760.223,3	181.099.777,0	315.787.586,7	255.504.843,5	318.597.446,0
7. Kamu Finansman Gereği	46.756,8	4.388.003,9	118.013.244,8	149.466.552,7	326.145.797,2	307.201.292,0	317.197.419,8	368.546.991,4	548.673.935,0	582.101.794,7	512.516.157,0

(H) Hedef

Kaynak: DPÖ

Tablo:29	Özel Kesim Genel Dengesi (Cari Fiyatlarla TL)										
	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008 ^H
1. Özel Harcanabilir Gelir	1.141.862,0	30.212.823,3	546.118.394,3	938.457.490,2	1.343.305.465,6	1.629.062.714,4	2.092.284.267,2	2.582.012.057,4	3.345.388.904,0	3.766.545.993,5	3.992.435.098,1
2. Özel Tüketim	979.951,8	22.846.169,6	380.468.678,2	699.747.072,9	850.735.383,6	1.070.184.478,2	1.433.147.949,1	2.081.696.686,2	2.387.947.714,7	2.675.778.431,4	2.824.966.975,1
3. Özel Tasarruf	161.910,2	7.366.653,7	165.649.716,1	238.710.417,3	492.570.082,0	558.878.236,2	596.374.573,6	455.420.457,7	910.466.341,8	1.091.215.252,8	1.167.468.122,9
4. Özel Yatırım	157.972,6	3.551.270,3	68.182.314,9	109.385.434,6	145.853.025,0	222.856.462,1	362.074.514,0	504.911.529,8	702.256.654,3	817.392.364,0	902.220.666,0
5. Kamu Kesimine İkaz	3.937,6	3.815.383,4	97.467.401,2	129.324.982,7	346.717.057,0	336.021.774,1	297.061.804,1	-4.596.158,6	255.184.535,0	257.082.594,7	265.247.457,0

(H) Hedef

Kaynak: DPÖ

Tablo:30	Devlet Bütçe Dengesi (Cari Fiyatlarla TL)										
	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008 ^H
I. Bütçe Gelirleri	441.214,0	9.758.343,6	246.610.362,1	320.490.269,9	462.215.751,1	764.430.180,2	1.113.058.470,5	1.249.910.179,1	1.509.540.794,2	1.912.021.359,7	1.975.636.496,6
1. Yerel Gelirler	390.329,1	8.463.386,0	182.290.670,1	261.902.473,9	349.495.497,3	600.616.770,8	937.103.669,8	1.042.305.418,6	1.215.615.338,9	1.628.462.492,5	1.639.636.496,6
2. Dış Yardımlar	50.884,9	1.294.957,6	64.319.692,0	58.587.796,0	112.720.253,8	163.813.409,4	175.954.800,7	207.604.760,5	293.925.455,2	283.558.867,2	336.000.000,0
II. Bütçe Giderleri	524.749,0	13.655.393,2	332.228.068,4	492.609.666,7	801.470.483,8	1.027.199.638,9	1.261.834.304,7	1.500.220.978,1	1.923.710.074,6	2.125.063.562,9	2.355.058.716,7
1. Cari Giderler	247.636,2	6.263.359,4	129.126.690,9	162.283.573,5	220.646.137,4	334.498.045,2	436.157.692,2	571.203.866,0	742.526.703,9	932.560.258,6	962.434.946,9
2. Transferler	182.573,9	5.794.161,5	142.693.624,5	261.048.321,4	455.145.454,4	506.948.350,6	617.197.819,0	700.234.763,2	784.546.989,9	844.881.606,6	950.795.304,9
3. Savunma	20.140,0	747.500,0	24.275.000,0	34.870.000,0	54.000.000,0	68.918.000,0	78.000.000,0	80.145.649,0	118.843.456,0	120.047.875,5	136.000.000,0
4. Yatırımlar	74.398,9	850.372,3	36.132.753,0	34.407.771,8	71.678.892,0	116.835.243,1	130.478.793,4	148.636.700,0	277.792.924,8	227.573.822,2	305.828.464,9
III. Finansman Dengesi	-83.535,0	-3.897.049,6	-85.617.706,3	-172.119.396,8	-339.254.732,7	-262.769.458,7	-148.775.834,2	-250.310.799,0	-414.169.280,4	-287.087.316,2	-379.422.220,1
GSMH	1.547.793,0	35.178.971,7	651.380.055,0	1.070.424.473,0	1.418.703.263,6	1.907.070.964,0	2.250.806.747,4	3.143.699.611,6	4.101.387.190,5	4.671.255.885,9	5.157.412.657,8

(H) Hedef

Kaynak: DPÖ

Tablo:31	Devlet Bütçe Dengesi (GSMH Yüzdesi)																		
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008 ^H
I. Bütçe Gelirleri	28,5	28,0	25,5	28,6	32,4	27,7	34,2	37,5	35,0	35,4	37,9	29,9	32,6	40,1	44,7	39,8	36,8	40,9	40,7
1. Yerel Gelirleri	25,2	23,0	21,7	24,3	28,6	24,1	24,4	29,2	26,9	27,8	28,0	24,5	24,6	31,5	37,7	33,2	29,6	34,9	33,8
2. Dış Yardımlar ve Krediler	3,3	5,0	3,7	4,3	3,8	3,7	9,8	8,3	8,1	7,6	9,9	5,5	8,0	8,6	7,1	6,6	7,2	6,1	6,9
II. Bütçe Giderleri	33,9	39,2	33,9	36,1	37,8	38,8	38,3	42,6	45,3	47,2	51,0	46,0	56,5	53,9	50,7	47,7	46,9	45,5	48,5
1. Cari Giderler	16,0	17,6	16,2	16,7	18,3	17,8	16,8	17,3	16,9	18,7	19,8	15,2	15,6	17,5	17,5	18,2	18,1	20,0	19,8
2. Transferler	11,8	14,6	12,3	13,0	13,9	16,5	15,5	16,5	17,6	18,2	21,9	24,4	32,1	26,6	24,8	22,3	19,1	18,1	19,6
3. Savunma	1,3	2,1	2,1	1,8	1,9	2,1	2,0	3,7	4,7	5,5	3,7	3,3	3,8	3,6	3,1	2,5	2,9	2,6	2,8
4. Yatırımlar	4,8	4,9	3,3	4,5	3,7	2,4	4,1	5,2	6,1	4,8	5,5	3,2	5,1	6,1	5,2	4,7	6,8	4,9	6,3
III. Bütçe Dengesi	-5,4	-11,2	-8,5	-7,5	-5,3	-11,1	-4,1	-5,1	-10,3	-11,8	-13,1	-16,1	-23,9	-13,7	-6,0	-7,9	-10,1	-4,6	-7,8

(H) Hedef

Kaynak: DPÖ

Tablo:32	Ödemeler Dengesi (Milyon ABD \$)															
	1990	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008 ^H	
1. Cari İşlemler																
2. Sermaye Hareketleri																
3. Rezerv Hareketleri (-Artış,+Azalış)	-6,5	-66,1	-95,9	0,9	-112,3	-32,1	22,5	-90,7	-219	-281	-322	-53	-433,3	-41,2	-138,9	
4. Net Hata ve Noksan	-2,3	1,9	-1,5	-14,8	21	-9,7	-36,4	-35,2	-11,4	36,1	81,4	46,1	246,0	-43,4	--	
Ortalama ABD \$ Kuru (1\$=TL)	2.618,98	46.554,51	82.150,5	154.893,3	262.384,34	422.312,6	626.397,67	1.177.869,6	1.507.052	1.485.591,9	1.428.057,9	1,3505	1,4415	1,2980	1,41	

Not: (1) 16 Temmuz 1997 tarih ve 38/97 sayılı yeni Para ve Kambiyo Yasası ile resmi döviz işlemlerinin durdurulmasına bağlı olarak Bedelsiz Dışalım kalemi 1997 yılından itibaren kaldırılmıştır

(H) Hedef

Kaynak: DPÖ

Aylar	Tüketici Fiyatları Endeksi Değişim Oranları (%)																			
	1985	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Ocak	0,1	6,4	3,3	7,4	4,9	4,8	9,5	6,7	5,2	4,6	4,9	4,3	2,6	1,8	3,4	0,7	-0,9	1,0	1,3	1,6
Şubat	2,5	16,9	6,4	18,3	12,1	14,4	17,0	13,7	14,0	13,1	9,5	10,7	5,9	3,9	6,0	0,3	-0,9	0,7	2,0	2,2
Mart	5,9	20,8	10,7	22,3	17,9	39,6	25,9	18,6	24,2	19,0	15,5	16,6	13,3	6,2	7,9	1,8	-0,9	2,5	3,5	3,8
Nisan	8,9	25,0	15,2	25,6	20,5	66,8	27,4	22,9	29,1	24,4	18,9	19,8	30,7	7,3	9,8	2,4	0,5	4,2	4,2	6,3
Mayıs	12,2	28,3	18,0	28,1	22,4	109,4	29,6	30,6	32,8	29,2	21,0	21,0	34,5	7,3	12,9	4,6	-0,2	6,4	4,3	7,9
Haziran	13,6	32,2	23,8	30,5	25,3	116,4	31,6	36,6	34,3	32,8	23,8	25,3	39,2	8,2	9,0	4,2	-0,4	8,5	3,4	9,8
Temmuz	16,3	35,4	26,8	34,6	31,5	126,6	40,7	48,1	39,7	36,7	26,3	32,2	43,3	11,4	6,9	4,2	-0,2	10,2	3,6	11,5
Ağustos	42,0	51,0	29,2	39,1	37,8	149,3	50,6	60,8	50,8	43,9	34,1	38,9	50,8	15,2	7,1	6,5	0,5	12,6	5,9	11,3
Eylül	47,7	58,2	34,9	44,2	40,5	166,1	60,1	67,0	56,6	53,0	42,9	42,9	59,7	16,9	9,1	8,4	2,0	15,9	7,7	14,3
Ekim	52,2	62,0	39,1	50,1	44,0	179,1	63,8	73,5	64,5	56,1	47,5	46,4	69,1	20,7	10,9	10,3	2,5	18,6	9,3	15,6
Kasım	47,8	65,6	42,5	55,9	50,9	192,9	67,2	79,9	73,6	61,1	50,2	49,2	71,9	21,9	11,7	10,9	2,3	19,0	9,0	16,4
Aralık	43,0	69,4	46,3	63,4	61,2	215,0	72,2	87,5	81,7	66,5	55,3	53,2	76,8	24,5	12,6	11,6	2,7	19,2	9,4	14,5

Kaynak: DPÖ

<i>Tablo:34</i>		KKTC ve TC Enflasyon Oranları (Tüfe Bazlı)			
Yıllar	KKTC	TC	Yıllar	KKTC	TC
1984	70,7	49,7	1997	81,7	99,1
1985	43,0	44,2	1998	66,5	69,7
1986	48,1	30,7	1999	55,3	68,8
1987	43,0	55,1	2000	53,2	39,0
1988	62,6	77,1	2001	76,8	68,5
1989	51,8	64,3	2002	24,5	29,8
1990	69,4	60,4	2003	12,6	18,4
1991	46,3	71,1	2004	11,6	9,3
1992	63,4	66,0	2005	2,7	7,7
1993	61,2	71,1	2006	19,2	9,7
1994	215,0	125,5	2007	9,4	8,4
1995	72,2	76,1	2008	14,5	10,06
1996	87,5	79,8			

Kaynak: DPÖ, TCMB

<i>Tablo:35</i>		Tüketici Fiyatları Endeksi (1998-1999=100 Temel Yılı)							
		Ana Harcama Gruplarının Önceki Döneme Göre Değişime Etkileri							
Ana Gruplar		2007				2008			
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
1. Gıda ve Alkolsüz İçecekler		1,5	-1,5	3,5	0,7	2,0	0,6	2,2	-3,3
2. Alkollü İçecekler ve Tütün		0,2	0,1	0,3	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0
3. Giyim ve Ayakkabı		-0,7	1,2	-0,2	-0,1	-0,1	1,0	-0,3	0,3
4. Konut, Su, Elektrik, Gaz ve Diğer Yakıtlar		0,1	0,2	0,0	0,0	0,8	1,0	1,1	-0,2
5. Mobilya, Ev Aletleri ve Ev Bakım Hizmetleri		0,4	0,0	0,2	0,1	0,3	0,4	0,0	0,3
6. Sağlık		0,3	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,1	0,0
7. Ulaştırma		0,1	0,0	-0,1	0,1	0,2	1,4	0,0	-0,6
8. Haberleşme		0,0	-0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
9. Eğlence ve Kültür		-0,1	0,0	0,0	0,1	-0,1	0,1	0,2	0,7
10. Eğitim		0,0	0,0	0,1	0,5	0,1	0,1	0,6	0,0
11. Lokanta ve Oteller		0,2	0,1	0,1	0,1	0,3	0,1	0,1	0,1
12. Çeşitli Mal ve Hizmetler		1,4	0,0	0,0	0,0	0,3	0,8	0,1	0,0
Genel		3,4	0,0	4,0	1,6	3,8	5,6	4,1	0,3

Kaynak: DPÖ

Tablo:36

Dış Ticaret Verileri

İthalat

Yıllar	TL					ABD \$				
	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam
2006	401.138.581	509.524.226	535.881.196	537.276.998	1.983.821.001	300.714.537	350.917.765	355.753.551	368.834.425	1.376.220.278
2007	449.824.830	504.160.486	508.028.299	535.694.881	1.997.708.496	319.138.673	376.248.537	394.431.904	449.371.775	1.539.190.888
2008	462.842.271	591.752.385	522.843.615	447.907.340	2.025.345.611	384.640.210	468.097.779	432.280.819	290.702.094	1.575.720.902

TC. ve 3. Ülkelerden İthalat (ABD \$)

Yıllar	TC					3. Ülkeler				
	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam
2006	199.406.774	251.330.686	248.738.247	247.503.262	946.978.969	101.307.763	99.587.079	107.015.305	121.331.163	429.241.310
2007	228.921.828	267.959.771	259.539.161	288.544.710	1.044.965.470	90.216.844	108.288.765	134.892.746	160.827.063	494.225.418
2008	256.972.058	325.759.342	284.730.252	191.353.816	1.058.815.468	127.667.760	142.293.890	145.911.500	92.466.252	508.339.402

TC. ve 3. Ülkelerin Toplam İthalat İçindeki Payları (%)

Yıllar	TC					3. Ülkeler				
	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam
2006	66,3	71,6	69,9	67,1	68,8	33,7	28,4	30,1	32,9	31,2
2007	71,7	71,2	65,8	64,2	67,9	28,3	28,8	34,2	35,8	32,1
2008	66,8	69,6	66,1	67,4	67,6	33,2	30,4	33,9	32,6	32,4

Dış Ticaret Verileri

İhracat

Yıllar	TL					ABD \$				
	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam
2006	29.098.951	31.009.076	15.843.542	15.183.252	91.134.821	21.771.821	22.146.293	10.634.804	10.314.629	64.867.547
2007	41.291.600	28.893.664	17.979.422	16.594.690	104.759.376	29.493.028	21.563.962	14.005.439	13.982.800	79.045.229
2008	27.645.374	36.355.083	16.695.812	13.787.176	94.483.445	22.996.975	28.689.184	13.840.210	8.980.702	74.507.071

TC. ve 3. Ülkelerden İhracat (ABD \$)

Yıllar	TC					3. Ülkeler				
	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam
2006	8.752.344	10.821.674	5.758.531	5.542.813	30.875.362	13.019.477	11.324.619	4.876.273	4.771.816	33.992.185
2007	14.706.850	15.570.219	8.645.570	9.984.804	48.907.443	14.786.180	5.993.744	5.359.867	3.997.995	30.137.786
2008	12.799.067	15.861.091	8.732.685	4.387.943	41.780.786	10.197.909	12.828.093	5.107.525	4.591.835	32.725.362

TC. ve 3. Ülkelerin Toplam İhracat İçindeki Payları (%)

Yıllar	TC					3. Ülkeler				
	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam
2006	40,2	48,9	54,1	53,7	47,6	59,8	51,1	45,9	46,3	52,4
2007	49,9	72,2	61,7	71,4	61,9	50,1	27,8	38,3	28,6	38,1
2008	55,7	55,3	63,1	48,9	56,1	44,3	44,7	36,9	51,1	43,9

Kaynak: Ticaret Dairesi

Tablo:37		
Asgari Ücret Gelişmeleri		
Yıllar	Asgari Ücret (TL)	Uygulama Tarihi
1977	1.820	6 Mayıs 1977
1978	2.780	30 Ağustos 1978
1979	4.333	18 Temmuz 1979
1980	8.660	04 Nisan 1980
1981	13.000	19 Haziran 1981
1982	22.000	10 Haziran 1982
1983	24.270	8 Temmuz 1983
1984	30.300	21 Şubat 1984
1985	46.000	1 Ocak 1985
1986	75.000	1 Ocak 1986
1987	90.000	1 Ocak 1987
1988	121.000	1 Ocak 1988
1989	205.001	1 Ocak 1989
1990	340.500	1 Ocak 1990
1991	520.000	1 Ocak 1991
1992	806.000	1 Ocak 1992
1993	1.373.000	1 Ocak 1993
1994	3.000.000	1 Ocak 1994
	5.000.000	1 Ağustos 1994
1995	9.420.000	1 Ocak 1995
	11.590.000	1 Eylül 1995
1996	14.800.000	1 Ocak 1996
1997	23.000.000	1 Ocak 1997
	33.800.000	1 Eylül 1997
1998	50.250.000	1 Ocak 1998
	67.000.000	1 Eylül 1998
1999	85.000.000	1 Ocak 1999
	103.000.000	1 Haziran 1999
2000	137.000.000	1 Ocak 2000
	160.000.000	1 Temmuz 2000
2001	200.000.000	1 Ocak 2001
	240.000.000	1 Ağustos 2001
2002	320.000.000	1 Ocak 2002
	380.000.000	1 Ekim 2002
2003	440.000.000	1 Ocak 2003
	500.000.000	1 Ağustos 2003
2004	550.000.000	1 Mart 2004
	627.000.000	1 Temmuz 2004
2005 (1)	720	1 Haziran 2005
2006	780	1 Ocak 2006
	860	1 Ağustos 2006
2007	950	1 Şubat 2007
2008	1.060	1 Ocak 2008
	1.190	1 Eylül 2008

Kaynak: DPÖ

Ürünler	Akaryakıt Satışı (Ton)																	
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
1. Benzin (Super+Kurşunsuz)	34.796	34.131	36.467	41.116	42.122	43.490	44.499	49.338	51.742	51.995	48.492	45.385	44.214	46.537	51.187	55.714	59.877	67.049
2. Gazyağı	967	1.274	1.756	1.604	1.541	1.372	1.153	1.166	1.162	1.136	1.600	778	789	861	946	814	1.025	1.717
3. Motorin (Avro dizel dahil)	48.223	46.017	53.903	51.741	50.792	54.737	55.642	62.392	75.868	92.478	81.460	78.536	84.247	94.032	118.224	155.573	148.023	130.225
4. Fuel-Oil (1)	2.489	2.075	2.359	2.034	3.065	2.654	2.000	1.393	1.802	66	-	-	-	-	-	-	-	-
5. Jet A-1	6.726	5.427	8.299	12.339	12.131	13.658	15.749	12.995	7.958	13.445	16.788	13.266	11.598	11.291	12.371	15.196	21.409	23.923
6. LPG	3.054	3.219	7.154	8.529	8.913	10.553	11.293	13.060	13.618	14.405	15.196	12.989	12.843	13.716	16.475	16.541	17.784	19.064
7. Madeni Yağ	559	641	516	426	440	204	271	324	488	476	286	370	562	693	916	1.068	1.269	895
Toplam	96.814	92.784	110.454	117.789	119.004	126.668	130.607	140.668	152.638	174.001	163.822	151.324	154.253	167.130	200.119	244.906	249.387	242.873

(1) Elektrik Kurumu'nun ihtiyacı için 2004 yılında 138,050 mton ve 2005 yılında 176,964 mton olarak ithal edilen miktar belirtilmemiştir

Kaynak: K.T.Petrolleri Ltd. Şti., Altınbaş Petrol Ltd. Şti., DPÖ

Sektörler	Çalışan Nüfusun Sektörel Dağılımı																			
	1985	%	1990	%	1995	%	2000	%	2001	%	2002	%	2003	%	2004	%	2005	%	2006 ^T	%
1. Tarım	20.595	33,5	19.094	26,7	17.383	22,8	15.236	17,1	14.931	16,5	14.632	15,7	14.339	14,5	13.765	13,1	13.077	12,0	12.423	11,0
2. Sanayi	6.213	10,1	8.034	11,3	8.348	10,9	8.715	9,6	8.715	9,6	8.891	9,5	9.234	9,3	9.593	9,1	9.848	9,0	10.157	9,0
3. İnşaat	4.454	7,2	7.451	10,4	9.584	12,5	14.104	15,8	14.104	15,6	15.786	17,0	19.433	19,7	20.205	19,3	21.160	19,4	23.022	20,3
4. Ticaret-Turizm (1)	5.586	9,1	6.942	9,7	8.367	10,9	9.630	10,8	9.630	10,7	10.520	11,3	11.088	11,2	12.505	11,9	13.474	12,3	13.683	12,3
5. Ulaştırma-Haberleşme	4.004	6,6	5.728	8,0	6.510	8,5	8.104	9,1	8.104	9,0	8.310	8,9	8.550	8,7	9.067	8,7	9.952	9,1	10.280	9,1
6. Mali Müesseseler	1.531	2,5	1.968	2,8	2.397	3,1	2.397	2,7	2.397	2,7	2.397	2,6	2.509	2,5	2.509	2,4	2.583	2,4	2.635	2,3
7. Serbest Meslek ve Hiz. (2)	4.641	7,5	6.329	8,8	7.276	9,6	13.057	14,6	14.401	15,9	14.494	15,6	15.089	15,3	17.914	17,1	18.735	17,2	20.019	17,7
8. Kamu Hizmetleri (3)	14.475	23,5	15.979	22,3	16.589	21,7	18.084	20,2	18.084	20,0	18.084	19,4	18.618	18,8	19.315	18,4	20.261	18,6	21.180	18,7
Toplam İstihdam	61.499	100	71.525	100	76.454	100	89.327	100	90.366	100	93.114	100	98.860	100	104.873	100	109.090	100	113.399	100

(1) Ticaret ve Turizm ayrımı 1983 yılından itibaren yapılmaya başlanmıştır.

(2) Serbest Meslek ve Hizmetler 1983 yılından önce kamu hizmetleri içerisinde gösterilmiştir.

(3) KİT ve Belediyeler dahildir.

(T) Gerçekleşme tahmini.

Kaynak:DPÖ

Sektörler	Hane Halkı İşgücü Anketine Göre İstihdam							
	2004	%	2005	%	2006	%	2007	%
1. Tarım, Ormancılık, Avcılık ve Balıkçılık	7.278	8,4	4.681	5,5	4.378	4,8	3.170	3,5
2. Madencilik ve Taşocakçılığı	114	0,1	144	0,2	113	0,1	115	0,1
3. İmalat Sanayi	9.490	10,9	8.440	9,9	8.006	8,7	7.679	8,5
4. Elektrik, Gaz, Su	607	0,7	641	0,7	644	0,7	1.103	1,2
5. İnşaat ve Bayındırlık İşleri	8.079	9,3	8.375	9,8	9.590	10,4	9.664	10,8
6. Toptan ve Perakende Ticaret	14.130	16,3	14.563	17,0	16.757	18,3	17.340	19,3
7. Lokanta ve Oteller	5.039	5,8	4.942	5,8	5.755	6,3	5.493	6,1
8. Ulaştırma, Haberleşme ve Depolama	5.289	6,1	5.378	6,3	5.250	5,7	5.017	5,6
9. Mali Aracı Kuruluşlar	3.403	3,9	3.044	3,5	3.541	3,9	3.142	3,5
10. Gayrimenkul Kiralama	3.595	4,1	4.261	5,0	3.319	3,6	4.120	4,6
11. Kamu Yönetimi	13.309	15,3	14.346	16,8	14.969	16,3	14.344	16,0
12. Eğitim Hizmetleri	8.576	9,9	9.120	10,6	9.743	10,6	9.479	10,6
13. Sağlık İşleri	2.545	2,9	2.470	2,9	2.931	3,2	3.013	3,4
14. Diğer Toplumsal Hizmetler	5.460	6,3	5.178	6,0	6.821	7,4	6.108	6,8
Toplam	86.914	100	85.583	100	91.815	100	89.787	100

Kaynak: DPÖ

Notlar

Para Arzı

En geniş anlamıyla ‘para arzı’; bir ekonomide belirli bir anda dolanımda bulunan ve para olarak kullanılan araçların toplamını ifade etmektedir. Ülkeden ülkeye veya zaman içerisinde farklılık gösterse de ‘para arzı’ likidite derecelerine göre M1 (Dar Para Arzı), M2 (Ara Para Arzı) ve M3 (Geniş Para Arzı) şeklinde tanımlanmakta ve aşağıdaki şekilde hesaplanmaktadır.

$$M1 = \text{Dolaşımdaki Para} + \text{Bankalardaki Vadesiz Mevduat} + \text{KKTCMB'deki Mevduat}$$

$$M2 = M1 + \text{Bankalardaki Vadeli Mevduat}$$

$$M3 = M2 + \text{Bankalardaki Resmi Mevduat} + \text{KKTCMB'deki Diğer Mevduat}$$

Mevduat

Yazılı veya sözlü olarak veya herhangi bir şekilde halka duyurulmak suretiyle faiz veya her ne ad altında olursa olsun bir ivaz karşılığında istendiğinde veya belli bir vadede iade edilmek üzere para alınması mevduat kabulü sayılır. Ancak bono ve tahvil piyasalarını düzenleyen mevzuat kuralları saklıdır. Kabul edilen para karşılığında mevduat hesap cüzdanı yerine, adi veya ticari senetler, makbuz veya sertifika verilmesi durumu değiştirmez.

Kredi

Belirli miktardaki satın alma gücünün (nakit), belirli bir süre için ve geri verilmek üzere bir bedel (faiz) karşılığı gerçek ya da tüzel kişilere verilmesidir.

39/2001 sayılı ‘KKTC Bankalar Yasası’ uygulamasında; bir bankanın vereceği nakdi krediler ile teminat mektupları, kefaletler, aval, ciro ve kabuller gibi gayri nakdi krediler, satın alacağı tahvil ve benzeri sermaye piyasası araçları, tevdiatta bulunmak suretiyle ya da herhangi bir şekil ve surette vereceği ödünçler, varlıkların vadeli satışından doğan alacaklar, vadesi geçmiş nakdi krediler ve gayri nakdi kredilerin nakdi tahvil olan bedelleri, vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri ile benzeri diğer sözleşmeler ve ortaklık payları izlendikleri hesaba bakılmaksızın kredi sayılır.

Banka

Şirketler Yasası ve 39/2001 sayılı ‘KKTC Bankalar Yasası’ altında kurulan bankalar ile yabancı bankaların Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde açılan şubelerini anlatır. Halen KKTC’de faaliyet gösteren toplam 24 tane mevduat bankası bulunmaktadır.

Bankacılık Sektörü

Yukarıda tanımlanan bankalardan oluşan sektörü ifade etmektedir. Tanıma uygun 24 bankanın haricindeki her türlü finansal kuruluş sektörün dışında tutulmuştur.

Bankacılık Sektörü Parasal Verileri

Sektöre ait parasal büyüklükler bankaların KKTC Merkez Bankası'na göndermiş oldukları geçici bilançolardan derlenmiştir. Söz konusu bilançolar her takvim ayının son günü itibarıyla hazırlanmakta ve bankaların o gün itibarıyla bilanço durumlarını göstermektedir. Ancak, Merkez Bankası yapacağı incelemeler neticesinde, bu bilançoların bazı kalemlerinde düzeltmeler talep edebileceğinden dolayı bu bilançolar 'geçici' olarak kabul edilmektedir.

Dönüşüm Metodu

Bülten'de yabancı para miktarının Türk Lirası karşılıkları hesaplanırken Bankamızın gösterge niteliğinde belirlediği günlük döviz kurları kullanılmaktadır. Söz konusu dönüştürme, ilgili yabancı para birimine ait 'döviz alış kuru' kullanılmak suretiyle yapılmaktadır.

Bültenin Kapsadığı Dönem

Bülten'de bankacılıkla ilgili veriler Aralık 2008-Mart 2009 dönemini kapsamakta ve veri grubu da genellikle aylık ve üç aylık bazda düzenlenmiştir. Bankacılık sektörü ile ilgili söz konusu aylık veriler aynı zamanda Bankamızın resmi internet sitesinde (www.kktcmerkezbankasi.org) yayınlanmaktadır.

Bültenle İlgili Diğer Hususlar

Yukarıda da belirtildiği gibi, bankacılık verileri geçici bilançolardan derlendiğinden dolayı, Bankamız bu mali verilerin doğruluğunu garanti etmemekte ve tamamen bilgi amaçlı yayınlanan bu verilerle ilgili hiçbir sorumluluk kabul etmemektedir. Ayrıca Bankamız, söz konusu verilerde önceden haber vermeden kısmen veya tamamen değişiklik/düzeltilme yapma hakkını saklı tutmaktadır. Bu nedenle, Bülten'de yer alan dönemselsel bir bilgi, önceki veya sonraki bültenlerde çeşitli sebeplerle meydana gelecek güncellemeler sonucunda değişikliğe uğrayabilir.

Bu Bülten, Araştırma ve Fon Yönetimi Müdürlüğü tarafından hazırlanmış olup, KKTC Merkez Bankası Yönetim Kurulu onayı ile yayımlanmıştır.